

Agrár- és Környezetjog

Journal of Agricultural and Environmental Law

A CEDR Magyar Agrárjogi Egyesület tudományos közleményei
CEDR Hungarian Association of Agricultural Law

Volume 1. (2006) No. 1.

A tartalomból:

OLAJOS István:

*A mezőgazdasághoz kapcsolódó vidékfejlesztés jogának bevezetése
Magyarországon*

*The provisions of the Rural Development in connection with the
agriculture in Hungary*

-3-

TANKA Endre:

*Miért nincs esélye az általános birtokrendezésnek Magyarországon?
Why has the general land consolidation no chance in Hungary?*

-23-

**BOBVOS Pál- CSÁK Csilla- HORVÁTH Szilvia- MIKLÓS László-
OLAJOS István- PRUGBERGER Tamás- SZILÁGYI János Ede:**
*A szennyező fizet alapelv érvényesülése a mezőgazdaságban-
Agrárjogi országjelentés magyar nemzeti referátuma*

*The polluter pays in the agriculture-
Hungarian National Report*

-29-

KISS Péter:

*Novotni Zoltán, mint a magyar agrárjog egyik alapítója
Zoltán Novotni, parent of the agricultural law in Hungary*

-55-

Impresszum/ Disclaimer

Kiadja/published by: CEDR Magyar Agrárjogi Egyesület
H-3515 Miskolc-Egyetemváros, A/6. 102., tel: +36-46-565 105

Felelős kiadó/publisher: *Csák Csilla*: jogkincs@uni-miskolc.hu

Felelős szerkesztő/responsible editor: *Szilágyi János Ede*: civdrede@uni-miskolc.hu

Technikai szerkesztő/technical editor: *Jáger Kristóf*: jagerkris@freemail.hu

Szerkesztők/editors: *Dr. Benkő András, Dr. Bobvos Pál, Dr. Csák Csilla, Dr. Fodor László, Dr. Horváth Szilvia, Dr. Kurucz Mihály, Dr. Olajos István, Dr. Tanka Endre, Dr. Vass János*

Német idegen nyelvi lektor/lector: *Dr. Raisz Anikó*

Angol idegen nyelvi lektor/lector: *Dr. Jakab Nóra*

All rights reserved. No part of this journal may be reproduced in any form or by any means without the prior written permission of the publisher.

HU ISSN 1788-6171

A folyóirat letölthető/The Journal may be downloaded:

<http://www.uni-miskolc.hu/~agrarjog/ujsag/agrikezdo.htm>

OLAJOS István
Egyetemi adjunktus, Miskolci Egyetem

István OLAJOS
Professor assistant, University of Miskolc

**A mezőgazdasághoz kapcsolódó
vidékfejlesztés jogának bevezetése
Magyarországon**

**“The provisions of the Rural
Development in connection with the
agriculture in Hungary”**

PhD. értekezés tézisei
2006.

Theses of the PhD Dissertation
2006.

**I. A KUTATÁSI FELADAT RÖVID
ÖSSZEFOGLALÁSA**

**I. SHORT DESCRIPTION OF THE RESEARCH
TASK**

Kutatásom kezdetekor, 1997-ben az addig statikus, és az állandóság szimbólumaként is értelmezhető Közös Agrárpolitika és az agrártámogatási rendszer alapjaiban megváltozott. A változás eredményeként az agrár struktúrapolitika kinőtte saját kereteit és átalakult vidékfejlesztési politikává. A kutatás során egy folyamatosan változó rendszert tanulmányoztam, és jogi szempontból elemeztem.

At the beginning of my research, in 1997 the Common Agricultural Policy and the system of agricultural subsidies, which had been the symbol of consistency, changed fundamentally. The change was of such magnitude that the agri-structural policy I had become familiar with during my gradual studies outgrew its boundaries and transformed into rural development policy. The difficulty of the research was provided by the fact that I had to study and analyze from a legal perspective a constantly changing system.

Az elemzés ugyanis egy jogi szempontból szűz területet tár fel, és a legfontosabb fejlődési folyamatát vizsgálja. Másrészt azonban más tudományágak által kialakított fogalmakból szűri a jogszabályi szinten megfogható és releváns.

The direction of the research was given in part: as I had to explore and become familiar with the most important developments of an area intact from a legal point of view. On the other hand, I had to distill from notions created by other disciplines, which is relevant from a legal point of view. In the outset of the research I sought answers for the following questions:

A kutatás megkezdésekor a tárgykörben a következő kérdésekre kerestem a választ:
Melyek a mai magyar vidékfejlesztési szabályozás gyökerei? Voltak-e a vidékfejlesztésnek szerves előzményei a magyar támogatások között? Hogyan hatottak az uniós csatlakozási tárgyalások a magyar vidékfejlesztésre? Eredményesek voltak-e az előcsatlakozási programok vidékfejlesztési elemei? Van-e jogi relevanciája a vidékfejlesztési támogatások formájának? Hatnak a mai magyar vidékfejlesztésre az uniós tagállamok szabályozása? A dolgozat eredményeként milyen magyar vidékfejlesztést célszerű kialakítani 2007 után?

What are the roots of the current regulation of Hungarian rural development? Were there any predecessors of the rural development among Hungarian subsidies? How did negotiations on EU accession influence the Hungarian rural development? Were rural development elements of pre-accession assistance programs effective? Does the form of rural development assistance bear any legal relevance? Does the rural development regulation of Member States have effect on the Hungarian regulation? What should Hungarian rural development look like after 2007?

A kérdések kijelöltél a később elkészített dolgozat kereteit. A mű 3 részre, ezen belül több fejezetre tagolódik. A részek elnevezése egyrészt utal az adott történelmi korra, melyben a vidékfejlesztés kialakul és formálódik, másrészt pedig az elemzés módszerére. Az első rész, mely 1998-ig tart, a vidékfejlesztés hősikora. Itt alakultak ki a agrár-struktúrapolitika

These questions define the framework of the dissertation prepared later. The work is divided into 3 sections and several chapters within each section. The title of the sections serves a dual purpose: it refers to the given historic era in which rural development evolves and develops and on the other hand it refers to the methodology of the analysis. The first section,

következtében a későbbi vidékfejlesztés támogatási formái, és a regionális politika fejlődésének eredményeként a legfontosabb tervezési, eljárási, programozási kérdések, melyek speciálissá teszik e jogterületet.

Az előkérdések tisztázása után, mint elméleti alapokat, a vidékfejlesztés legfontosabb fogalmait, az agrárpolitikától, valamint a területfejlesztéstől való elhatárolásra vonatkozó szakirodalmi álláspontot összegeztem, és alakítottam ki e kérdésben saját álláspontomat.

A dolgozatban végig jelenlévő kettős nézőpontot érvényesíttem az első részben akkor, mikor a vidékfejlesztés magyar agrártámogatási rendszerben rejlő hagyományait, majd a támogatási rendszer belső jellegzetességeit próbáltam meg feltárni.

A dolgozat második részében, mely az 1998-2004 közötti időszakot dolgozza fel, az Európai Unióban kialakult vidékfejlesztés legfontosabb forrásainak kritikai értékelése mellett arra kerestem a választ, hogy a csatlakozási tárgyalások hogyan változtatták meg az uniós jogalkotók vidékfejlesztéshez való hozzáállását, hogy a vidékfejlesztési támogatásokról szóló tanácsi rendelet mellett hogyan hatott a vidékfejlesztés fejlődésére a közösségi kezdeményezések, és azon belül a LEADER program rendszere. A korszak a magyar jogban végigelemzett vetülete, a vidékfejlesztéshez kapcsolódó előcsatlakozási segély, a SAPARD- Program, mely jellegzetes területe és iskolapéldája annak, hogy mennyire rugalmatlan az uniós bürokrácia egy olyan állammal szemben, mely programjaiban nem képes véghez vinni a szerződéses kötelezettségeiként rögzített feltételeket. E korszak legfontosabb kérdése az volt, hogy az Unió által biztosított előcsatlakozási programok alkalmasak voltak-e arra, hogy felkészítsék a tagjelölteket a vidékfejlesztési támogatásokról szóló tanácsi rendeletben meghatározott feltételek betartására és a feltételeknek megfelelő saját tervezési, programozási programok és támogatási eszközök meghirdetésére.

A dolgozat harmadik részében az uniós és a magyar rész aránya megváltozik. A csatlakozás után szükségessé vált a „sui generis” vidékfejlesztési támogatások átalakítására az uniós rendszer alapján. A vidékfejlesztési támogatások eljárási rendjét a pénzügyi szemlélet jellemzi. Ezek alapján elkülönülnek az EMOGA két szekciójából finanszírozott támogatási eljárási szabályok. Az elkülönülés nemcsak az eljárási szabályokban, hanem a tipikus támogatási formákban is megmutatkozik. Az ún. „kiegészítő” támogatások többségére a rendeleti forma, míg a klasszikus vidékfejlesztési támogatások legnagyobb részére a pályázati forma a jellemző. Ezen elkülönítő ismérvek alapján azt elemeztem, hogy a

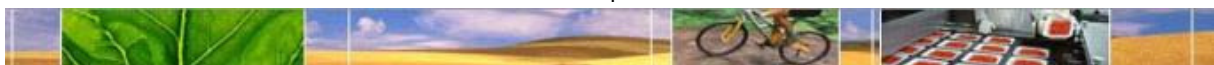
which lasts until 1998, is the heroic age of rural development. This is when forms of subsidies of the later developed rural development evolved due to the agri-structural policy, and as a result of the development of regional policy the most important planning, procedural, programming questions evolved that make this area of law unique.

After clarifying the preliminary questions I summarized the most important notions of rural development as a theoretical basis, and compared them with agricultural policy, and region development, and formed my opinion in this respect.

This chapter of dogmatic-theoretic nature had a pre-eminent importance in the first section. The timing of the development of rural development would justify that such dogmatic-theoretic questions were placed in the work where their location is defined in the thesis. On the contrary, due to the influential effect on the whole work of the notions related to rural development, the fundamental principles of rural development and its principles of evolution these concepts were placed to the initial part of the work. In the first section, I used the dual approach present in the whole work when attempted to explore the traditions of rural development in the Hungarian system of agricultural subsidies and the inner characteristics of the subsidy system.

In the second section of the paper, which deals with the period between 1998 and 2004, in addition to the critical analysis of the most important sources of rural development evolved in the European Union, I looked for the answer to the question how the negotiations concerning EU accession changed the attitude of Union law makers to rural development, and how did the system of community initiatives, more particularly the LEADER program besides the council regulation regarding regional development subsidies influence the evolution of regional development. One of the fully analyzed aspects in Hungarian law of the era is the SAPARD program - the pre-accession assistance related to rural development - which is a representative area and typical instance of how inflexible community bureaucracy is with a state that is unable to implement in its programs what has been defined as its contractual obligation. The most important question of the era was whether the pre-accession assistance programs provided by the Union were appropriate to prepare the candidates for the implementation of the conditions defined in the council regulation regarding rural development subsidies and the advertisement of planning, programming programs and forms of assistance.

In the third section of the paper the ratio of union related and Hungary related parts changes. Subsequent to the accession, the reform of “sui generis” rural development assistance has become necessary based on the system found in the Union.

pályázatos támogatások többletgaranciái elegendőek – arra, hogy a támogatások e formájánál kizárjuk a döntés bírósági felülvizsgálatát.

A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv és a Nemzeti Fejlesztési Terv Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Programjában szereplő jogcímeket, melyek a hatályos vidékfejlesztési szabályozás gerincét alkotják, néhány régi tagállam (Spanyolország, az Egyesült Királyság, Franciaország, és néhány helyen Németország) hasonló programjaival vettem össze. A harmadik rész utolsó fejezetében a vidékfejlesztés jövőjére kerestem a választ. A kérdés azért vált aktuálissá, mert 2005. szeptemberében megjelent a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapról szóló rendelet, mely 2007. január elsejétől alapjaiban változtatja meg a vidékfejlesztés eddigi rendszerét, mintegy szintézisét adja az eddigi szabályozásnak. A Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapról szóló rendelet (továbbiakban EMVA rendelet) elemzésén túl összegeztem a magyar vidékfejlesztési rendszer átalakítására tett elképzeléseimet is és ennek jogi relevanciáit.

II. A KUTATÁS MÓDSZEREI, FORRÁSAI

A kutatás módszerei a disszertáció szerkezeti elemei a kutatás céljaival együtt változó rendszert alkotnak. Az első részben a dogmatikai és történeti szemlélet, és a leíró-elemző módszer az irányadó. A leírás korántsem öncélú, mert a kutatás azon fő kérdésére keresi a választ, hogy mi is a vidékfejlesztés, és milyen szerves előzményekből alakul ki e részpolitika. A források döntő része közgazdasági és agrárgazdasági jellegű, de e fejezetben törekedtem az agrárjogi jogirodalom minél teljesebb körű feldolgozására is.

A második részben a leíró jelleget felváltotta a kritikai jogszabály-értelmezés. E szemlélet megmutatkozott az uniós vidékfejlesztési joganyag előzmények nélküli, átfogó jellegű feldolgozásában. Ezen elemző jelleg nemcsak jogi, hanem gazdasági értelemben is jellemzője a dolgozat ötödik fejezetének, ahol az agrárcsatlakozás folyamatának kihatásait értelmeztem a területi alapú támogatások, valamint a vidékfejlesztés viszonylatában. A gazdasági és jogi

The fiscal approach is a key characteristic of the administrative order of rural development assistance. On this basis the rules of assistance procedure financed from the two sections of EMOGA differentiate. The differentiation is not only evidenced in the rules of procedure but in the typical forms of assistance. The decree form is typical for the so called “accompanying” measures and the tender form is typical for most of the classic regional development measures. I analyzed along these distinctive attributes whether the additional guarantees of tender type assistance forms are enough to exclude the judicial review of decisions made by decision making entities of such tenders.

I compared the legal titles found in the National Rural Development Plan and the Agricultural and Rural Development Operational Program of the National Development Plan, which currently form the backbone of the applicable rural development regulation with similar programs of some of the old Member States (Spain, the United Kingdom, France and at some places Germany). I looked for possible answers regarding the future of rural development in the last chapter of the third section. The question became timely as in September 2005 the decree on Agricultural and Rural Development Fund (EMVA) was published, which will fundamentally reform the current system of rural development as of 1 January 2007 and is a sort of synthesis of the present regulation. Besides the analysis of the EMVA decree, I summarized my views regarding the reform of the Hungarian system of rural development and its legal relevancy.

II. METHODS AND SOURCES OF THE RESEARCH

There are plenty of factors to be considered in the first monograph of a developing area of law.

The methods of the research changed in connection with the structural elements of the dissertation and with the circumstances that made the realization of the aims defined in the structural elements possible. Therefore the dogmatic and historic approach and the descriptive-analytical method are dominant in the first section. The description is not selfish by nature as it attempts to find out the answer to the most important question of the research, ie. what is rural development and what are the preceding elements of such complementary policy. The majority of the sources are of economic and agro-economic nature but I attempted to provide a more complete procession of sources of agricultural law.

The descriptive method was replaced by the critical interpretation of legal materials in the second section. This can be evidenced in the complete procession of

elemzések hatásai összegezve jeleníthetők meg a SAPARD program hatásait elemző nyolcadik fejezetben, mely az előcsatlakozási időszak egyik jellemző összegzéseként is felfogható. A második rész forrásai zömében közgazdasági, valamint pénzügyi, közigazgatási és agrárjogi, és érintőlegesen büntetőjogi jellegűek.

A disszertáció harmadik része a kritikai jogértelmezés, és a jog-összehasonlítás módszereivel jellemezhető. A hatályos vidékfejlesztési rendszer anyagi és eljárásjog problémáira fókuszáló elemzés problémái szemléletes módon kifejezhetőek az egyes tagállamok és a magyar szabályozás támogatási formáiként meghatározott, majd egységes jellegű összehasonlításával. A harmadik rész zárófejezetében a jövőre vonatkozó megállapítások során az összegző fejezet megállapításaira is utalva, a saját következtetés, és a estleges hipotézisek felvázolása a meghatározó elem. A felhasznált irodalom zömében pénzügyi és a agrárjogi jellegű, kitekintéssel a közgazdaságtan eredményeire.

III. A KUTATÁS EREDMÉNYEI ÉS HASZNOSÍTÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

A vidékfejlesztés uniós gazdaság- és jogfejlődésének a dolgozatban kimutatható eredményei

1. A vidékfejlesztés a regionális politikához hasonló komplex terület, melynek az agrár- regionális- és szociális politikára is kiható vonásai vannak, tervezésében, a pénzügyi keretek felhasználásának ellenőrzésében pedig egyértelműen a regionális politikák fejlődése során kialakult rendszert követi.

2. A vidékfejlesztési politikának kialakulnak a meghatározás szempontjából saját alapelvei, melyeket a minden bürokratikus intézménytől való elhatárolódás és vidéki érdekek és kultúra értékeinek megőrzése jellemez, és amely prioritásként emeli ki a vidéki programok eredményeinek elemzését, és többcélú kutatását.

3. A vidékfejlesztés legfontosabb fogalmai kialakítják a terület kereteit

A környezettudatos gondolkodás itt nem csak elemeiben jelenik meg e politikának, hanem fenntartható fejlődés lesz az egyik alkotóeleme. Mindinkább meghatározható átmenetet képez a környezetpolitika és az agrárpolitika között.

the community law related to rural development without any antecedent. This critical approach is not only an important attribute of the fifth chapter of the dissertation from a legal but from an economic standpoint. In the fifth chapter I interpreted the effects of agricultural accession in relation to assistance forms of regional basis and rural development. The effects of economic and legal analysis are summarized in the eighth chapter which deals with the effects of the SAPARD program, which can also be interpreted as a characteristic summary of the pre-accession period. The sources of the second section are of economic, financial, administrative and of agricultural legal nature mostly and are of criminal legal nature for the sake of a brief outlook.

The third section of the dissertation can be characterized with the methods of critical legal interpretation and comparative legal approach. The problems of the analysis focusing on the applicable provisions of the substantive and procedural rules of the rural development system can descriptively be expressed with the comparison of forms of subsidies found in various Member States and in Hungary, which can be found in the closing chapter of the third section with a few remarks regarding the future. The sources used are of financial and agricultural legal nature mostly with an outlook on the findings of economics.

III. RESULTS OF THE RESEARCH AND OPTION OF UTILIZATION THEREOF

1. Similarly to regional politics, rural development is a complex field having aspects affecting agricultural, regional and social policy, and planning thereof as well as controlling utilization of financial budget, it follows a system established during the evolution of regional politics beyond any doubts.

2. Own principles being fundamental concerning the definitions of rural development policy are being established, which may be characterized by delimitations from all bureaucratic institutions and preservation of rural interest and culture which lays emphasis on the priority of analysis and multipurpose research of rural program results.

3. The most significant concepts of rural development continuously characterize documents drafted in the field environment-conscious thinking in this field appears not merely by its elements but sustainable development becomes one of its basic elements. It forms an improvingly determinable transition between environment policy and agricultural policy.

4. A vidékfejlesztés egy több politikára is hatással lévő komplex tevékenység, mely Európában a közös politikák által meghatározott keretekben eddig is jól elhatárolható fejlődési utat járt be:

A kialakulásával egyidős első lépések az elmaradott, vidéki területek speciális piaci és az üzemre irányuló támogatási rendszerét alakítják ki, valamint e területeken a mezőgazdasági tevékenység diverzifikációjára törekednek.

A második lépés az agrár-környezetvédelmi jellegű intézkedések beiktatása, immár nem csak a hátrányos helyzetű területeken. Ezt továbbfejlesztve, a több pólusú fenntartható mezőgazdaság megteremtésével a mezőgazdasági tevékenységet is kiterjesztően értelmezték.

A harmadik dimenzió a vidéki értékek védelmének és ezen értékek terjesztésére irányult, és legfontosabb jelszava a város és vidék közötti együttműködés megteremtése.

5. A vidékfejlesztés önálló politikaként való jellemzése, a területfejlesztés vagy az agrárpolitika részterületeként való elhatárolás a leginkább vitatott a szakirodalomban.

A dolgozat eredményképpen elmondható, hogy a vidékfejlesztést ésszerű az agrárpolitika második pilléréként definiálni. E pillér finanszírozási módszereiben és közgazdasági szervezetrendszerében eltérő képet mutat, azonban a központosított agrárintézményektől, növekvő jelentősége azonban elősegíti az agrárpolitika renacionalizálását, ugyanis e politika új szegmense egymástól gyökeresen eltérő agrárpolitikákat is lehetővé tesz azzal, hogy a négy vidékfejlesztési pillér más szegmenseit fejleszthetik a tagállamok. E mellett lehetővé teszi az öko-reguláció szélesebb körben való elterjesztését, valamint a közvetlen támogatások előtérbe kerülésével egy üzemhez, és termelői minőséghez jobban kötődő igazságosabb agrárpolitika kialakítását és a szabad piac elveinek jobb érvényesülését.

6. A mezőgazdasági struktúrapolitika jelentős szerepet játszott az agrárstruktúra átrendeződésében, és a mezőgazdaság, mint alárendelt gazdasági ágazat helyzetének megszűnésében.

7. Az agrárpolitika alkotmányos alapjainak számító Római Szerződésben megjelenik, és a területtel foglalkozó agrár-és európai jogászok számos elemzésének a tárgyát képezi a mezőgazdasági termék fogalma. A mezőgazdasági termelő fogalmára azonban nem tér ki az alapszerződés, csak a struktúrapolitikai irányelvek. A termelő, mint az agrárpolitika céljaiban meghatározott, méltányos jövedelemmel ellátandó alany azonban a deklarációk

4. Rural development is a complex activity effecting several policies which has developed in a well-delimitable manner in Europe within the framework of the common policies:

The first steps dating back to the establishment of rural policy created the special market and operation related system of subsidies of rural areas, as diversification of agricultural activity is strived for in these areas.

The second step is the promulgation of agricultural environment protection measures, not only in fields being in a detrimental situation by having created multi-polar sustainable agriculture, agricultural activities became extensively interpreted as well.

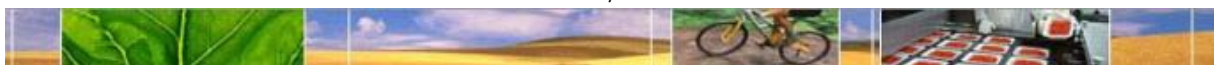
The third dimension was aimed at achieving preservation and distribution of rural interests and its most important slogan is establishment of cooperation between town and country.

5. Characterizing rural development of individual policy and considering it as part of regional development or agricultural development are the most disputed issues in scholarly writings.

Summarizing the results of the thesis we can state that due to utility reasons it is reasonable to define rural development as the second pillar of agricultural policy. This pillar has different financing methods and administrative organization compared to centralized agricultural institutions, however increasing significance of the pillar facilitates rationalization of agricultural policy because the new segment of this policy allows for agricultural policies considerably different from each other by enabling Member States to develop different segments of the four pillars of rural development. In addition it enables wider distribution of eco-regulation and by emphasizing subsidies, establishment of a more just agricultural policy connecting stronger to operation and production quality as well as better enforcement of free market principles.

6. Agricultural structural policy has played a significant role in the reconstruction of the agrarian structure and in the abolishment of the position of agriculture as secondary economic sector.

7. The notion of the agricultural product appears in the Treaty of Rome regarded as the constitutional basis of agrarian policy and is object to numerous analysis of lawyers of agrarian and European law dealing with the present domain. The EC Treaty not, only the structural policy directives touch upon the notion of agricultural farmer. The farmer, as subject of the agrarian policy purposes, who has to be supplied with adequate income, is nevertheless always

szintjén végig jelen van az agrárpolitikában.

E korszak vitathatatlan eredménye továbbá, hogy kialakult a mezőgazdasági képzés rendszere, megszülettek a modern gazdálkodó fogalma és a képzettséggel együtt járó praktikus tudás szintjei, és kialakult a gazdaság átadásának intézményesített rendszere, melyből az előnyüdját a kialakuló szociális jog, veszi át, teszi általánossá. A mezőgazdaságban maradó gazdáknak, akik regisztráltatták magukat, egységes statisztikai adatszolgáltatási rendszert vezettek be.

8. A mezőgazdasági struktúrapolitika fejlődésével létrehozták azokat a területeket, melyek közösségi támogatás nélkül elnéptelenednének, mert a termelés feltételei nem kedveznének az adott ágazatnak. E területek azonban már több szempontból hátrányos helyzetűnek minősültek, így fejlesztési tervezésük sok esetben kikerül az agrárpolitika hatásköréből. A megszülető regionális politika, sajátos belső szabályozási rendszere saját elemként kezelte ezt a területet, melyet sok közgazdász elemző a kilencvenes évek elején nem is tekintett az agrárpolitika részének.

9. A vidékfejlesztés eljárási rendjét, és kereteit is meghatározó regionális politika egyik fontos vívmánya az volt, hogy a tagállamoknak törekedni kell a pénzek felhasználásában a közösségi szinten megfogalmazott követelmények teljesítésére. Az egységes területi statisztikai rendszerben összemérhetőek a régiók eredményei, és a támogatott projektek gazdasági hatékonysága is.

10. A regionális politika azonban adós azzal, hogy a különböző felépítésű tagállamokat azonos statisztikai régiókban versenyeztesse. Az azonos területi alapú versenynél sokkal fontosabb lenne, ha a vidékfejlesztés nem egy nemzeti fejlesztési tervben szereplő versengő fejlesztési cél, hanem a téma fontosságából adódóan maga is önálló költségvetési forrás lenne, minél dekoncentráltabb területeken.

11. A hagyományos mezőgazdasági termelésre alapozott és fejletlen infrastruktúrával rendelkező területek, a későbbi vidéki térségek, több jogcímen, és alapból is jogosultak lehetek volna a támogatások igénylésére, de ezt a helyzetet maga a regionális politika versenyszabályai tiltották. A regionális politika, kinőtte a strukturális alapok által nyújtott kereteket. Át kellett alakítani a támogatás rendszerét, és az egyre kevésbé finanszírozható agrárpiazi támogatások átcsoportosításával lehetett az említett területek regionális feszültségeit kezelni. A megoldás a több évtizedig elhallgattatott agrár-struktúrapolitika továbbfejlesztése volt, mely a vidékfejlesztési politika agrárpolitikába való beépítésével nyert megoldást.

present in the agrarian policy in the level of declarations.

An incontestable result of this period is also that the system of agricultural education evolves, the notion of the modern farmer and the practical knowledge accompanying the education were born, and the institutional system of the tradition of the farm took form, from which the evolving social law takes over and universalize the pre-pension. For the farmers staying in the agriculture, who had themselves registered, a unique statistical data-providing system has been established.

8. With the development of agricultural structural policy territories have been created which would have depopulated without Community subvention, as the conditions of production do not serve the given sector. These territories though have been regarded as disadvantageous from numerous aspects, so their development project avoids the competence of agrarian policy. The special inner regulating system of the born regional policy has regarded this field as its own, which has not even been considered as part of agrarian policy in the early 90s by many economists.

9. One of important achievements of the regional policy determining the procedure order and the frame of rural development was that the Member States have to attempt by the expenditure of the moneys to accomplish the criteria determined on Community level. In the unique territorial statistical system the results of the regions as well as the efficiency of the projects backed up are commensurate.

10. The regional policy nevertheless fails to compete the Member States of different structure in the same statistical regions. It would be more important than the competition on the same territorial basis if rural development was not a competing development aim presented in a national development plan, but because of the importance of the subject an independent budgetary resource in deconcentrated fields.

11. The territories based on traditional agricultural production and disposing of underdeveloped infrastructure – the later rural regions – could have become able to demand subventions from different funds and on different titles, but it was prohibited by the competition rules of the regional policy itself. Regional policy has extended the frames provided by the structural funds. The system of subventions was to be reformed, and the regional frictions of the mentioned territories could have been handled with the redeployment of the agrarian subventions less and less to be financed. Solution was the development of the agrarian structural policy silenced for decades, which has been solved with the integration of rural

12. A regionális politika másik nagy vívmánya az, hogy az ahhoz kapcsolódó programok a régió fejlesztésén túl valamely szakpolitika célját is szolgálják, így a szakpolitikák fejlesztésére létrejött pénzügyi alapokból jogosan finanszírozható a regionális fejlesztés. A regionális politika tehát nem versengő, hanem kiegészítő jellegű politika.

E tényt kihasználva az addig egymástól teljesen különálló pénzügyi alapok céljai között megindult az átfedés, és az egyes szakpolitikák között is megjelentek olyan célok, melyek a másik alap fő profiljába vágnak. E tendencia a korszakon túl mutat, és folyamatosan a pénzügyi alapok rendszerének átalakításához vezet.

E folyamat témánk szempontjából legfontosabb továbbvihető része az lesz, hogyan alakul ki az önálló vidékfejlesztési alap, és az alap létrejötte miként alakítja át az alapok finanszírozási rendszerét.

13. a, A regionális politika leglényegesebb pontja az olyan centralizált programozási rendszer kialakulása volt, ahol nem csak eltűrt, de elvárt elemmé vált a programokban való helyi közreműködés, a helyben szokásos igények felmérésén túl a közösségi programokkal történő összehangolódás.

b, A strukturális alapok szempontjából lényeges újtásnak tekinthető, a központi támogatások építő jellegű, eredményes felhasználását biztosító társfinanszírozás, ahol a regionális fejlesztésre, programjaira rendelkezésre bocsátott uniós és tagállami összegeket több mint 50%-ban a pályázó egészíti ki saját forrásaival, valamint a központi ellenőrzési és értékelési rendszer.

c, A társfinanszírozás rendszere mellett azonban átláthatatlan e rendszer az egymással versengő közösségi és tagállami döntési kompetenciák, és társfinanszírozás programonként változó összetétele, valamint a közreműködő szervek döntési jogosultsága szempontjából, így lényeges lépés lenne a további egyszerűsítés, és a szakpolitikák szerinti differenciálás.

14. A magyar SAPARD Program kezelése kapcsán az uniós hozzáállásban az alábbi hiányosságok mutathatók fel:

- időbeli késéssel fogadtak el olyan jelentős jogszabályokat, amelyek hiánya késleltette a csatlakozni kívánó országok előkészületi munkáját;
- a magyar szakemberek gyakran érezhették úgy, hogy pontos rögzített elvárások hiányában kritizálják a magyar felet;
- gyakran érvényesült az elv: "más szemében a szálkát, magáéban a gerendát sem", azaz vegyük Görögország példáját, aki maga is többéves késéssel

development policy in the agrarian policy.

12. The other great achievement of regional policy was that the connected programs serve besides the development of the region the purpose of a special policy as well, so regional development can be legally financed from monetary funds created to develop special policies, which could strengthen both domains. Regional policy is therefore no competing but additional policy.

Capitalizing on this fact, overlapping between the aims of the until then entirely independent monetary funds has begun, and even among some special policies aims have occurred which belonged to the main profile of another fund. This tendency has survived this period and has progressively led to the modification of the system of monetary funds.

The to our subject most important part of this process will be how the independent rural development fund is to be created, and how its existence changes the system of financing of the funds.

13. a, The most important point of regional policy was the evolvement of a centralized programming system where local cooperation, besides the measuring of the local demands the harmonization with the Community programs was not only tolerated but even required.

b, Co-financing assuring the efficient expenditure of the central subventions can be regarded as an innovation from the point of view of the structural funds, where the applicant completes with his own resources with more than 50 % the Union and Member State moneys provided for regional development and programs, another innovation is the central audit and assessment system.

c, Besides the system of co-financing, this system is not transparent from the aspect of the competing Community and Member State competencies, the program to program changing composition of the co-financing as well as the decision-making competence of the cooperating authorities, so it would be a significant step forward to simplify and differentiate according to the special policies.

14. In connection with the administration of the Hungarian SAPARD Program the following deficiencies can be shown in the Union's approach:

- important legal acts have been adopted with relevant delay, the lack of which has delayed the preparation works of the acceding countries;
- the Hungarian experts could often feel that the Hungarian part is criticized in the lack of properly fixed requirements;
- the principal 'behold the mote in one's brother's eye' has often prevailed, let us see the example of Greece, who himself acquits many Union requirements with a

tett eleget számos uniós elvárásnak; a magyar előkészületektől viszont a teljes harmonizációt várták el a portugál és görög szakemberek.

- az ellenőrző bizottságokban főleg ellenérdekelt agrár-országok képviselői voltak, akik érthető módon szívesebben látnak bennünket az Unión kívül;
- a Bizottság olyan intézményfejlesztési terv alapján elkészült munkát utasított vissza, amelyet korábban ő maga hagyott jóvá.

15. A TANÁCS 1698/2005/EK. rendeletben (MVA rendelet) létrehozott Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alappal, és e rendeletben a vidékfejlesztés négy pillérnek megalkotásával a Bizottság a forráselosztás tekintetében megnöveli a tagállamok és a tagállamokon belül a régiók mozgásterét, és más alapokon álló, vállalkozói szemléletű, környezettudatos termelőkkel álló, sajátos szervezeti keretekben szerveződő termelők, és a vidéki térségek lehetőségeit.

16. A társfinanszírozás, mely a vidékfejlesztés területén tény, az agrárpolitikán belül csak az új tagállamok esetében működik. A radikális reformok egyik formája lehetne a vidékfejlesztés agrárpolitikán belüli szerepének megnövelése, amely igazságosabbá tenné a jelenlegi támogatáselosztást.

A magyar a vidékfejlesztés fejlődésére az értekezésből a következők állapíthatók meg

1. A magyar agrártámogatás vázlatos áttekintéséből nyilvánvaló, hogy a porosz utas agrárfejlődés irányába tartozó magyar mezőgazdaságban a támogatásnak nem voltak jellegzetes, meghatározható történelmi hagyományai.

2. Tudatos és támogató agrárpolitikáról a szocialista időkben a 60-as évek elejétől beszélhetünk, ahol a kollektív használat, és az extenzív termelés a meghatározó.

3. a. A 70-es évek második felében kialakul egy differenciált támogatási rendszer az azonos felépítésű, és a tanácsok mezőgazdasági osztályai alapján irányított szövetkezeteknél, és az állami gazdaságoknál. A differenciálás alapja egyedül a termőterületek aranykorona értéke volt.

b. A kedvezőtlen adottság ebben az időszakban nem terjedt ki a területek infrastrukturális fejletlenségére, a helyi társadalom összetételére, a teljes foglalkoztatás körülményei között nem volt mérhető a munka hatékonysága.

delay of years; yet from the Hungarian negotiations the entire harmonization was required by the Portugal and Greek experts.

- in the audit commissions mainly the representatives of the adverse agrarian countries were present, who would have comprehensibly preferred to see us being outside the Union;
- the Commission has refused a work created upon an institutional development plan that he himself agreed before.

15. The European Agricultural Fund for Rural Development, created in the regulation Nr. 1698/2005/EC (EAFRD regulation) and with the creation of the four pillars of rural development the Commission enlarges the give of the Member States and of the regions beyond the Member States as for the assignation of the resources, and the possibilities of the in special institutional frames unifying farmers standing on other basis, with a tip of business spirit, paying attention to the environment, and the possibilities of the regions.

16. The co-financing, which is a fact on the field of rural development, works in the agrarian policy only in the case of the new Member States. A form of the radical reforms could be the enlargement of the role of rural development in the agrarian policy, which would make more just the subventions' assignation of today.

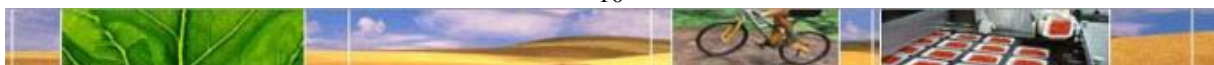
Relating to the development of the Hungarian Rural Development the followings could be laid down based on the thesis:

1. According to the outlined review of the Hungarian Rural Development it is obvious that the subventions have not got historical traditions in the Hungarian agriculture coming under the Prussian way.

2. A conscious and supporting agricultural policy is said to be exist in the 60's when the collective use and the extensive production were characteristic.

3. a. In the second part of the 70's a differentiated subvention system emerged in the same structural co-operatives operated by the agricultural department of the local council and in the state farms. The basis of the differentiation was only the gold crown value of the lands.

b. The less favored nature did not cover the infrastructural disadvantages of the lands, the composition of the local community in this period, the effectiveness of the work were not countable in the full employment.

c. A kiegészítő támogatásoknak köszönhetően megnőtt a vidéki agrárértelmség szerepe a munka szervezésében, kialakult és tovább erősödött az adott vidékre jellemző termékek előállítására való törekvés, ez újabb lendületet adott a magyar élelmiszeripar fejlődésének. A kiegészítő támogatások eredményének tekinthető a szakszövetkezeti rendszerek keretében új növénytermesztési kultúrák meghonosodása, és a nagyüzemek által szervezett és irányított háztáji gazdaságok esetében a családi munkaeőrt kihasználó, intenzív kisüzem termékei is megjelentek a magyar piacon, megteremtve ezzel egy más alapon történő fejlődés csiráit.

c. Thanked to the additional subventions the role of the Rural Agrarian intellectuals increased in the organization of the work and the endeavour of the characteristic products' production relating to the rural area emerged and strengthened. It showed a new way for the development of the Hungarian Food Industry. The results of the additional subventions were the acclimatization of the new plantation cultures and the existence of the small intensive works' products in the Hungarian market using the strength of the family in case of the family farms operated and organized by big works, making possible the beginning of an other development's way.

4. A rendszerváltás után az agrártámogatás 1993-ig nem tudatos fejlesztés eredménye, a további rendszer tovább csökkenő finanszírozás mellett, teljesen eltérő használati és támogatási struktúra alakul ki.

4. After the transformation of the regime the agricultural subvention until 1993 is not part of a conscious development, besides the decreasing financing a totally different use and subvention structure was created.

a. Az átgondolatlan, egymással ellentétes érdekek versenyének végső vesztese az agrárgazdaság, melyből 1993-tól kezdve a fiskális szemlélet elterjedésével folyamatosan kivonják az államilag garantált, és nem visszafizetendő támogatásokat, és a kamattámogatások bevezetésével a gazdáknak szánt támogatások jelentős részét a bankrendszerbe pumpálják.

a. The looser of the contesting and the unplanned interests is the agriculture, from which is separated the state guaranteed and not repaying subventions from 1993 in the course of the extension of the fiscal idea and by the introduction of the interest subventions the subsidies of the farmers are put in the bank system.

b. A támogatáspolitikai velejárája, hogy a kedvezőtlen adottságú területek külön rendszerben kezelése eltűnik, és a környezetvédelem is csak szektorális szinten jellemezhető az 1995-ös törvény megjelenéséig.

b. It comes from the subvention policy that the solution of the less favored areas in a separated system disappear and the environment protection can be described at a separate level till the appearance of the 1995 Act.

5. A társadalmi feszültségek erősödésével konkrét agrárfejlesztési koncepció 1996-ban született, amiben megalkották a támogatás törvényi alapjait, intézményi és pénzügyi feltételeit, valamint a támogatási jogcímeit. Az agrártámogatásokra vonatkozó speciális eljárási szabályok megalkotása a kormány hatáskörébe kerültek, míg a támogatási rendeletek megmaradtak miniszteri szinten. Ekkor jelenik meg a mezőgazdasági deklarációk szintjén a vidékfejlesztés, született meg az első vidékfejlesztési terv. A terv megjelenésével együtt megjelennek az agrárstruktúra egyenlőtlenségeinek átszervezésére vonatkozó első jogcímek, és ezen időszakban már fontos szempont lesz a jogharmonizáció is.

5. In the course of the strengthening of the social tensions the concrete Agrarian Development Concept was established in 1996, in which the basis of the Subvention Act, the institutional and financial conditions and the subvention titles were laid down. The creation of the special procedural rules relating to the Agrarian Subventions came under the force of the government, while the subvention orders stayed in the competition of the ministry order. At this time appears the Rural Development at the level of the agricultural declarations and the first Rural Development Plan was declared. By the appearance of the Plan the first titles relating to the reorganization of the inequality of the agrarian structure came into force and in this period the law harmonization becomes a crucial point.

6. Az előcsatlakozási alapoknak kulcsszerepük volt a demokratikus átmenet és a piacgazdaság kialakításában a volt szocialista államokban. A PHARE program kialakulásában és fejlődésében a kulcsmomentum a döntési hatáskörök egyre nagyobb részének a támogatott államnak való átadása. A teljes decentralizáció azonban csak a SAPARD program felépítésénél valósult meg.

6. The pre accession funds had a main role in the creation of the democratic transformation and of the market economy in the post communist states. In the creation and development of the PHARE the take over of the main part of the decision's forces was the crucial point. However, the entire decentralization was delivered only by the establishment of the SAPARD.

7. A SAPARD Hivatal, melynek kiépítése mérföldkönek számított a magyar közigazgatási szervezetrendszer reformjában, sajátos kettősség jellemzi, lévén egyszerre az Európai Unió illetve a Magyar Köztársaság végrehajtó szerve.

a. A Hivatal lesz az első olyan intézményünk, amelyet az Unió előírásainak megfelelően akkreditálnak, és ezáltal teljes jogosultsággal rendelkezhet uniós pénzeszközök felett.

b. Más (magyar) hivatalokhoz képest felértékelődik az ellenőrzés szerepe, és újdonságként hat a program monitoring is, amelynek során a Hivatal működésének hatékonyságát is vizsgálják.

c. A modern közigazgatással kapcsolatban támasztott számos követelménynek (célnak megfelelő szervezet, modern ismeretekkel rendelkező munkatársak, informatikai háttér) eleget tesz.

8. A meghirdetett programok szintjén a SAPARD végrehajtó rendszerében az agrár- és vidékfejlesztési programok nagyon egybeesnek. Maga a program a magyar kormányzat elképzelései szerint is a mezőgazdaságnak nyújtott újabb pénzügyi eszköz.

9. A tanulási folyamat része volt, hogy a SAPARD programról nem jutottak el pontos információk a potenciális kedvezményezettekhez. 2000-körül, mikor az első magyar intézményrendszer elkészült, számos kiadvány ismertette a SAPARD támogatásokat. E folyamat kissé korai volt, mert az intézményrendszer megfelelő felállításáig erre nem volt szükség. Sok termelő és feldolgozó, mint reális támogatási jogcímekkel számolt ezen összegekkel vállalkozása finanszírozási lehetőségének tervezésekor, és nem vette komolyan a 2003-ban valóban meghirdetett pályázatot. A támogatási jogcímet, és pénzeszegek megismerhetőségén kívül azonban magát a támogatás utófinanszírozott jellegét, az ellenőrzés szigorúságát, és a beszerzendő mellékletek formáit csak az utolsó pillanatban ismerhették meg a lehetséges pályázók. Eljárási kérdéseknek volt betudható, hogy a SAPARD pályázatok jelentős részét nagyvállalkozások tudták megpályázni, és tovább nőtt a vállalkozások fenntarthatósága közötti különbség.

10. A jövő vidékfejlesztési elképzeléseihez a dolgozatból a következő megállapítások tehetők: a magyar agrárium struktúrájához igazodóan, háromféle vidékfejlesztési politikára lenne szüksége. Az ország intenzív mezőgazdálkodás alatt álló területein maradna az általános programokat koordináló be nem avató rendszer. Az ország saját, munkaigényes, de kisüzemi kereteket fenntartó, főleg szőlő és gyümölcsös ágazatban tevékenykedő részeken a vidékfejlesztés feladatává tehetnénk az eredet és

7. The SAPARD Authority, of which establishment was a main point in the reform of the Hungarian administrative organization, has a double nature because it is the executive organ of the European Union and of the Republic of Hungary.

a. The Authority will be our first institute which is accredited according to the requirements of the Union and it has an entire authority on the union financial means.

b. Comparing to other authorities the role of the checking is increasing and the monitoring is also a new element, by which the effectiveness of the Authority's function is examined.

c. It meets numerous requirements relating to the modern administration (aim based organization, workers with up to date knowledge, informative background).

8. At the level of the declared programs the agrarian and Rural Development programs cover each other in the executive system of the SAPARD. The program on its own according to the expectations of the Hungarian government is other financial mean given to the agriculture

9. It was the part of the study that the correct information about the program was not available to the potential favored people. About 2000, when the first Hungarian institution was established, numerous fliers made open the SAPARD subventions to the public. It was a bit early because till the proper establishment of the institution it was not necessary. Many producer and user counted on these subvention titles by the planning of the enterprise's financial opportunities and took not serious the declared application in 2003. Besides the subvention titles and the difficulties of gaining information about the financial means, the subsequent payment nature of the subvention, the strictness of the checking and the forms of the necessary appendixes were known for the potential applicants only in the last moment. Because of the procedural questions, there were many big enterprises which could apply for the applications and the difference between sustainability of the enterprises became wider.

10. The following consequences can be laid down relating to the future plans of the Rural Development: with regard to the Hungarian agrarian structure a Rural Development Policy of three parts would be necessary. On the areas under intensive cultivation, the not-interfering system including general programs is important. In the demanding, small works sustaining vine and fruits sector the task of the Rural Development shall be the origin and quality protection and the origin marks too. In these parts an

minőségvédelem, valamint a termékek származását jelző feladatokat is. E részeken hatékonyon, és sajátos döntési kompetenciákkal rendelkező intézményrendszerrel lehet döntést elérni. A harmadik részben a termelés, a meglévő ökológiai állapot fenntartása, a turizmus, és a hagyományörzés lehet a hagyományos kultúrák megőrzésének, és egy új típusú jövő elindításának kezdete. E területeken a halmozott hátrányok megléte miatt indokolt lenne a strukturális alapok, és a vidékfejlesztési alap kettős finanszírozásának megengedése, és esetelegesen önrész nélküli programok támogatása is.

A disszertáció gazdasági jellegű megállapításai, következtetései, eredményei

1. A nyugati elemzők jelentős része tartott a csatlakozás mezőgazdasági kihatásaitól: A megmaradt magyar gazdák a csatlakozás időpontjában a nyugati versenytársaik támogatásainak töredékéből alkottak hasonló minőségű árut, a kilencvenes évek végén a termőföldek ára alacsony volt, és a nagyarányú vidéki munkanélküliség, és az elaprózódott tulajdoni szerkezet hatására a haszonbérlet és a munkaerő árát a mezőgazdaságban termelő határozta meg.

E szemlélettel együtt járó félelmet erősítették az AGENDA 2000 beharangozott reformcéljai, ahol az addig juttatott áralapú támogatások arányát nagymértékbe kívánták csökkenteni. A termelésben megfeleltetési kritériumok megtartását, és kötelező vidékfejlesztési átcsoportosítást kívánták bevezetni.

Az ajánlat az AGENDA 2000 alapján: előcsatlakozási segélyek és a közvetlen támogatások kifizetésének hiánya.

2. A csatlakozó országok tárgyaláskezdő dokumentumaikban szinte mindannyian olyan bázisidőszak megjelölésével kezdtek, ahol a megosztott Európában szinte verseny nélkül tudtak a keleti piacokon értékesíteni. A válasz erre a kilencvenes évek közepéhez, mint bázisidőszakhoz való ragaszkodás, egy intenzív fiskális politika érvényesítése a csatlakozókkal szemben. E mellett igényként jelent meg az új tagállamokkal szemben a félig önálló gazdaságaik felszámolása, amelyekhez a mezőgazdaság nemzeti jövedelemből származtatott arányának csökkenése társult.

3. A csatlakozók rossz időpontban bevezetett bázisidőszak tervezetei, és a piacvesztéstől való félelem hatására megszületett a kettős közvetlen támogatásra vonatkozó uniós javaslat. E javaslat fokozatosan, és kevés uniós kezdeti hozzájárulással vezet be az új tagállamok közvetlen támogatásait.

effective institution system can make decisions having decision making competence. In the third part the production, the sustainability of the present ecological state, the tourism and reservation of the tradition can be the new way of a better future. On this areas because of the drawbacks it would be considerable to support the programs without own risk besides the Structural and Rural Development Funds.

The statements, conclusions and results of economic character in the thesis

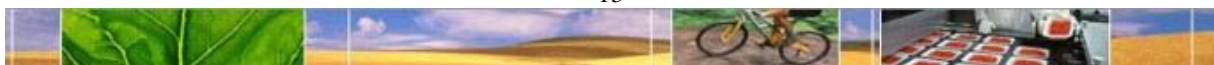
1. Most of the occidental analysts were afraid of the agricultural effects of the accession: the remaining Hungarian farmers have produced at the date of the accession products of similar quality – by receiving the fraction of the extent of subventions their occidental competitors received, at the end of the 1990s the price of the arable lands was low, and as an effect of the high percentage rural unemployment and of the frittered proprietary construction, it was the farmer who determined the price of the leasehold and of the labour.

The fear accompanying this approach was strengthened by the foreshadowed reformatory objectives of the AGENDA 2000, according to which the proportion of the previously received price-based subventions was to reduce. In the production, the maintenance of the cross compliance criteria and compulsory rural development-redeployment was to be introduced.

The proposal under AGENDA 2000: pre-accession aids and the lack of the payment of direct subventions.

2. The acceding countries have nearly all begun in their negotiation-initiatory documents with naming a base period where, in the divided Europe, they could merchandize in the oriental markets almost without concurrence. The respond was the insistence upon the mid-90s as base period, putting across an intensive fiscal policy against the acceders. Besides, the liquidation of their semi-subsistence farms has occurred as requirement vis-à-vis the new Member States, which has been coupled with the reduction of the proportion of agriculture in the domestic product.

3. As an effect of the acceders' base period drafts set out in disadvantageous time and of the fear of market loss, the proposal of the Union concerning the double direct subvention was born. This proposal introduces progressively and with a few initial contribution of the Union the direct subventions of the new Member

Egyben a későbbiekre meghagyja a lehetőséget e kettősség megszüntetésére.

4. A kettős közvetlen kifizetésekkel együtt a megfeneklett agrártárgyalások következményeként az AGENDA 2000-hez képest két évvel kitolódott az új tagországok felvétele, így a már tagállamoknak juttatott és betervezett juttatások megmaradtak az uniós költségvetésben. Ezen összeget a régi tagállamok használták fel. A világgiazi folyamatok 2003-ra lecsökkentették az Unió felhalmozódott agrártermékeinek jelentős részét. Az agrárpolitika reformintézkedéseinek fenntartását tehát kizárólag a 10 közép- kelet- és dél-európai állam csatlakozása indokolta.

E változó világgiazi pozíciókat a csatlakozók nem tudták kihasználni. Annak ellenére, hogy a csatlakozási tárgyalások befejezése immár a Bizottság érdeke volt, sem a közvetlen támogatások ütemezésén, sem pedig a bázisidőszakon nem tudtak változtatni. A csatlakozási tárgyalások egyetlen pozitív eredményeként azt a tényt tudták feltüntetni, hogy a normatív alapon járó területi támogatások az intenzív kultúrákrakiterjesztették, valamint e terület kiegészítő támogatásaira átcsoportosíthatóvá váltak a kiegészítő jellegű intézkedések, csökkentve ezzel a vidékfejlesztési kereteket.

5. A felkészítés több szintű volt, azonban a tájékoztató kiadványokban nem hívták fel a gazdák figyelmét arra a tényre, hogy a területi alapú támogatások utófinanszírozásúak, és a nemzeti kiegészítést sem kívánják előfinanszírozni. Így a gazdák többsége a 2005. év kezdetekor forrás nélkül maradt, így nem volt képes a gazdasági munkáit megkezdeni.

6. A mai vidékfejlesztés egyik legfontosabb tanulság az, hogy az agrárium és a vidékfejlesztés alábbi problémái igazi megoldás nélkül tornyosulnak egymásra:

- a, a két egymástól független vidékfejlesztési tervben nincs egységes szemléletű stratégia.
- b, a tulajdoni és használati rendszer nem egyeztethető össze, a tőkehiány állandó.
- c, az általános tőkehiány a gazdasági fejlesztések önrészéhez sem ad alapot.
- d, a gazdálkodók többsége alulképzett, a képzésből hiányoznak a jogi és gazdasági elemek.
- e, a szaktanácsadók költségei nem az ágazat fizetőképességéhez igazodnak.
- f, A magyar agrárpolitika nem fektet kellő súlyt a vidék általános infrastrukturális és természeti fenntarthatóságát támogató pályázatok, és rendelkezések eredményességének előmozdítására.

States. Withal, it retains for later on the opportunity to put down this twoness.

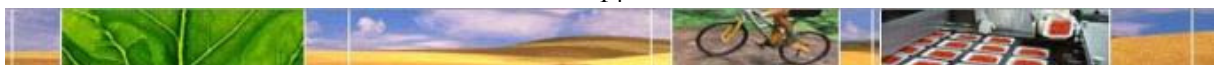
4. With the double direct payments as a result of the failed agrarian negotiations, the admission of the new Member States has been postponed for two years compared to AGENDA 2000, so that the effectuated and foreseen payments to already member states remained in the budget of the Union. These moneys have been expended by the old Member States. The world market processes have reduced most of the Union's accumulated agricultural products by 2003. Consequently, the maintenance of the reformative measures of agricultural policy has been solely motivated by the accession of the ten Central, Eastern and Southern-European countries.

These changing world market positions could not have been capitalized by the acceders. Despite that the termination of the accession negotiations has been in the interest of the Commission, neither the schedule of the direct subventions, nor the base periods could have been changed. As only positive result of the accession negotiations could be regarded the fact that the region subventions agreed on normative basis could be accorded to intensive cultures as well, furthermore, the measures of additional character have become redeployable to accompanying measures, reducing the moneys for rural development.

5. The preparation has been prosecuted on different levels, but in the informational publications the farmers' attention has not been drawn to the fact that the region-based subventions are post-financed, and neither the national supplement is to be pre-financed. Thus, most of the farmers remained without resources at the beginning of year 2005 and was not able to start their agricultural labour.

6. One of the most important lesson of today's rural development is that the following problems of agriculture and rural development bank without real solution:

- a, apart from the two independent rural development projects, there is no strategy of integrate approach.
- b, the property and the leasing system are incompatible, the lack of capital is continuous.
- c, the general lack of capital does not provide basis for the self-part of the economic development neither.
- d, most of the farmers are under-educated, the education lacks legal and economical factors.
- e, the expenses of the advisers does not suit the soundness of the sector.
- f, the Hungarian agrarian policy does not lay proper emphasis on the promotion of the efficiency of the applications and regulations supporting the general infrastructural and natural maintenance of the country.

7. A vidékfejlesztés azonosságkeresése sem megoldott:

a, sokan a struktúrafejlesztés egy részének tekintik a területet, amely a jobb érdekérvényesítő képességgel rendelkező városokkal folytatott versenyben óhatatlanul is alulmarad.

b, az agrárpolitika reformjának, és költségcsökkentésének egyik fontos eszköze lehet e terület, ha nézőpontját és finanszírozási módszereit átveszika a piacszabályozás szintjén is.

c, a szociális kérdések e politika keretében az autonómia és a közösségszervezés révén kaphat új típusú megoldásokat.

A disszertációból a vidékfejlesztési jogra vonatkozó megállapítások és következtetések

1. A csatlakozási tárgyalások megkezdésével szinte egy időben megjelent a 1257/1999-es szám EK rendelet a vidékfejlesztésről, a dolgozatban végig vidékfejlesztési alaprendeletként rövidíték és a kiegészítő végrehajtási rendeletei.

E rendelet alapján kellett megkezdeni a csatlakozó országoknak a vidékfejlesztésre vonatkozó tervezési, szervezési, és konkrét végrehajtási feladataik megszervezését.

2. A vidékfejlesztés finanszírozási alapjait az EMOGA két szekciója látta el, azonban e két szekció szervezetrendszere, és keretei merőben eltérőek voltak. Az orientációs szekció a strukturális alapok közé tartozott, aminek a következménye, hogy tervezésében, felépítésében, és monitoring rendszeréről a vidékfejlesztési alaprendelet egyszerűen a strukturális alapokról azonos időben megalkotott rendelet szabályaira utalt vissza. A vidékfejlesztés e körben nem vált szét a mezőgazdaság fejlesztésétől, és az ország strukturális fejlesztésére vonatkozó Nemzeti Fejlesztési Terv kereteiben kellett e területet összehangolni.

3. A vidékfejlesztés, mint közös cél jelent meg a strukturális és kiegészítő alapintézkedések céljaiban, azonban a háttérben egy kiterjesztett agrárpolitika képe körvonalazódik, melynek elemei fokozatosan egybefolynak.

4. Az összeegyeztethetőség szabályai különbséget tesznek az agrárpolitika két területe között, és megpróbálják elhatárolni e két terület támogatásait. A rendelet módosításával, és a megfeleltetési kritériumok bevezetésével az olyan támogatások esetében, ahol a kritériumok teljesítésére adnak vidékfejlesztési támogatást, valamint a kritériumok előírásainál szigorúbb kötelezettségeket vállal a termelő, ott a piaci jellegű támogatások mellet jár a

7. The identity search of rural development is not solved either:

a, many regard this domain as part of the structural development, which is overmatched in the competition with the cities having better ability to protect their interests.

b, this domain could become an important instrument of the reform and the reduction of expenses of agrarian policy, if its approach and financing method are adopted on the level of market regulation as well.

c, social questions can reach new type of solutions in the frame of this policy via autonomy and community-creation.

The following statements and conclusions can be drawn from the thesis concerning the law of rural development:

1. Almost at the same time as the beginning of the negotiations, the regulation Nr. 1257/1999 on rural development (as well as its additional executing regulations) have been released, which I abbreviate as basic regulation on rural development in the thesis.

The acceding countries had to begin with the preparation of the planning-related, organizational and concrete tasks concerning the rural development on the basis of the present regulation.

2. The financial basis of rural development has been administered by the two sections of the EAGGF, but the structure and the frames of these sections were deeply different. The guidance section belonged to the structural funds, which had as consequence that the basic regulation on rural development has referred to the rules of the regulation on structural funds released at the same time concerning the planning, the structure and the monitoring system. Rural development has not come apart the development of agriculture in this field, and it had to be harmonized in the frame of the National Development Project concerning the structural development of the country.

3. Rural development has occurred as common perspective among the purposes of the structural and additional basic measures, but in the background the picture of an expanded agrarian policy is clarifying, whose factors progressively immerge.

4. Although the rules of compatibility distinguish between the two domains of agrarian policy, and try to circumscribe the subventions of these two territories. With the amendment of the regulation and the establishment of the cross compliance criteria in the case of subventions where rural development subvention is given for the accomplishment of the criteria and where the farmer takes stricter obligations than described in the criteria, the farmer has to be

termelőnek a vidékfejlesztési támoga tás is.

5. A programozás minden addigi eljárástól elhatárolandó, és rendkívül összetett folyamat. Az előkészítés a tagállam, a döntés minden esetben a Bizottság kezében van. A jóváhagyás szempontjai ellenőrzésekor az összeegyeztethetőség, az uniós versenyjogi normák tiszteletben tartása, valamint a kítűzött, szintén közös célok teljesítését mérik. A két különböző szekcióból finanszírozandó eljárás között csak a jóváhagyás idejében, valamint a programok összetettségében van lényeges különbség.

6. A programozás mellett a vidékfejlesztési támogatások lényeges meghatározó része az értékelés, melyet független szakértők végeznek el. E háromfázisú folyamat mind a betervezett, és még jóvá nem hagyott programokat, mind a már működő támogatásokat módosíthatja, az utóértékelés kihathat a következő programozási ciklusra is. A frissen beindított vidékfejlesztési programok esetében az előzetes értékeléskor még nem áll összehasonlítható, és mérhető adat a rendelkezésre, a szakértői vélemény csak spekuláción alapulhat, és jelentősen meghosszabbítja a program bevezetésének folyamatát. A közbenső intézkedések hatására többször módosított támogatási intézkedésekkel azonban nemcsak a rendszer hatékonyságát lehet növelni, hanem a gyakori változásokkal a rendszer átláthatóságát csökkenteni, és olyan állapotokat előidézni, mellyel a tagállam által rendelkezésére álló összeg töredékét tudja felhasználni a befogadásra alkalmatlan támogatási kérelmek miatt. Az utóértékelés eredményei jelenthetnének olyan információt, melyből le lehetne mérni egy program hatékonyságát. Ezen információk kutathatóságának kérdéséről, és a vizsgálatok mikéntjéről azonban a rendelet értelmezésével nem lehet további következtetéseket levonni. Szükséges lenne az utóértékelés kutathatóságát biztosítani, és eredményeit közérdekű információként kezelni.

7. Az ellenőrzés és a szankciók tekintetében a rendelet, és a kapcsolódó Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszerre vonatkozó (IIER) rendeletek halmaza a szükségtelenül, és nagymértékű beavatkozással szabályoz olyan kérdéseket, melyekre a tagállam belső jogának, és jogrendszerének kialakult szabályanyagát kellene alkalmazni. Az IIER minden eleme megtalálható magyar jogban. A területi, állat- és termelői nyilvántartások többszöröződése sok tekintetben bonyolítja a több forrásból támogatásban

accorded, besides the subventions of market character, the rural development subvention as well.

5. The programming is to be distinguished from all the other proceedings, and is a very complex procedure. The preparation is in the hand of the Member State, the decision in the hand of the Commission. By controlling the aspects of affirmation, the accomplishment of the compliance, the respect of the Union's competition law, as well as the set common aims is measured.

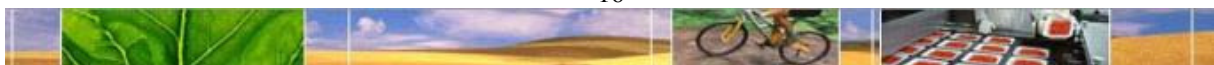
The only difference of importance between the two proceedings, financed from different sections is in the time of affirmation as well as in the complexity of the programs.

6. Besides the programming, assessment is an essential, determinant part of the rural development subventions, which is concluded by independent experts. This three-phase procedure can modify both the presented programs and those not yet authorized, and the subventions already operating, the post-assessment can even affect the next programming cycle as well. In the case of newly started rural development programs, there is no comparable and measurable data at the time of pre-assessment, the expert's report can only be based on speculation, and considerably elongates the procedure for the establishment of the program.

With the subvention measures modified several times because of the measures made in the meantime not only the efficiency of the system can be augmented, but the clarity of the system can be reduced with the frequent changes, and a creation of a situation where the Member State can use a fragment of the amount to his disposal by reason of the subvention applications incapable of acceptance.

The results of the post-assessment can provide information from which the efficiency of a program can be measured. No further conclusion can be deducted upon the question of possibility for examination of these informations and upon the way of the analysis by interpreting the regulation. It would be necessary to provide the possibility for examination of the post-assessment and handle its results as information of public interest.

7. Concerning the audit and the sanctions, the regulation and the budget of the connected regulations relating to the Integrated Administration and Control System (hereinafter: IACS) regulates without necessity and with an enormous intervening questions, to which the rules of the national law and legal system of the Member State should be applied. All factors of the IACS can be found in Hungarian law. The multiplication of the region, animal and farmer registers complicates at many points the

részesülő termelők dolgát. A százalékos arányban, támogatási jogcímenként meghatározott ellenőrzési rend, amit több esetben óriási költségekkel járó távérzékeléssel egészül ki, véleményem szerint ugyanúgy nem biztosítja a felhasználás jogszerűségének ellenőrzését, mint a hagyományosnak mondható helyszíni ellenőrzés.

8. A versenyszabályok alkalmazása, illetve annak a hiánya ismételten azt a kérdést veti fel, mennyiben agrárpolitika a vidékfejlesztés, és mennyiben alkalmazhatóak rá a speciális agrár versenyjog. A dogmatikai részben levont következtetésem fenntartásával e területen is úgy lehet állást foglalni, hogy az agrárpolitika egy speciális szegmensének tekinthető a vidékpolitika.

A közösségi jog fejlődése is ebben az irányban hat, ugyanis ha az általános versenyszabályok primátusát érvényesítette volna a jogalkotó, a vidékfejlesztési alaprendeletben nem rendezte volna eltérően az állami támogatás szabályait.

Az állami támogatások körében azonban kivételként rendelkeznek a közérdekű vidékfejlesztési beruházások, és a speciális területen történő agrár-környezetvédelmi vállalkozások határidejére vonatkozó, a dolgozatban értelmezett rendelkezések.

Ebből a kiindulásból lényeges lenne az állami támogatásra vonatkozó szabályok hatálya alól kivonni a jövőben az EMVA-ból támogatott jogcímekeket, és a támogatások versenyszabályokat való eltérését csak az átmeneti időszakban nyújtott tagállami kiegészítő támogatásokra érdemes alkalmazni.

9. A SAPARD program megalkotói nem ismerték fel a azt, hogy a két támogatandó terület élesebb elválasztásával az addig esetleg teljesen az agrár-vállalkozásoknak nyújtott támogatások, melyek a WTO szabályai szerint már nem nyújthatók, a vidékfejlesztés szabályai szerinti kevésbé konkrét személyi körnek, és területnek szóló pályázatok formájában fenntarthatók.

10. A magyar SAPARD Hivatal kialakítása során nem vették figyelembe a már meglévő, hasonló adottságú országok által kialakított szervezetrendszerek tanulságait. A követelmény, melyet a magyar hivatal alapját képező Többéves Pénzügyi Megállapodásban jelent meg, már adott volt az uniós jogszabályokban. E dolgozatban részletesen ismertetett 1257/1999EK és 1260/1999/EK rendeletek alapján felálló, más országokban kialakult hivatali rendszerek sok tanulsággal szolgálhattak volna a hivatal szervezetének létrehozatalakor. A SAPARD Hivatal 2003-ban végzett ilyen jellegű összehasonlítást, de az összehasonlítás eredményei a magyar hivatal

situation of farmers receiving subventions from different sources. The audit system, determined by percentage and according to subvention titles, which is completed many times with a distance perception bringing enormous expenses, does not ascertain in my opinion the control of the legality of the use as the traditional field control did.

8. The application of the rules of competition law or the lack of them raises once again the question to which extent is rural development an agrarian policy, and to which extent can the special agrarian competition law be applied for it. Maintaining the conclusion I have drawn in the dogmatic part, I declare that rural policy can be regarded as a special segment of agrarian policy.

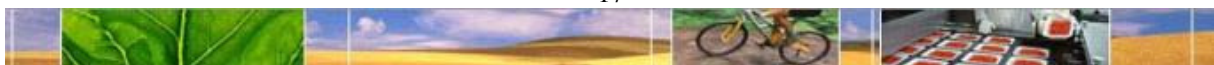
The development of Community law goes to this direction as well, as if the codifier had enforced the primacy of general competition law, he would not have ruled in another way the rules of state subvention in the basic regulation on rural development.

Among the state subventions are although exceptions the in the thesis interpreted rules on rural development investments of public interest and agri-environment commitments in special fields.

Starting from this point, it would be essential to remove from under the effect of the rules on state subventions the titles backed up from the European Agricultural Fund for Rural Development, and to apply the dissimilarity of the subventions to the competition rules only on accompanying Member State measures accorded in provisional periods.

9. The creators of the program SAPARD have not recognized the aspects according to which – by more acutely separating the two domains – the subventions, accorded until now entirely to agricultural undertakings, and which cannot be provided according to the rules of the WTO, could be maintained in forms of applications having another basis, calling for persons and regions less concrete, according to the rules of rural development.

10. By the creation of the Hungarian SAPARD Office, the lessons of the already existing systems built up in countries with similar facilities have not been taken into consideration. The requirement, constituting the legal basis of the Hungarian Office's basis, the Long-term Financial Agreement, was given in Community law. The systems built up in other countries upon in the thesis elaborated regulations 1257/1999 and 1260/1999 could have provided a lot of important lesson. The Hungarian SAPARD Office has made a comparison like that, but the results of the comparison are not applied during the creation of the Hungarian Office.

felállítására kapcsán nem hasznosulnak.

11. Az Unió számára is értelmezhetőbb lehetőség lett volna a tervezéssel összefüggő koncepció kidolgozása. A felépített rendszer, mely a politikai tervekkel összeegyeztethető jogalkotási tervekben állt volna, koncepcionálisan alátámasztható.

12. Az akkreditáció és a folyamatos ellenőrzés, a többször átalakított koncepció eredményeként többször sérült a jogbiztonság elve, mely eljárása nehezen vált megismerhetővé. A feladatmegosztás, és az elvégzendő munka annyira ismeretlen volt a szervezők részéről, hogy nem lehetett felmérni milyen végzettségű emberekkel kell a rendszert feltölteni. A képzési követelmények folyamatosan alakultak ki, így a képzés feladatait a hivatalnak kellett átvállalni. A saját képzés után így nehezen oldható meg a felvett munkaerő belső minősítése és ellenőrzése.

13. A strukturális támogatások eljárása és a garancia szekcióból finanszírozott támogatások eljárása az összeférhetetlenség, az adatfelhasználás, és a delegálás szintjén mérhető össze.

14. A kétfokú, személyi és tárgyi garanciák sokaságával ellátott strukturális eljárás a döntés pártatlanságát vetíti elő. Már azért is, mert az eltérő személyi összetételű bizottságok véleményét figyelembe véve a végső döntést az Irányító Hatóság vezetője hozza meg.

15. A döntés az EMOGA garancia szekcióból származó támogatások jelentős részénél támogatási határozatban, míg a strukturális támogatások esetében támogatási szerződésben jeleníthető meg. A szerződésben érvényesülnek a közigazgatási szerv többletjogai, és a szerződés egyoldalú változtatásának lehetőségei, mindezeknek azonban a támogatási szerződésre vonatkozó jogi szabályozás hiányában tényleges érvényesülésük megkérdőjelezhető.

16. A strukturális támogatások garanciái magas fokúak, és lényegesen jobban garantálják a pártatlanságot, mint a kiegészítő intézkedésekre vonatkozó támogatások. Azzal, hogy az Unió is refinanszírozza e területet, az állami tulajdonosi döntés, amivel a támogatások megtámadhatóságát eddig az Alkotmánybíróság elutasította, megtámadhatóvá vált. A támogatási döntéssel kapcsolatos bírósági felülvizsgálat lehetősége fontos eljárási garancia az uniós támogatási jogban, és ennek megléte az eddig meghozott LEADER-rel kapcsolatos jogesetektől is levezethető.

11. It would have been a better opportunity for the Union as well to create a conception related to the planning. The built up system, which would have contained the codification projects compatible with the political plans, can be bolstered conceptually.

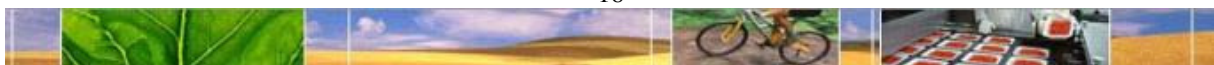
12. Due to the accreditation and the continuous audit, as well as the conception modified several times, the principal of legal security has been breached several times, the process of which became hardly recognizable. The partition of the tasks and the work to do was that unknown from the part of the organizers that it was impossible to find out, people of what qualification should fill the system. The qualification requirements have been developed progressively, so the tasks of the education remained by the office. After such an intern education it is difficult to evaluate and control the man-power.

13. The procedure of the structural subventions and of the subventions financed from the Guarantee Section can be measured in the level of incompatibility, use of data and delegation.

14. The structural process with double stages, and provided with lots of personal and objectionable guaranties suggests the impartiality of the decision. The main reason for this is the fact that taking into account the opinion of the differently personally constituted commissions the final decision will be made by the Governing Authority.

15. The decision can be declared in subsidy decision in connection with the subventions deriving from the EMOGA guarantee section and in subsidy contract in case of the structural subventions. In the contract the additional rights of the administration and the opportunity of the one-sided amendment are felt, however, the realization of these is questionable because of the lack of the regulation relating to the subsidy contract.

16. The guaranties of the structural subventions are at a high level and assure the impartiality essentially in a better way than the subventions relating to the additional measures. By the Union refinancing of this area the state property decision, by which means the Constitutional Court refused the action for avoidance of the subventions, became contestable. The opportunity of the court revision relating to the subsidy decision is an important procedural guarantee in the EU subvention law, and its existence can be discerned from the cases relating to the LEADER.

17. A francia, spanyol, és a britt gyakorlatból a magyar vidékfejlesztés szervezetére a következő tanulságok szűrhetőek le:

- a, az adott országokban a fejlesztési terv e területre nézve mindig önálló, a struktúra azonban leginkább a programok fennállásáig állandósul.
- b, az agrár-környezeti intézkedések területén nem szükséges valamely piaci szervezet hatálya alá tartozó tevékenység végzése, csak az általánostól szigorúbb megfeleltetési kritériumok teljesítése.
- c, az általános megfeleltetési kritériumok a szövetségi államokban tagállamonként, az unitárius államokban régióként eltérőek lehetnek.
- d, a vidékfejlesztésben mindenhol megvannak az uniós elvárásoknak eleget tevő elvált irányítási, pénzügyi, és közigazgatási keretek. A megoldások azonban a közigazgatási szervezetre nézve eltérőek:
  - vagy a program része az ideiglenesen felálló közigazgatás, vagy a meglévő közigazgatási rendszer feladata a programok adminisztrációja,
  - vagy egy önálló agrár-struktúrapolitika rendszerében illeszkedik az intézmény.

18. Az MVA rendelet alapján vidékfejlesztés szervezetrendszerére nézve a következő változtatások indokoltak:

- a, A vidékfejlesztés teljes működtetéséért felelős Irányító Hatóságot nem csak a jogkörök tekintetében, de szervezetileg is külön kellene választani a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumtól, így elkerülhetőek lennének a minisztérium által megített szervezeti jellegű változtatások, átcsoportosítások.
- b, A Monitoring Bizottságok tevékenységét nyilvánossá kell tenni, jelentéseiket a szervezet honlapján is hozzáférhetővé kellene tenni, így a programok sűrű változtatása, és a miértje is követhetővé válna a felhasználók számára is.
- c, A vidékfejlesztést nagymértékben decentralizálni kell, a központi szervezet el kellene választani a termékpályák irányításával foglalkozó hivataltól, a regionális ügynökségeknek szervezetében is eltérő feladataikat, eltérő szervezetrendszerben kellene végrehajtani.

19. A jövő vidékfejlesztésére vonatkozóan a legfontosabb jogi jellegű teendők:

- a, Átfogó kódex jellegű vidékfejlesztési törvény megalkotása, az anyagi és eljárási integráció fokán.
- b, Közreműködő szervek feladatira a speciális közjogi jellegű szerződés megalkotása a vidékfejlesztési törvényben.
- c, A bíráló és a döntés kettősségének fenntartásán túl

17. The French, Spanish and British practice gives the following consequences to the Hungarian Rural Development:

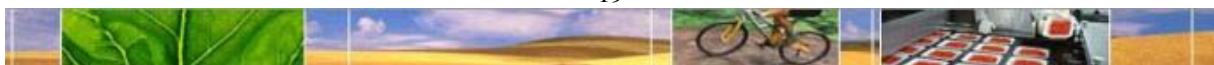
- a. In these countries the developing plan relating to the area is always independent; however, the structure becomes stable mainly till the realization of the programs.
- b. In the field of the agric-environment measures it is not necessary to realize all the activities coming under the ruling of the market organization only the realization of the stricter cross compliance criteria differing from the general criteria is crucial.
- c. The cross compliance criteria could vary in the federal states by member states, in the Unitarian states by regions.
- d. In the Rural Development the governing, financial and administrative separated funds meeting the EU expectations can be found everywhere. Although the solutions are different regarding the administrative organs:
  - the temporary administration is either the part of the program, or it is the task of the existing administrative system to administrate the programs,
  - or the institution fits into an independent agrarian structural policy

18. On the basis of the MVA Order the following changes are reasonable in relation to the System of the Rural Development:

- a. The Governing Authority being responsible for the entire operation of the rural development should be separated from the Agricultural and Rural Development Ministry not only in respect to the authority but also organically. By this the changes and redistribution delivered by the Ministry could be avoidable.
- b. The activity of the monitoring commissions must be made open to the public, its reports must be accessible on the website of the organization, as a result of these the regularly changes of the programs and its reasons could be followed by the users too.
- c. The Rural Development must be decentralized on a large scale; the central organs should be separated from the authority dealing with the operation of the production courses, its differing tasks carried out in the regional agencies should be delivered in a different organization system.

19. The most important activities in relation to the Rural Development in the future are the following:

- a. The creation of a broad Rural Development Act with a codex nature on the level of the material and procedural integration.
- b. The creation of special public contracts in relation to the tasks of the complimentary organs in the Rural Development Act.

biztosítani kellene a társadalmi szervek részvételét a döntési folyamatokban is.

d, Biztosítani kellene minden támogatási döntés bírósági felülvizsgálatának jelentőségét.

e, Az MVH támogatási csúcsszerv jellegét megszüntetve, a vidék természeti és gazdasági adottságait figyelembe vevő regionális vidékfejlesztési terveket, és végrehajtási stratégiákat alkotása.

c. Beside the maintenance of the revision and the decision's double nature the participation of the NGOs should be guaranteed in the decision making process.

d. The possibility of each subsidy decision's revision by a court should be assured.

e. The main role of the Hungarian Rural Development Office should be terminated and the creation of the regional rural development plans and executive strategies with regard to the natural and economical characteristics of the rural area is essential.

IV. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉVEL ÖSSZEFÜGGŐ PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE

1, Agrártámogatás In: Prugberger (szerk): Az agrárjog alapelemeinek vázlata II. Szerzőtárs (Dr. Mikó Zoltánnal) Miskolci Egyetemi Kiadó 1997. 111-136.p.

2. Agrártámogatás In: Prugberger–Olajos (szerk): Az Agrárjog II. szerzőtárs (Dr. Prugberger Tamással) Bíbor Kiadó Miskolc, 1999. 251-275 p.

3. A pontozásos földértékelés In: Csák Csilla (szerk): Agrárjog I. kötet Bíbor Kiadó Miskolc, 2004. 158-164 p.

4. A közjogi szerződés In: Csák Csilla (szerk): Agrárjog I. kötet Bíbor Kiadó, Miskolc, 2004 220-223 p.

5. Üzemrendszer, érdekképviseleti rendszer, és egyéb speciális szervezetek In: Olajos –Szilágyi (szerk): Az agrár-és környezetjog alapjai Miskolci Egyetemi Kiadó 2005. 7-24. p.

6. Az agrár-üzemrendszer felépítése In: Csák Csilla (szerk): Agrárjog II. kötet Novotni Kiadó Miskolc, 2005. 13-18. p

7. Termelő jellegű kisüzemek szabályozása a magyar jogban In: Csák Csilla (szerk): Agrárjog II. kötet Novotni Kiadó Miskolc, 2005. 18-23. p

8. A támogatási eljárás In: Csák Csilla (szerk): Agrárjog II. kötet Novotni Kiadó Miskolc, 2005. 234-243. p.

9. A vidékfejlesztési szabályozás, mint a KAP második pillére In: Csák Csilla (szerk): Agrárjog II. kötet Novotni Kiadó Miskolc, 2005. 271-287. p

10. Földbirtok-politika az Európai Unióban In: Csák-Erdős– Olajos- Szilágyi: Agrárjogi gyakorlat (fogalmak, jogesetek) Miskolci Egyetemi Kiadó 2006.

IV. LIST OF PUBLICATION IN CONNECTION TO THE THESIS

1, Agrarian Subvention, In: Prugberger (ed.) The outline of the basic elements of the Agricultural Law II. (co-author Dr. Mikó Zoltán), Miskolc, Miskolc University Press, 1997. p. 111-136.

2. Agrarian Subvention In: Prugberger–Olajos (ed): The Agricultural Law II. (co-author Dr. Prugberger Tamás), Miskolc, Bíbor, 1999. p. 251-275.

3. The land assessment on points In: Csák Csilla (ed.): Agricultural Law I., Miskolc, Miskolc, 2004. p. 158-164.

4. The public contract In: Csák Csilla (ed.): Agricultural Law I, Miskolc, Bíbor, 2004. p. 220-223.

5. The system of unions and of the representation and other special organizations In: Olajos –Szilágyi (ed.): The basis of the Agricultural- and Environmental Law, Miskolc, Miskolc University Press, 2005. p. 7-24.

6. The structure of the agrarian union system In: Csák Csilla (ed.): Agricultural Law II. Miskolc, Novotni, 2005. p. 13-18.

7. The regulation of the small works' production in the Hungarian Law In: Csák Csilla (ed.): Agricultural Law II. Miskolc, Novotni, 2005. p. 18-23. p

8. The subvention Process In: Csák Csilla (ed.): Agricultural Law II. Miskolc, Novotni, 2005. p. 234-243.

9. The Rural Development regulation as the second pillar of the KAP In: Csák Csilla (ed.): Agricultural Law II. Miskolc, Novotni, 2005. p. 271-287.

10. Land Policy in the European Union In: Csák-Erdős– Olajos- Szilágyi: Agricultural practice (definitions and cases) Miskolc, Miskolc University

- 7-11. p. Press, 2006. p. 7-11.
11. A közös agrárpolitika története In: Csák Csilla (szerk): Agrárjog Novotni Kiadó Miskolc, 2006. 73-82. p. 11. The history of the common agricultural policy In: Csák Csilla (ed.): Agricultural Law, Miskolc, Novotni, 2006. p. 73-82.
12. Földhasználati nyilvántartás In: Csák Csilla (szerk): Agrárjog Novotni Kiadó Miskolc, 2006. 171-173. p. 12. Registration of Landuse In: Csák Csilla (ed.): Agricultural Law, Miskolc, Novotni, 2006. p. 171-173.
13. A földértékelés In: Csák Csilla (szerk): Agrárjog Novotni Kiadó Miskolc, 2006. 177-183. p. 13. The land assessment In: Csák Csilla (ed.): Agricultural Law, Miskolc, Novotni, 2006. p. 177-183.
14. A mezőgazdasági üzemek közgazdasági és jogi tipizálása In: Csák Csilla (szerk): Agrárjog Novotni Kiadó Miskolc, 2006. 188-193.p. 14. The economical and legal classification of the agricultural unions In: Csák Csilla (ed.): Agricultural Law, Miskolc, Novotni, 2006. p. 188-193.
15. A családi gazdaság és a mezőgazdasági östermelő In: Csák Csilla (szerk): Agrárjog Novotni Kiadó Miskolc, 2006. 193-198. p. 15. The family farm and the agricultural producer In: Csák Csilla (ed.): Agricultural Law, Miskolc, Novotni, 2006. p. 193-198.
16. A közjogi szerződés In: Csák Csilla (szerk): Agrárjog Novotni Kiadó Miskolc, 2006. 343-348. p. 16. The public contract In: Csák Csilla (ed.): Agricultural Law, Miskolc, Novotni, 2006. p. 343-348.
17. Az agrár-és vidékfejlesztési támogatások eljárása In: Csák Csilla (szerk): Agrárjog Novotni Kiadó Miskolc, 2006. 359-368. p. 17. The process of the agrarian and environmental development subventions In: Csák Csilla (ed.): Agricultural Law, Miskolc, Novotni, 2006. p. 359-368.
18. A KAP vidékfejlesztési pillére In: Csák Csilla (szerk): Agrárjog Novotni Kiadó Miskolc, 2006. 399-417. p. 18. The Rural Development pillar of the KAP In: Csák Csilla (ed.): Agricultural Law, Miskolc, Novotni, 2006. p. 399-417.
19. Az agrárfinanszírozás Fodor- Prugberger (szerk) : Az agrárgazdaság kézikönyve KJK Bp. 1998 VIII. fejezet 1-41.p 19. The agrarian financing In: Fodor- Prugberger (ed.) : The handbook of the agrarian farming, Budapest, KJK., 1998 Chapter VIII. p. 1-41.
20. Das ungarische Agrarfinanzierungssystem in ständiger Veränderung In: Péteri Zoltán (szerk): Legal Problems of Transition in Hungary Szerzőtárs Dr. Prugberger Tamással MTA Jogtudományi Intézete Bp. 1998. 81-91.p 20. The Hungarian Agrarian financing system in the present amendment In: Péteri Zoltán (ed.): Legal Problems of Transition in Hungary (co-author Dr. Prugberger Tamás) Budapest, The Jurisprudence Institution of the Hungarian Scientific Academy, 1998. p. 81-91
21. A szövetkezetek története és kodifikációja Prugberger Tamás –Fodor László- Szabadfalvi József (szerk): Publicationis Universitatis Miskolcienis Sectio Iuridica et Politica Tomus XV Miskolci Egyetemi Kiadó, 1998. 137-153. p. 21. The history and codification of the co-operatives Prugberger Tamás –Fodor László- Szabadfalvi József (ed.): Publicationis Universitatis Miskolcienis Sectio Iuridica et Politica Tomus X, Miskolc, Miskolc University Press, 1998. p. 137-153.
22. Az állami gazdaságok átalakulása és szerepe a rendszerváltás után In: Prugberger Tamás –Fodor László- Szabadfalvi József (szerk): Publicationis Universitatis Miskolcienis Sectio Iuridica et Politica Tomus XVI. Miskolci Egyetemi Kiadó 1999. 105-
22. The transformation of the state farms and their roles after the transformation of the regime In: Prugberger Tamás –Fodor László- Szabadfalvi József (ed.): Publicationis Universitatis Miskolcienis Sectio Iuridica et Politica Tomus XVI. Miskolc, Miskolc

129. p.

University Press, 1999. p. 105-129.

23. Agricultural Competition Law of Hungary In: European Integration Studies, Miskolc, Volume 3 Number 1 2004 45-56. szerzőtárs: Dr. Szilágyi János Ede

23. Agricultural Competition Law of Hungary In: European Integration Studies, Miskolc, Volume 3 Number 1 2004 45-56. (co-author Dr. Szilágyi János Ede)

24. Az Európai Unió és Magyarország agrártámogatási rendszerének összevetése In: Gazdaság és Jog 1998. évi 3. sz. 12-14.p.

24. The comparison of the agrarian subvention system in the European Union and in Hungary In: Economy and Law (1998) 3. p. 12-14.

25. A szövetkezet intézményének új szabályozása (kritikai elemzés) szerzőtárs- Dr. Prugberger Tamással In: Jogtudományi Közlöny 2001/12.szám 459-470.p.

25. The new regulation of the co-operative institutions (critical review) (co-author Dr. Prugberger Tamással) In: Journal of Jurisprudence (2001) 12. p. 459-470.

26. A magyar és német jóvátételi folyamatok összevetése, avagy gondolatok egy konferencia kapcsán In: Magyar Jog 1998/10. 636-640.p

26. The comparison of the Hungarian and German compensation procedures, i.e. thoughts coming up on a conference In: Hungarian Law (1998) 10. p. 636-640.

27. A kisvállalkozók hitelhez jutási esélyei Magyarországon Doktoranduszok Fóruma Miskolc 1997. november 7-én Miskolci Egyetemi Kiadó 1998 67-78.o 122p

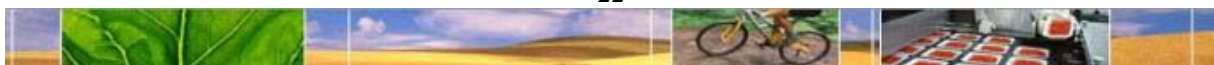
27. The possibilities to gain credit on behalf of the small enterprises in Hungary In: Forum of PhD Students 7th of November 1997, Miskolc, Miskolc University Press, 1998. p. 67-78.

28. Mezőgazdasági jellegzetességek az adó és támogatási jogszabályokban Doktoranduszok Fóruma Miskolc 1998. november 6-án Miskolci Egyetemi Kiadó 1999 45-52.o 122p

28. Agricultural characteristics in the tax and subvention laws In: Forum of PhD Students 7th of November 1997, Miskolc, Miskolc University Press, 1999. p. 45-52.

29. A támogatási eljárás és a közigazgatási eljárás kapcsolata, legfontosabb problémái In. Szabadfalvi József (szerk): Publicationis Universitatis Miskolcienis Sectio Iuridica et Politica Tomus XXIV. megjelenés alatt 2006 18 p.

29. The connection between the subvention process and the administrative process, and their most important problems In. Szabadfalvi József (ed.): Publicationis Universitatis Miskolcienis Sectio Iuridica et Politica Tomus XXIV. 2006 p. 18. under publication

TANKA Endre

az MTA doktora, egyetemi tanár
Károli Gáspár Református Egyetem

Endre TANKA

L.L. D. doctor of the Hungarian Academy of
Sciences, professor, University of Gáspár
Károli

Miért nincs esélye az általános birtokrendezésnek Magyarországon?

Why has the general land consolidation no chance in Hungary?

A politikai döntéshozó a birtokrendezés teljes körű – történeti-jelenbeli, hazai és nemzetközi – tapasztalataival rendelkezik, míg a szűkebb szakma ennek stratégiai kihívásaival is szembesült. (Dorgai, 2004.) Mi az oka, hogy - tárgyilagos megítélés szerint – földviszonyainkban belátható időn belül mégsem nyílik esély az általános birtokrendezésre ?

The political decision maker has awareness of the over-all – historical and present, national and international – experiences, regarding the regrouping agricultural lands , while the home professionals cope with the strategically challenges of this issue (Dorgai, 2004.). What's the reason that, considering this problem without bias, within a reasonable time limit there is hardly any chance for the general land consolidation in our country ?

I. A birtokrendezés soktényezős meghatározottsága a **birtokpolitikából** ered, amelynek egyik alapintézménye. Emiatt cél- és eszközrendszerét, funkcióit, technikai- és társadalmi gazdasági hatókörét a **birtokpolitika minősége alakítja**. A történelem kétféle birtokpolitikát ismer: a közérdeket érvényesítő **értékalapút** és a közérdeket elvető **haszonelvűt**. Az utóbbi egyoldalúan célracionális, ma ezt a tőkehasznosulást kiszolgáló, neoliberais birtokpolitika képviseli. (Tanka, 2004: 22-40.) A kétfajta politika a környezetgazdálkodásban is rendszeralkotó. (Oláh, 2006. IV. k. 78-79.)

I. It derives from land policy, - for which the regrouping of agricultural lands is one of the basic institutions - that the land consolidation is determined by plenty of factors. For this very reason the whole system of land consolidation, namely such decisive factors of it like the aims and instruments, functions, technical-, social-, economical effects etc. are created by the quality of land policy . History knows two kinds of land policy: the worth-based, which enforces public interest, and the utilitarian, which refuses public interest. The last one is one-sidedly built on purpose rationalism (see Weber, Max) and nowadays it is represented by the neoliberal land policy to be served the interests of capital utilization. (Tanka, 2004: 22-40). These two kinds of land policies are also system-creator features in environmental economy. (Oláh, 2006. vol. IV. 78-79.)

Földviszonyainkat 1988-tól a nemzetközi agrártőke új elsajátítási életterét építő, a hayeki földpiactanon alapuló, **neoliberais birtokpolitika uralja**. Rendeltetése a polgári értékmintájú földreform kizárása, a családi gazdasági modell elvetése lett, ami helyett az üzemszervezetben az államszocialista nagyüzemet a **tőketulajdon nagybirtokává** formálta. **Intézményrendszerének** néhány döntő eleme a következő:

Since 1988 our land relations have been ruled by the neoliberal land policy, which builds the international agrarian capital's new living space, and is based upon Hayek's theory on land capital system. Its main function is excluding the civil value patterned land reform, refusing the model of family farms and instead of that, it formed the state socialistic large-scale farms to capital ownership's latifundium.

- A Földtörvény (FTV) által intézményesített **korlátlan üzemméret**, csak a földhasználó tőkeerejétől függő, **tetszőleges üzemszám**; a földtulajdoni és földhasználati jogcímek halmozásával, ill. a földbérlés termértékének eltörlésével (ld. felesbérlés, részesművelés) a **birtokmaximum feladása**;
- A földforgalomban a **közhatalom** hatósági és egyéb eszköztárának **kiiktatása**, az államigazgatási ellenőrzés és szankciók felszámolása;

Its system of institutions has some decisive elements, as follows:

The unrestricted farm size, which was institutionalized by Land Act, is just, on the land-user's financial power depending, the optional number of farm holdings; with accumulating the landed property's and leasehold's legal titles and with

- A **külföldi földtulajdonszerzés és földbérlet korlátainak** nyílt vagy közvetett (gyakran informális jogtechnikákkal történt: ld. zsebszerződések) **eltörlése**. E folyamatban számos intézmény meghatározó lett:
  - ⌘ Az FTV nem vette át a **Társulási Szerződés** külföldiek magyarországi földhasználatát a közösségi jog szerint korlátozó intézményét (44. 8.cikk), ami 1992-től önmagában is útját állta volna a jogellenes és spekulatív külföldi földszerzésnek. Ezzel szemben az FTV 23. § - a nemzeti elbánás nem indokolt kiterjesztésével – jogalapot adott **bármely befektető által külföldről irányítható** (magyarországi letelepedéshez nem kötött) **nagybirtok létesítésére** ;
  - ⌘ Az FTV 7. § /2/ - a Csatlakozási Szerződéssel és a közösségi joggal ellentétben – a **külföldi magánszemély vállalkozói célú magyarországi földtulajdonszerzéséhez** nem kívánja meg a **letelepedést**, hanem beéri ennek szándékával, sőt, ennek megghiúsulásakor a semmis szerződést kötő külföldit sem sújtja földtulajdona elvesztésével. Emellett az FTV 3. § o/ pontja **utat nyitott a külföldi jogi személy földtulajdonszerzésének** is azzal, hogy – a kivételes jogcímet kiterjesztve – külföldieknél az **egyéni céget** is önálló vállalkozónak minősíti. Ezzel az EU által adott 7 év derogáció (a külföldi földtulajdonszerzés átmeneti kizárhatósága) fikció lett: maga az időtartam is csak jelképes (2008-tól az EU a mentességet meg is szüntetheti), miközben uniós tagságunktól fogva a külföldi jogi személy szerzőképes lett, eltérően a hazai szövetkezettől és gazdasági társaságtól. (Ez önmagában is a közösségi jogot sértő diszkrimináció.) Az intézmény sikeres: ma már – a formális szerzési akadály ellenére – **a külterület 1/3-a jogi személyek tulajdona**.
  - ⌘ Döntően a külföldi tőkeerő kiváltsága – az ingatlan alhaszonbérlet ősi tilalmát áttörve – az **integrációs alhaszonbérlet**, amely (főleg a részaránytulajdonú földeken) elvonja a földtulajdonos rendelkezési jogát a beruházó javára és a kisparcellák szétszórtsága ellenére egységes, **nagyátlás nagyüzemi művelést** biztosít. (FTV 12/A. §) Szintén a külföldi beruházó kedvezménye – az ültetvény-telepítés vagy halastó-létesítés címén, újabban állattartó telep vagy halastó üzemeltetése alapján – a bármely más földhasználót megelőző **előhaszonbérleti jog**, amely egyben az elsőbbségi földvétel biztosítéka. (FTV 21. § /1/ a.)
  - ⌘ Az FTV – a Csatlakozási Szerződés és a közösségi jog ellenére – uniós tagságunktól fogva sem érvényesíti a **piaci szereplők hátrányos megkülönböztetésének tilalmát a földbérleti piacon**: ahelyett, hogy bármely földhaszonbérletnek azonos térmértékű bérletet szavatolna, nemcsak fenntartja a szövetkezet és a GT nagyüzemi kiváltságait (300 ha helyett 2500 ha bérletét), hanem annak kiterjesztésére újabb jogcímet is ad. (Az NFA által 50 évre adható

abolishing the size limits regarding the leasehold (see the part tenancy and partial cultivation) as well with abandonment of the maximum of acreage.

In land mobilization the eliminating of the executive power's official and other instruments, winding up the administrative control and sanctions.

Abolishing directly or indirectly (it was fulfilled often with informal legal technics, e.g. in case of "pocket contracts") the limits of foreign acquisition of the landed property. In this process have become many institutions important:

The Land Act didn't incorporated the institution of the Treaty on Association (article 44. /8/), which limits the EU and foreign citizen's and firms' leasehold, according to EC law. From 1992 it could have prevented in itself the foreigner's speculative and illegal acquisition of land. Conversely, the paragraph 23 of the Hungarian Land Act has established a legal ground for any kind of foreign investors to maintain and manage an unrestricted sized large-scale farm from abroad, without settling in Hungary.

Paragraph 7 of Land Act doesn't require, inconsistent with the Treaty of Accession and community law, the settling of foreigners for entrepreneurial purpose, in order to be require land ownership in Hungary. Instead of it the law is satisfied with the declared intention by the entitled person, regarding the settlement. Moreover, in case of failure of intention, the law doesn't afflict the invalid contracting foreigner with losing his landownership. In addition, the paragraph 3 has opened a roundabout way also for foreign legal entities to acquire landownership by establishing a one-man company as an independent undertaking. That is why the 7 years derogation (the temporarily excluding of the foreigner's acquisition of landownership) from the EU became a fiction: length of time in itself is just symbolic (from 2008 the exemption could be terminated by EC), while since our membership in EU the foreign legal person has become entitled to acquire landownership, contrary to the Hungarian co-operatives and companies. (This legal fact, in itself must be considered a hard discrimination against the EC law.) The institution is operated successfully: these days – in spite of the obstacle on land property acquisition – one third of the agricultural land fund is owned by legal persons.

The under-lease for integration, breaking through the traditional ban on under-lease of landed property, became the privilege of the foreigner's financial power, which curtails the landowner's right of disposal (mostly relating to parcels owned by proportional share owners) to the benefit of the investor and, in spite of the dispersal of small-plot, insures unified large-scale farming. Also the foreigner investor's advantage has – by right of plantation or setting-up a fish-pond, recently on the ground of

bérlet sem számít be e korlátozásba.)

- Az FTV nagybirtokrendszer megalapozó intézményrendszerén belül a „központi vezérlőmű” szerepét tölti be az **elővásárlás és az előhaszonbérlet jogrendje**, amely a helyben lakó gazdák (természetes személyek, hazai vállalkozók) kizárásával szavatolja a Föld bármely országában élő, **kül- és belföldi nagyüzemi cégtulajdonosok földtulajdonhoz és földbérlethez juttatását**. (FTV 10. és 21.§)

A rendezési technika itt a „virtuális jog” cinikus alkalmazása: a törvény szerint az a „**helyben lakó**” a vételi vagy bérleti elsőbbség jogosultja, aki esetleg soha még a lábát sem tette magyar földre, de – üzletrész vagy részvény formájában – **cégtulajdonosa** annak a **földhaszonbérlet jogi személy szervezetnek**, amely a föld fekvése szerinti településen (avagy annak közigazgatási határától mért 15 km-en belül) székhellyel bír. (FTV 3. § m/5.) Emiatt bárki más csak ahhoz a földhöz juthat, amelyre a nagybirtok tulajdonosa nem tart igényt.

- A nemzetek feletti agrártőke szolgáltatásban főszerep jut a neoliberais birtokpolitika Földtörvényen túlmutató – de azzal összefonódó – **egyéb intézményeinek** is.

⌘ Így a **Nemzeti Földalap /NFA/** nem közérdekű földkésletgazdálkodást folytat, hanem feladata a **nagybirtokrendszer földkésletének állami eszközökkel gyarapítása**. E rendeltetését szavatolja, hogy az NFA bármely földjuttatása (eladás, bérletbe adás) csak az FTV kötelező elővételi és előhaszonbérleti joggyakorlásával érvényes, vagyis a földet e szerv is **köteles a nagyüzemi cégtulajdonosnak felajánlani**. A forrást ehhez főleg a „**földért életjáradékot**” program nyújtja, amely egyszerre **erkölcsstelen és jogellenes**: a földjükhöz természetben hozzájutni és azt a piacon eladni nem tudó, továbbá öregségük és elszegényedésük miatt kiszolgáltatott kistulajdonosok **szorult helyzetét használja ki** földtulajdonuk töredék áron megszerzésére, miközben az életjáradék alacsony összegével és öröklésének kizárásával az eladó halálára spekulál. A **közösségi jog** ilyen intézményt nem tűr, hanem a földhasználó korengedményes nyugdíjazásával biztosítja a földjét átadó tulajdonos részére a tényleges piaci ár egyösszegű megfizetését.

⌘ A birtokpolitika az egyik legsúlyosabb alkotmányosértést a **részaránytulajdonú földek állami „elsikkasztásával”** valósítja meg. A magántulajdon alkotmányos védelmét szavatoló jogállam ezt – a 3,6 millió ha – földalapot 1989 után köteles volt természetben az igazolt tulajdonosainak birtokba adni, amire azonban – az 1993. évi II. tv. 16-szor módosítása ellenére – mind máig csekély arányban került sor. Az államigazgatási mulasztás valós oka a politikai döntéshozó elkötelezettsége a mellett, hogy – „befagyasztásával” és leleményes technikákkal a

animal keeping plant or upkeep fish-pond – pre-emptive lease right priority over any other leaseholder, which is also the guarantee of the prior acquisition of land.

The Land Act hasn't enforced – in spite of the Treaty of Accession and EC law – since our membership of the EU the prohibition of marketing person's negative discrimination in farming lease's market: instead of guaranteeing for any lease-holder the same cubic measure for leasehold, not only preserves co-operative's and company's large-scale farming advantages (instead of 300 hectare assuring 2500 hectare), but with the extension of this farm size even gives another legal title for them. (By the National Land Fund given 50 years leasehold doesn't count in this restriction.)

In the institutional system of Land Act, which establishes landlordism, the legal order of pre-emption and pre-emptive lease fills the part of “central controls”, which ensures getting landed property and tenure of a land for in any country living abroad, foreign and national, big farming proprietors of the firms, while depriving local farmers of the possibility for acquiring landownership and leasehold.

The techniques of ordering is here the cynical using of “virtual law”: according to the law the so called local person is authorized to the prior right of emption and tenure of land, who perhaps has never been in Hungary, but with share or stock he is proprietor of such a leaseholder legal entity (company), which has its seat in the settlement in conformity with the farm's position (or in 15 kilometres from the settlement's administrative boundary). This way any other claimants can get only those lands, to which the latifundium's proprietor doesn't have a claim at all.

In the service of the supranational agrarian capital has leading part also the neoliberal land policy's other institutions having some significance beyond the Land Act but is entwined with it.

So the National Land Fund (NLF) has not carrying a public stock of land's economy, but its task is to increase the stock of land's system of big estates by state means. This function is guaranteed thereby, that any land transaction (selling, leasing) of the NLF has legal effect only by exercising pre-emption and pre-emptive lease rights binding based on the Land Act. It means that also this agency is liable to offer the land to the large estate's proprietors of the firm. The resource is provided mostly to them by the „life-annuity for the land”-program, which in the mean time is amoral and illegal: it improves, for acquire the landed property at symbolic price, misusing the sorry plight of the small farmers, who can't get to their land in kind and can't to sell it in the market, moreover who are exposed at their old age and pauperism, while it cogitate for the death of disposer by the law amount and the exclusion succession.

tőkeerős beruházók használatába, ill. tulajdonába adásával – ez a meghatározó földalap is (az 5,8 millió ha összterületnek több, mint a fele) a **nagybirtokrendszert erősítse**. Nem fogadható el a tulajdonosi igény teljesítéseként, hogy ma már „csak” 1,5 millió ha részaránytulajdonú föld sorsa bizonytalan, mert az **osztatlan tulajdonközösség** éppúgy elvonja a tulajdonosi rendelkezést, mint az önálló ingatlan alakítás elmaradása. Az alkotmányserést tetézi a még meglévő földeknek tulajdonosaik közt a „maradék-elv” szerinti kiosztása, továbbá az, hogy aki természetben már nem juthat földtulajdonához, az csak 80 eFt/ha kártalanításra jogosult. Mivel a tulajdon elvonása itt kényszerűen, az államigazgatás működészavarából állt elő, **jogilag ez kisajátítás**, amiért teljes, azonnali, értékarányos – tehát **a valós földpiaci árral azonos – kártalanítás járna**.

☒ Az értékalapú birtokpolitika elvetésében oroszlánrész jut a Csatlakozási Szerződés, ill. a KAP-reformjai alapján kialakított **közösségi és nemzeti agrártámogatási rendszernek**, amely merőben ellentétes a KAP alkotmányos céljaival. Az utóbbiak közt ui. döntő, hogy a KAP „**a mezőgazdasági népességnek megfelelő életszínvonalat biztosítson**, elsősorban a mezőgazdaságban élők egy főre jutó jövedelmének növelésével.” (RSZ 33. cikk 1/b.) Az életminőség szavatolását eleve feladja egyrészt – az EU 15 jogosultjaihoz képest **súlyosan hátrányos – támogatási arány**, amely az 1. pilléres (alanyi jogon járó) juttatásnak csak ¼-ét adja a magyar gazdának. Ez 10 éven belül garantálja mai termelőink 91 százalékának a versenyből kiesését, a mezőgazdaság elhagyására kényszerítését. Másrészt az **életképes üzem** fogalmát – mint a beruházási-fejlesztési támogatáshoz való jog első küszöbét – a kormány (nemzeti hatáskörben) 2 EME egységben határozta meg. Ez – gazdaságszámra vetítve – csak az üzemek 9 százalékának adhat támogatást, míg azok **91 százalékát az árutermelésből kizárja, így „halálra ítéli”**. (...10-15 év távlatában, földhasználat alapján 70-80 ezer gazdaság /egyéni és társas/ válhat stabilan életképesé.” Dorgai, 2004: 87.)

II. A birtokpolitika ilyen – rendszerének itt csak néhány elemével jellemezhető – tartalma határozza meg a **birtokrendezés létfeltételeit**. Az országban ma – célvezérelt intézményrendszerrel – az 1989-es arányához képest 15 százalékára zsugorított agrárnépesség megsemmisítése, falurombolás, vidék- és környezetpusztítás folyik. (Ld. a közigazgatás, közlekedés, egészségügy, oktatás, szociális ellátás stb. értékeinek szétzúzását.) A **birtokrendezés „általános”** jellege viszont nemcsak technikai kategória (a település teljes vagy elkülöníthető részére való kiterjedés), hanem **minőségjelző** is: gazdasági-társadalmi hatásaival a közjót, az életminőséget kell szolgálnia. A **hazai birtokrendezés esélyei ma**

The EC law won't have such an agency, but guarantees the prompt payment of the real market price for the owner who transferred his land property by his early retirement for third person.

The land policy realises one of the most serious breach of the Constitution by state „misappropriate” of lands owned by share proportional owners. The state under the rule of law guarantees the constitutional remedy of private ownership was obliged to transfer possession for the justified owners this -3,6 million hectare- land fund in kind after 1989, but this happened in the small measure possible in spite of the 16 times repeated modification of the 1993:II. so far. The real reason of the public administration' default was besides the commitment of the political legislative the aim, that also this determining land fund (being more than the half of the 5,8 million hectare gross land) fortify the system of large estates by the way of giving possession transferring property „freezing” and ingenious techniques for investors of solid capital. It is not acceptable as settling the claim of ownership, that nowadays is doubtful „only” the portion of 1,5million hectare land , because the undivided common possession curtails the property disposal in like manner, as the converting of private property. The breach of the constitutional is added to by the sharing out the extant lands between owners according to „rest-principle”, moreover that the person, who can't come by the landed property in kind, is entitled only to 80 000 HUF/hectare indemnity. Because the deprivation of property arises here forced, by dysfunction of public administration, it means expropriation by rights, that' why total, immediate, based value proportional –also equal to the real market price – recompense were due.

In rejecting of the value based land policy has got brunt the Treaty of Accession and the community and national agricultural subvention based on the reforms of the Common Agricultural Policy (CAP), which is wholly opposite to the constitutional aims of the CAP. Between the latter, is also decisive, that the CAP intends to „provide appropriate living standard for the agricultural population, in the first place by increasing for living person's from agriculture per capital income.” (Treaty of Rome 33. paragraph 1/b.) The living standard's guarantees is given up in advance in one respect - by the seriously disadvantage subvention rate compared to the 15 EU entitled -, that gives only the quarter part of the allowance guarantees the elimination from the competition and being forced to on the title of first pillar of CAP. This hard discrimination guarantees that 91 per cent of present land cultivators, mainly small and medium farmholders are forced to leave agriculture, utmost within 10 years. On the other hand, the concept of viable farms–like the lower threshold of the right to

fényévnvi távolra esnek az EU – KAP részévé tett – közérdekű birtokrendezési alapelveitől. Ezek középpontjában ui. nem a technika (a táblaméret-növeléssel elérhető hatékonyság-javítás) áll, hanem a mezőgazdaság fejlesztésével a *foglalkoztatás* bővítése, a *fiatal gazdák* főhivatású gazdálkodásának megalapozása, a *vidék népesség-megtartása*, a *környezet- és természetvédelem*, sőt – a kulturális értékek megőrzése közt – a *kisebbségi autonómia és az etnikai nyelv fennmaradásának* biztosítása. (EU-dok. 2004-5.) Az európai szolidaritás és az ökoszociális agrármodell érdek-érvényesítéséhez képest birtokpolitikánk még a legkézenfekvőbb önvédelmi eszköztárral sem él a fenntarthatóságot felszámoló globális tőkeuralom fékezésére: pl. a *mezőgazdasági üzemszabályozás* igényét elvileg ugyan elismeri, de a létrejött nagybirtokrendszert nem kívánja korlátozni, csak a jövőben tiltaná az üzemméretnek a törvényi maximumot meghaladó növelését. (Kapronczai, 2006: 42.)

A kitörési pont világos: *a birtokpolitikában gyökeres fordulatra van szükség az értékalapú birtokpolitika meghódításához és közösségi jogi intézményrendszerének hazai átvételéhez.* E nélkül az általános birtokrendezés semmilyen közérdeket nem képviselhet, így társadalmi közmegegyezésre és támogatásra sem tarthat igényt. Ha ui. a birtokrendezés eleve lemondani kényszerül a vidéki Magyarország életminőségéről, a közel egy millió paraszti gazdaság és a mezőgazdaságban érdekelt kétmillió népesség elemi szükségleteiről, úgy a társadalom csak ellenérdekelt lehet a nagybirtok profitnövelését szolgáló „birtok-összevonásban”. Ez utóbbi már nem közügy, nem a hazai mezőgazdaság és a vidék megújulása, hanem csak a globális agrártőke magyarországi uralmát szolgálja.

investing-developing subvention –is quantified in 2 European Size Units by the cabinet (in national competence). It can give subvention only for –in view of farmer’s number – 9 per cent of the farms, while the 91 per cent of them is precluded from the production for the market and from the competition, so these are „condemned to death”. („...in 10-15 years distance, estimating by the land use, for 70-80 000 farms /private and collective/ it’s possible, to become steady viable.” Dorgai, 2004: 87.)

II. The land policy’s content, which can describe only by some element of the system, determines the vital conditions of the land consolidation. Nowadays in the country –by the institutional system directed by political purposes- there is going on the annihilation of the agricultural population, which is shrivelled to 15 per cent compared to the rate of 1989, there is distraction of villages, devastation of the rural area and environment. (See shattering of the values of the administration, traffic, health, education and social provision etc.). The „general” character of the land consolidation is not only technical category (namely the extension of it to the whole settlement or to its separable part), but it is a quality mark too: it must be in service of common goods and life qualities with its effects. Today the chances of the redistribution of landed property inland is a light year away from the regrouping principles of EU, to be served public interests, which have become essential part of the CAP. Not the techniques (the efficiency-mending, which is available with increasing of the board size) but the enlargement of the employment by developing of agriculture, the establishment of young farmer’s main professional farming, the reserving of the rural population, the environmental protection and nature conservation, and so –between of the reserving of the cultural values – the minority autonomy and the ensuring of ethnic language’s survival are in the focus of them. (EU-doc. 2004-5) Our land policy, considering to the European solidarity and ecosocial agricultural model, can’t use the obvious means either for self-defence to stop the global capitalist regime eliminating the sustainability. For example, the need for agricultural farm regulation recently was recognised, but the land policy doesn’t want to limit the extent of large estate system, only in the future would be prohibited the legal maximum exceeded increase of the permitted land size. (Kapronczai, 2006:42)

The break point is clear: in land policy needs for fundamental change to overcome the value based land policy and to adoption legal institutional system of the EC law. Without this the general land consolidation won’t represent the public interest, so can’t vindicate to social general agreement and support. Consequently, if the land consolidation is compelled from the very beginning to give up the quality of life

in the Hungarian rural area, the element needs of the nearly 1 million rustic estate and 2 million population concerned in agriculture, than the society can have only opposite interest in the issue of „land fusion” serving the profit increasing of big estates. This latter process can't be a public affair, nor the renewal of the national agriculture and rural countryside, but reserves only the global agrarian capitalist regime in Hungary.

Hivatkozott irodalom:

- Dorgai L. (szerk.) et alt.: A magyarországi birtokstruktúra, a birtokrendezési stratégia megalapozása. AKI, Bp. Agrárgazdasági Tanulmányok 2004/6. sz.
- Tanka E. : Magyar birtokpolitika az Európai Egyesült Államokban. Alterra K. Bp. 2004.
- Oláh J.: Környezetgazdálkodás. IV. Erőforrásgazdálkodás. Szarvas, 2006.
- Kapronczai I. (szerk.) et alt. : Az agrárszereplők alkalmazkodóképességének jellemzői. (Termelői válaszok időszerű kérdésekre.) AKI, Bp. 2006.
- EU-dok. : Regrouping agricultural land and forests in Central and Eastern Europe. (Doc. 10105, 10 March 2004, Parliamentary Assembly)
- EU-dok. : The costs of Common Agricultural Policy (Report Com. on the Environment, Agriculture and Local and Regional Affairs, by Mr. Paul Flynn, UK, Parliamentary Assembly Doc. 10649, 12 July 2005)
- Az anyagon belül hivatkozás: 1449 (2005) Resolution of Parl. Assembly on "The environment and the Millenium Development Goals"
- Rövidítés: RSZ = Római Szerződés az EGK alapításáról, 1957.
- Bp. 2006. augusztus 12.

List of sources:

- Dorgai L. (szerk.) et alt. : A magyarországi birtokstruktúra, a birtokrendezési stratégia megalapozása. AKI, Bp. Agrárgazdasági Tanulmányok 2004/6. sz.
- Tanka E. : Magyar birtokpolitika az Európai Egyesült Államokban. Alterra K. Bp. 2004.
- Oláh J. : Környezetgazdálkodás. IV. Erőforrásgazdálkodás. Szarvas, 2006.
- Kapronczai I. (szerk.) et alt. : Az agrárszereplők alkalmazkodóképességének jellemzői. (Termelői válaszok időszerű kérdésekre.) AKI, Bp. 2006.
- EU-dok. : Regrouping agricultural land and forests in Central and Eastern Europe. (Doc. 10105, 10 March 2004, Parliamentary Assembly)
- EU-dok. : The costs of Common Agricultural Policy (Report Com. on the Environment, Agriculture and Local and Regional Affairs, by Mr. Paul Flynn, UK, Parliamentary Assembly Doc. 10649, 12 July 2005)
- Az anyagon belül hivatkozás: 1449 (2005) Resolution of Parl. Assembly on "The environment and the Millenium Development Goals"

(translated by dr. Bajor Rita and dr. Böhm Judit)

A SZENNYEZŐ FIZET ALPELV ÉRVÉNYESÜLÉSE A MEZŐGAZDASÁGBAN

Magyar Nemzeti Referátum az Utrechti
Összehasonlító Jogi Konferencián

BOBVOS Pál- CSAK Csilla- HORVÁTH Szilvia-
MIKLÓS László- OLAJOS István- PRUGBERGER
Tamás- SZILÁGYI János Ede

THE POLLUTER PAYS IN THE AGRICULTURE

Hungarian National Report

By *Csilla CSAK*, PhD general reporter – University of
Miskolc,

Authors: Pal BOBVOS PhD – University of Szeged,
Krisztina HORVATH LLM – University of Szeged, Istvan
OLAJOS LLD – University of Miskolc, László MIKLÓS
– University of Szeged LLM, Tamas PRUGBERGER Prof.
Dr. – University of Miskolc, Janos Ede SZILÁGYI LLM –
University of Miskolc. Translators: Nora JAKAB LLM –
University of Miskolc, Zoltan VARGA LLM – University
of Miskolc.

The Polluter pays principle is applied in the agriculture too according to the general prescriptions and sanctions of the Acts on the nature conservation and waste management. The load charges laid down in the Nature Conservation Act are applicable to the agricultural land too, furthermore the obligation on the registration of the environment load in the Land Registry is also applied and consequently the seller of the land has to take the responsibility. The main causes of the land pollution are the chemical fertilizer, the liquid manure production, the wastewater, the wastewater mud and the inappropriate allocation of the natural fertilizer. The frequency of these can be explained by the fact that the Act LV of 1994 on the arable land does not contain any land protection prescriptions with regard to the professional process. Although the activities mentioned here forbid the land pollution, the user of the land should be obliged to ask for an opinion according to the Arable Land Act in order to prevent the land from the deteriorating substances. However this rule is rarely fulfilled and the authorized offices do not check the fulfillment of the obligation. It is also a prescription that the users of the land may use exclusively qualified and standardized products and substances, but the authorities do not check appropriately the fulfillment of these prescriptions. The breach of the plant protective rules and the lack of its revelation often happen. The plant protective rules describe that the plant protective substances shall be used on the land and along the spraying with appropriate dilution and in certain amounts, they shall be stored in a dry place. However in consequence of the ignorance of the agrarian technological prescriptions, not only the vegetation is burnt, but also the soil and the groundwater is also polluted by the plant protective substances.

Though the “Polluter pays principle” is applicable in the agriculture too, it is not enforced appropriately.

A szennyező fizet elv a nemzeti jogban

Elfogadta az országa a szennyező fizet elvet? Ha igen, akkor hogyan szól a meghatározása? Meghatározza a jogszabály, hogy hogyan kell alkalmazni az elvet?

Az Európai Közösség környezeti politikájából ismeretes környezeti akcióprogramok példájára hazánkban az országgyűlési határozatban megfogalmazott, az országgyűlés által 6 évente kidolgozásra és elfogadásra kerülő Nemzeti Környezetvédelmi Program első változata (NKP-I) 4. fejezete szól a megvalósítás eszközeiről és ezen belül a stratégiai alapelvekről. Ezek között nem szerepel a szennyező fizet elv. Ezt az elvet a jogalkotó az NKP-I. azonos fejezetén belül, de a Tervezés-Szabályozás-Finanszírozás alapkérdései címszó alatt találhatjuk meg.

„A szabályozásnak egységes jogelveken kell nyugodnia, a büntetések és bírságok esetében a felróhatóság és a felelősség is lényeges döntési szempont, míg a szabályok betartása esetén alkalmazott megoldásoknál (díj, járulérendszer) a „szennyező fizet” elvet egyértelműen kell érvényesíteni.

A „szennyező fizet” elv csak korlátozottan alkalmazható akkor, ha a szabályozás valamilyen jogsértést büntet, hiszen az elv nem a felróhatóságra épül. Az egységes elvek érvényesítéséhez a jelenleginél világosabb tulajdonviszonyokra és ehhez kapcsolódóan egyértelműbb felelősségi viszonyokra van szükség. A felelősséget illetően a jelenleg kialakult helyzetért mindenkit - államot és állampolgárt, vállalatot és fogyasztót - egyaránt felelősség terhel. Ez nagyon eltérő mértékű, de a megfelelő részt mindenkinek vállalnia kell.”

A Nemzeti Környezetvédelmi Program második változata (NKP-II), amely a 2003-2009 közötti tervezési időszakra vonatkozik, a Program alapelveit három csoportra osztja, melyek közül az elsőbe sorolja be a „Szennyező fizet” alapelvet, mint: „A környezetvédelemben mára már hagyományosnak tekintett alapelvek (pl. az elővigyázatosság, a megelőzés, a helyreállítás, a felelősség, az együttműködés, a tájékoztatás, a nyilvánosság és a „szennyező fizet” elve)” közé.

A Program koncepciójára vonatkozó

Consequently there are lots of problems connected with the ragweed existing on the non-cultivated land. In the event of the breach of the removal heavy charges are imposed. However its execution has not been done yet.

The “Polluter pays” principle in the national law

Has its country adopted the “Polluter pays” principle? If yes, what is its definition? Does the law define how to apply the principle?

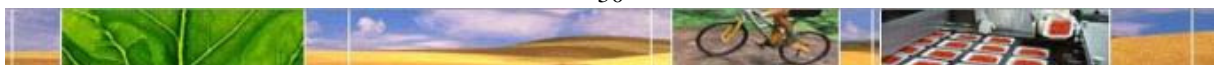
As it is known in the EC environmental action programs the first version of the National Environmental Program (NEP-I) chapter 4 laid down in the parliamentary order, worked out and adopted every six years by the Parliament contains the execution means and the strategic principles. Among these the “Polluter pays” principle can not be found. This principle can be found in the same chapter of NEP-I. under the banner of the fundamental questions of Planning-Regulation-Financing.

“The regulation must be based on uniform principles, in the event of the punishments and fines the actionable conduct and the liability are the essential decisive points, while in case of complying with the rules of the applied provisions (charges, expenses system) the polluter pays principle must be enforced.”

The “Polluter pays” principle can be applied in a limited way only if the regulation disciplines any breach of law, because the principle is not based on the actionable conduct. In order to enforce the uniform principles, clearer ownership and more comprehensive liability relationship than are available recently are needed. Regarding the liability everybody holds the responsibility- including the state, the citizen, the company and the consumer- for the current situation. It could be very variable, but everyone has to take the appropriate part of the responsibility.

The second version of the National Environmental Program (NEP-II.), which is applicable to the 2003-2009 period, divides the program’s principles into three groups, among these it classifies the “Polluter pays” principle as belonging to the principles regarded nowadays traditional in the environmental protection (for instance: the principle of precaution, prevention, recuperation, liability, cooperation, providing information, publicity and the polluter pays principle).

The principle on the liability of the party causing

kormányhatározatban találjuk a károkozó felelősségének alapelvét, amely arra mutat rá, hogy a szennyező ne pusztán az általa elkövetett szennyezés „legalizálásáért” fizessen, hanem az általa okozott környezeti károk, valamint a szennyezés elkerüléséért teendő intézkedések teljes költségeit is viselje. „Aki szennyez, az fizet” közismert elvet már egyre inkább felváltja – az a jogi kötelezettséget is jelentő – követelmény, hogy „aki” szennyez, az kijavít, helyreállít és felújít”, illetőleg a szennyezés elkerüléséért teendő intézkedések teljes költségeit is viselje. Ezen alapelv elemi a következők: szennyező fizet elv
használó fizet elv.

Az elv konkrét jogszabályi alkalmazását a hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvényben találjuk, ahol a „szennyező fizet” alapelv az alábbiak szerint érvényesül:

„g) a szennyező fizet elv alapján a hulladék termelője, birtokosa vagy a hulladékká vált termék gyártója köteles a hulladékkezelési költségeit megfizetni, vagy a hulladékot ártalmatlanítani; a szennyezés okozója, illetőleg előidézője felel a hulladékkal okozott környezetszennyezés megszüntetéséért, a környezeti állapot helyreállításáért és az okozott kár megtérítéséért, beleértve a helyreállítás költségeit is;”

A magyar környezetvédelmi szabályozás hatályos kerettörvényét (1995. évi LIII. törvény) a szennyező fizet elv tág értelmezése szerint két ponton is vizsgálni kell - a tényleges felelősség, tehát a környezetre gyakorolt negatív hatásokról való helytállás értelmében és a környezethasználat megfelelő gazdasági következményeinek kialakítása értelmében. Amikor ugyanis a felelősség elvéről beszélünk, valójában ez is magába foglalja mindazokat a szabályokat, amelyek révén a szennyező számára nem kifizetődő a környezet szennyezése, tehát ilyen vonatkozásban az elv egyet jelent a felelősségi jellegű intézmények minél szélesebb körének alkalmazásával, mégpedig minél komplexebb, egységesebb módon.

Az első értelmezést kísérel meg magában foglalni a környezetvédelmi kerettörvény, amikor kimondja, hogy „A környezethasználó a környezetvédelmi törvényben meghatározott és az e törvényben és más jogszabályokban szabályozott módon felelősséggel tartozik tevékenységének a környezetre gyakorolt hatásaiért”, illetve a környezetvédelmi törvény IX. fejezete, a környezetért való felelősségről, amely szintén csupán nyomokban emlékeztet egy markáns felelősségi intézményrendszerre. A törvény általános alapelveként rögzíti, hogy a környezet állapotát

damage could be found in the governmental order regarding the concept of the Program, which says, that the polluter shall pay not only for the legalization of the pollution caused by himself, but also for the environmental damage caused by himself, furthermore he shall bear the whole costs of the provisions made for the avoidance of the pollution. The well-known principle of the “Who pollutes, will pay.” is gradually replaced by the requirement, including legal obligation too, that “anyone who pollutes, will restore, repair and renew”, or may bear all the costs of the pollution avoidance. This principle has the following components:

Polluter pays principle

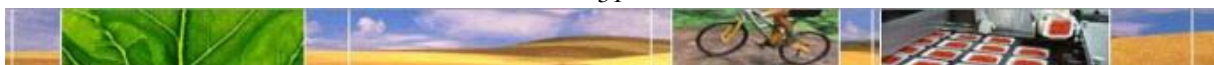
Users pays principle

The precise legal application of the principle prevails in the Act XLIII of 2000 on the waste management, where the “polluter pays” principle is laid down as follows:

„g) on the basis of the polluter pays principle, the producer or holder of waste or the manufacturer of the product that became waste shall pay the waste treatment costs or dispose of the waste; the polluter shall be responsible for the abatement of environmental pollution caused by the waste, for the restoration of the state of the environment and the reimbursement of damages including costs of restoration;”

The frame act (Act LIII of 1995) of the Hungarian updated regulation has to be examined on two points according to the broad interpretation of the “polluter pays” principle - in pursuance of the effective liability, i.e. of the responsibility because of the negative effects carried out on the environment and pursuant to the establishment of the appropriate economical consequences of the environmental use. When we talk about the liability principle, in fact it includes those rules by which it is not rewarding to the polluter to pollute the environment, i.e. in this sense the principle equals to the broader application of institutions of a liability nature, viz. in a more complex and uniform way.

The Environmental Act tries to include the first interpretation, when it says, that “Users of the environment shall be liable for the environmental impacts of their activities as defined in this Act and as regulated in this Act and other legal regulations.”, furthermore Chapter IX of the Environmental Act on the liability for the environment, which reminds of a strict liability institution only in traces. The Act declares as a general principle, that the activity affecting the state of environment can not pollute, damage the environment. In the event of the breach of

befolyásoló tevékenység nem szennyezheti, károsíthatja a környezetet. Ezen rendelkezés megszegése esetén a szennyező, károsító, vagy azzal veszélyeztető (az okozó) köteles a tevékenység megszüntetésére, illetőleg a károk helyreállítására.

A törvény a hatályos Polgári Törvénykönyvvel összhangban a környezet károsításáért a veszélyes üzem működéséből eredő kártérítési felelősségi szabályok alkalmazását írja elő. A környezetvédelemmel összefüggő kártérítési szabályozás hazánkban is hasonló történeti múltat tekint, ahogy számos országban. Először az általános, felróhatóságon alapuló felelősség alkalmazása volt az elfogadott, majd ez a folyamat átbillent a kimentés szigorítása felé, egészen az objektív felelősség felé. A jelenleg hatályos objektív felelősségi szabály szerint: „aki fokozott veszéllyel járó tevékenységet folytat, köteles az ebből eredő kárt megtéríteni. Mentésül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy kárt olyan elháríthatatlan ok idézte elő, amely a fokozott veszéllyel járó tevékenység körén kívül esik.” A felelősségi szabályok továbbá kimondják: „Ezeket a szabályokat kell alkalmazni arra is, aki az emberi környezetet veszélyeztető tevékenységével másnak kárt okoz.” Tehát nem a veszélyes üzemi elemet kell keresni a környezeti kár esetén, hanem a környezetveszélyeztetését. Itt tehát a jogellenesség környezetvédelmi jogellenességét jelent.

Eltérés azonban az, hogy a törvény biztosítja annak lehetőségét, hogy kárigényt a károsulti érvényesítés hiányában az állam képviselőjében a miniszter a Központi Környezetvédelmi Alap javára érvényesíthesse. Ez a lehetőség a károsultnak az érvényesítési jogáról való lemondó nyilatkozatával nyílik meg.

Az államigazgatási felelősség körében a törvény a jogszabályokba ütköző, illetve a valamely kötelezettséget megszegő környezethasználó részére a szennyezés, illetve károsítás mértékéhez igazodó bírságfizetési kötelezettséget ír elő, amelynek megfizetése nem mentesít az egyéb (büntetőjogi, szabálysértési, kártérítési stb.) felelősség alól.

A második értelmezés, tehát a felelősség helyett a szélesebb értelemben vett költségviselés jelenik meg a törvény VI. fejezetében, a környezetvédelem gazdasági alapjai főcím alatt. E fejezet tartalmazza a környezet használata után fizetendő díjak körét (ld. részletesebben később). Igaz ugyan, hogy a környezethasználat gazdasági következményei ennél sokkal tágabb körű szabályozást is elviselnének, mégis ez a fejezet sokkal többre jutott a „szennyező fizet” elv megjelenítésében, mint a felelősség fejezete

this provision the polluter, the damager or the endangering party (the causer) is obliged to stop the activity and restore the damage caused.

The Act in accordance with the Civil Code prescribes the application of the provisions of the increased danger for the damage of the environment. The liability regulation related to the environmental protection has the same historical past in our country as in many other countries. At first the application of the general liability based on actionable conduct was accepted, after that this process was converted into the aggravation of the exemption, finally towards the objective liability. The recently updated objective liability regulation says: “A person who carries on an activity involving considerable hazards shall be liable for any damage caused thereby. Being able to prove that the damage occurred due to an unavoidable cause that falls beyond the realm of activities involving considerable hazards shall relieve such person from liability”. “Furthermore the liability rules lay down the following: “these provisions shall also apply to persons who cause damage to other persons through activities that endanger the human environment”. Therefore in the event of environmental damage not the hazardous operations have to be found, rather than the endangering of the environment. In this sense the unlawfulness has an environmental nature.

The difference is that the Act assures the possibility of the claim for the damages by the minister representing the state in favour of the Central Environmental Fund in case of lacking the enforcement on behalf of the party adversely affected. This possibility is available in the event of the renunciation declaration of the enforcement.

In the field of the administrative liability the Act prescribes the fee pay obligation for the user of environment breaching the law and any obligations with regard to the measure of the pollution and damage, of which accomplishment does not exempt any kind of liability (criminal, summary offence, compensational).

The second interpretation, i.e., instead of the liability the bearing of the cost appears in a broader sense in Chapter VI under the headline of the economical foundations of the environment. This chapter contains the charges paid after the use of the environment (see also later in details). It is true that the economical consequences of the environmental use could endure a much broader regulation, after all this chapter did more for the implementation of the “polluter pays” principle than the chapter on liability (Gyula BÁNDI).

(Bándy Gy.).

Az elv nemzetközi megközelítését alkalmazzák az országában? (pl.: az EU Szerz. v. más nemzetközi egyezmény)

A magyar jog a legmesszebbmenőkig az elv nemzetközi megközelítését alkalmazza, ahogy az az Európai Unióban, illetve azt megelőzően az OECD által 1972-ben meghatározásra és kimunkálásra került. Továbbiakban nem szabad megfélemlenünk a környezetre veszélyes tevékenységekből eredő károk megtérítésére vonatkozó polgári jogi felelősségről szóló Luganói Egyezményről sem, melyet az Európa Tanács tagállamai hosszas szakértői előkészítést követően 1993. júliusában fogadtak el. Az Egyezmény célja, hogy a kártérítés kapcsán felmerülő problémákat egységesen próbálja megoldani. Az Egyezmény kapcsán két kérdést tekinthetünk fő motívumnak:

a „szennyező fizet” elv alkalmazását és a károkozás nemzetköziségéből eredő következményekre hivatkozással az azonos alkalmazási feltételek megteremtését, valamint a felelősség és kártérítés tekintetében az együttműködés erősítését.

Továbbá fontos kitérni arra, hogy az Egyezmény is az objektív felelősségi alakzatra épül, felsorolva a szűken vett kimentési okokat.

Tekintettel arra, hogy az Egyezményt a mai napig nem ratifikálták, hatályba lépésére sem fog a közeljövőben sor kerülni. Mégis alkalmas arra, hogy a nemzetközi jogfejlődést befolyásolja, így azt az objektív felelősség irányába mozdítsa el.

Ha az elvet alkalmazzák, hivatalosan törvénybe iktatták-e a nemzeti jogszabályok vagy rendelkezések? A bírói döntések alkalmazzák-e az elvet? Egyetértés van-e az elv alkalmazását és jelentését illetően?

A környezet védelmének általános szabályairól szóló törvény, mint a magyar környezetvédelmi jog kerettörvénye nem határozza meg expressis verbis a szennyező fizet elvet az alapelvei között, de a felelősségi elveken keresztül elfogadja azt.

Speciális környezetvédelmi jogszabályokban és alacsonyabb szintű jogszabályokban a „környezetvédelemben mára már hagyományosnak tekintett alapelvek, mint az elővigyázatosság, a megelőzés, a helyreállítás, a felelősség, az

Is the international approach of the principle applied in his country? (for instance the EC Treaty or other international agreements?)

The Hungarian law applies the international approach of the principle on the largest scale, as it was defined and worked out in the EU and before in the OECD in 1975. Henceforth we should not forget the Lugano Agreement on the Civil liability for damage resulting from activities dangerous to the environment, that was adopted by the member states of the Council of Europe after a long professional preparation in Jun 1993. The objective of the convention is the uniform solution of the problems deriving from the compensation. Regarding the convention two issues can be the main points:

The application of the polluter pays principle and Establishing the same applicable rules with reference to the consequences deriving from the international nature of the damage, together with the enhancement of the cooperation regarding the liability and the compensation.

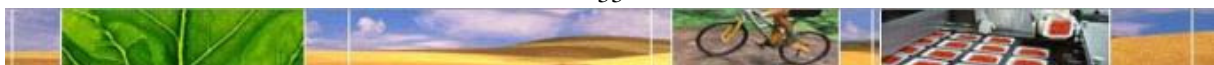
Furthermore it is important to mention that the convention is based on the objective liability setting out the exceptive reasons.

With regard to the fact that the convention has not been ratified till today, its entry into force is not due in the near future. After all it is appropriate to influence the international law development and therefore to make it move towards the objective liability.

If the principle is applied, is it implemented officially by the national laws or regulations? Do the judiciary orders apply the principle? Is there an agreement on the application and meaning of the principle?

The Act on the general rules of the environmental protection as the frame act of the Hungarian environmental law does not define expressis verbis the Polluter pays principle among its principles, however accepts it by the principles of liability.

In special environment protection laws and in laws at a lower level, among principles regarded nowadays as having a traditionally recognized nature such as the principle of precaution, prevention, restoration, liability, cooperation, providing information,

együttműködés, a tájékoztatás, a nyilvánosság között a „szennyező fizet” alapelve is szerepel. Így megtalálhatjuk az országgyűlés által 6 évente elfogadásra kerülő Nemzeti Környezetvédelmi Programban második változatában (NKP-II.) az alapelvek között és a már az előbbieken említett hulladékgazdálkodásról szóló törvény alapelvei között is.

- Ha nincs kifejezetten elfogadva, a nemzeti törvényhozás környezetvédelmi szabályok vagy rendelkezések vagy felelősségi elveken keresztül fogadja el? Ha nincs, miért?

Jóllehet a hazai törvényhozás több jelentős környezetvédelmi jogszabályban nevesíti az elvet; az megjelenik a felelősségi szabályokban és az egyes alapelvekben.

Országunkban jelenleg folyamatban van az új Polgári Törvénykönyv átfogó kodifikációja, melynek koncepciója az alábbiak szerint kívánja szabályozni a polgári jogi felelősséget a környezet veszélyeztetése és az abban okozott károk körében.

Környezeti kárfelelősség

A környezetet veszélyeztető tevékenységért való kárfelelősség utaló szabályát indokolt volna a veszélyes üzemi felelősség köréből kiemelni, és a környezet védelmének általános szabályairól szóló törvény, a természet védelméről szóló törvény (1996. évi. LIII. törvény), továbbá a hulladékgazdálkodásról szóló törvény kárfelelősségi szabályait egy önálló kárfelelősségi tényállásba egybefoglalni. Ennek alapján az okozatosságra és a kártelepítésre vonatkozó európai közösségi doktrína felhasználásával, ennek keretében a környezetet, illetőleg a természetet veszélyeztető, szennyező vagy egyébként károsító kauzális kártérítési felelősségét kellene egységesen kimondani.

Ezzel a megoldással törvényi tényállássá téve azokat a speciális szabályokat, amelyek a tevékenységet megelőző környezeti állapot helyreállításával, a bíróság általi eltiltással, a társadalom, a társadalom egyes csoportjai vagy az egyének életkörülményeinek romlásából eredő károkkal és annak az ingatlantulajdonosnak az egyetemleges felelősségével kapcsolatosak, amelyen a jogsértő tevékenységet folytatják. Külön ki kellene mondani az ügyészi közérdekű keresetindítás lehetőségét és a Környezetvédelmi Alap javára szóló marasztalást is.

a) A hatályos Polgári Törvénykönyv szerint a fokozott veszéllyel járó tevékenységért való felelősség szabályait kell alkalmazni arra is, aki az emberi

publicity, the principle of the polluter pays can be found too. Therefore it can be found amongst the principles in the second version of the National Environmental Program adopted by the Parliament in every 6 years and among the principles of the earlier mentioned Act on the waste management.

If it is not expressly accepted, will the national legislation accept it by the environment protection rules, the provisions or the principles of liability? If not, why?

Albeit the national legislation specifies the principle in more, essential environmental laws: it appears in the rules of liability and in each principle.

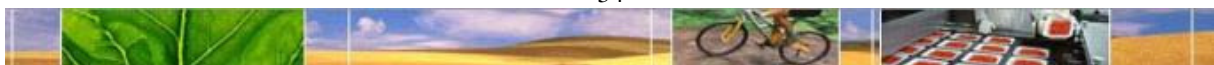
Currently in our country the broad codification of the new Civil Code is being carried on, of which conception desires to rule the civil liability in the field of the endanger of the environment and the damage caused in it as described hereinafter.

Environmental liability for damage

The referring rule of the liability for damage caused by the activity dangerous to the environment should be taken off from the competence of the hazardous operations and the rules of the liability for damage in the acts on the general rules of the environmental protection, on the protection of nature (Act LIII of 1996), furthermore on the waste management should be summarized in one statement of facts. According to this and with the application of the EC doctrine on the causality and the settling of damage, the liability for damage endangering, polluting or damaging the environment in other way should be declared in uniformity.

This solution makes those rules legal statement of facts, which are connected with the restoration of the state environment before the activity, with the judicial forbidding, with the damage deriving from the abatement of the lifestyle of certain groups of the society or the individual and with the joint responsibility of the landowner, on whose land the activity is carried out. The possibility of the prosecutor to enter a case and the condemnation in favour of the Environmental Protection Found should be declared.

a) According to the updated Code Civil the provisions of the liability for the activity with increased danger shall be applied to anyone who by the performance of

környezetet veszélyeztető tevékenységével másnak kárt okoz. Ugyanezt az utaló szabályt tartalmazza a környezet védelmének általános szabályairól szóló törvény, a természet védelméről szóló törvény és a hulladékgazdálkodásról szóló törvény. A vonatkozó törvények azonban csak a felelősség jogalapja tekintetében tartalmazzak utalást, egyébként részletszabályokat fogalmaznak meg a környeztkárosítás abbahagyására, a tevékenységet megelőző környezeti állapot helyreállítására, annak az ingatlan tulajdonosnak az egyetemleges felelősségére vonatkozóan, amelynek ingatlanján a környeztkárosító tevékenységet folytatják.

A természet védelméről szóló törvény ezen túl részletezi a természet védelmének szabályai megszegésével okozott károk fogalmi körét és ezen belül egy új kárfajtaként határozza meg a természeti állapot és minőség károsodásából eredő, illetve a társadalom, annak csoportjai vagy az egyén életkörülményeinek romlásában kifejeződő hátrányt. Indokolt volna a három törvényben hasonlóan megfogalmazott tényálláselemeket egyetlen közös tényállásba összefoglalni és a felelősség egyes esetei között az atomkár-felelősség és a termékfelelősség tényállásai után, külön cím alatt az új törvénybe foglalni. Ennek keretében ki kellene mondani a bíróság által alkalmazható eltítés, az ügyész megillető közérdekű keresetindítás lehetőségét és azt is, hogy az ennek alapján megítélt kártérítés a Környezetvédelmi Alapot gazdagítja.

b) Határozott törekvés mutatkozik az európai deliktuális felelősségi jogi doktrínán belül az okozatosságra és kártelepítésre vonatkozó közösségi doktrína kiépítésére. Ezt fejezi ki az összes olyan vegyi tevékenységet folytató potenciális károkozó kauzális kártérítési felelősségének bevezetését szorgalmazó indítvány, amely a környezetre nagyfokú kockázatot jelent. Ahogy ez a közösségi jogban meglehetősen megszokott, egy-egy új jogi doktrína - bár rendszerint hosszú ideig tartó vajúdas után -, de utóbb mégiscsak joggá válik. Megfontolandó, nem volna-e indokolt a magyar Kódexben avantgard jogalkotói lépést tenni.

Ha az államban a törvényhozói hatalom megosztott (a központi kormányzat és a tagállamok /régiók, megyék között/, melyik szint alkalmazza az elvet?

Tekintettel arra, hogy Magyarország nem föderális állam, így központosított törvényhozói hatalommal rendelkezik, melyből kifolyólag az elvet csak a Parlament és a központi kormányzat képes beépíteni a környezetvédelmi jogba.

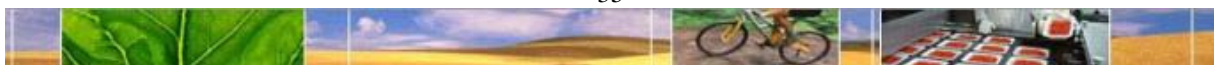
the activity causes damage to other people. This referring rule can be found in the Act on the general rules of the environmental protection, the nature conservation and the waste management. However the referred law contains reference only to the legal base of the liability, otherwise they define details on the stop of the damage of the environment, restoration of the state of the environment before the activity, the joint responsibility of the landowner, on whose land the activity is carried out.

The Act on the nature conservation specifies furthermore the definition of the damage caused by the breach of the rules on the nature conservation and within the frameworks of it defines the disadvantage deriving from the damage of the state of nature and quality, i.e. the abatement of the lifestyle of the society, its certain groups or individuals as a damage. It would be reasonable to unify the statements of facts defined similarly in the three acts in one common statement of facts and to declare the types of the liability after the statements of facts of the atom damage and the product liability under a new headline. The possibility of the application of the judicial forbidding, of the prosecutor to enter an actio popularis case and furthermore the condemnation based upon this enriches the Environmental Fund.

b) There is a definite endeavor within the European delictual legal doctrine to establish an EC doctrine on the causality and the settling of damage. This is pointed out in the proposal on the declaration of the causal condemnation liability of all the potential party causing damage by performing chemical activity, which means an increased risk on the environment. As it is fairly common in the EC law, a new doctrine becomes law sooner or later -though it takes a long time. It is considerable if it were reasonable to take an avant-garde step in the Hungarian Code.

If the legislation is divided in the country (between the Central government and the member states/regions/councils) which level shall apply the principle?

With regard to the fact that Hungary is not a federal state, therefore it has a centralized legislative power, accordingly the principle can be adopted into the environmental protection law by the Parliament and the Central Government.

Alapszabályok/rendeletek és előírások

A nemzeti környezetvédelmi szabályokat, rendeleteket alkalmazzák-e a mezőgazdaságra? Ha nem, miért nem? (Pl.: szabályokat, amelyek szabályozzák a levegő-és vízszennyezést)

A nemzeti környezetvédelmi szabályokat alkalmazzák a mezőgazdaságra is, amennyiben a mezőgazdasági tevékenység valamely környezeti elem igénybevételével jár, úgy ebben az esetben erre a mezőgazdasági tevékenységre is alkalmazni kell a környezetvédelmi jogszabályokat.

A mezőgazdaság élvez-e bizonyos intézkedések alól mentesítéseket, amelyek más iparágakra alkalmazandók? Ha igen, akkor ezek a mentesítések megszegik-e a szennyező fizet elvét? Ha igen, a farmerek elkerülik-e a környezeti károk megelőzésének költségeit?

Vannak-e környezetvédelmi intézkedések, amelyek speciálisan a mezőgazdaságra vonatkoznak? (pl.: a nitrát irányelv az EU-ban v. az USA-ban az állatok ételmezésével kapcsolatos (irányelv) intézkedések) Ezek az intézkedések alkalmazzák-e a szennyező fizet elvet?

A kerettörvényben kapott felhatalmazás alapján a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló kormányrendelet (49/2001. (IV.3.) Korm. rendelet) született, amelynek célja a vizek védelme a mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szemben, továbbá a vizek meglévő nitrátszennyezettségének csökkentése.

Mindemellett említést kell még tennünk a Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Programról (NAKP) is, melyet az 1999. szeptemberében meghozott - "A Nemzeti Agrár-Környezetvédelmi Programról és a bevezetéséhez szükséges intézkedésekről" szóló – kormányhatározat (2253/1999. (X.7.) Korm. határozat) alapján Magyarország 2000. januárjában kísérleti jelleggel indított el. Az agrár-környezetvédelmi intézkedések alkalmazása nemcsak EU harmonizációs kötelezettségünk, hanem a hazai jogszabályokban foglalt feladatok megvalósításához is kapcsolódott. Ily módon a környezet védelmének általános szabályairól szóló törvényhez, a természet védelméről szóló törvényhez és az agrárgazdaság fejlesztéséről szóló törvényhez (1997. évi CXIV. törvény) is kapcsolódik a NAKP bevezetése, amely lehetővé teszi a környezet, a természet és a táj védelmét szolgáló mezőgazdasági tevékenységek megfelelő szintű állami támogatását.

Foundational rules/orders and prescriptions

Are the national environmental rules, orders applied to the agriculture? If not, why? (f.i. rules which govern the air- and water pollution)?

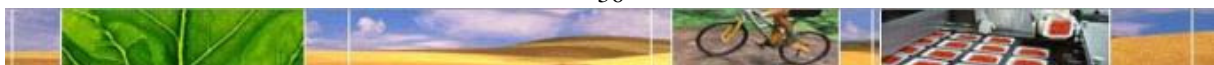
The national environmental rules are applied to the agriculture too, if an agrarian activity results in the loading of certain components of the environment, than the agrarian laws have to be applicable to the agricultural activity.

Does the agriculture enjoy any exemptions to certain provisions which are applicable to other industry? If yes, are these exemptions contrary to the polluter pays principle? If yes, do the farmers avoid the costs of the prevention of the environmental damage?

Are there any environmental provisions which are specifically applicable to the agriculture? (for instance the nitrate directive in the EU or in the USA regarding the provisions (directive) on the feeding prescriptions) Is the polluter pays principle applicable to these provisions?

According to the authorization given in the frame act a cabinet order revealed on the protection of water against the nitrate pollution deriving from the agriculture (49/2001 (3.IV.) Governmental Order), of which objective is the conservation of water against the nitrate pollution deriving from the agriculture, furthermore the mitigation of the present nitrate pollution.

Notwithstanding the National-Agricultural-Environmental Program (NAEP) must be mentioned too, which was based upon the government order on the National Agricultural Environmental Program (2253/1999 (7.X.) Governmental Regulation) and the provisions on its implementation, revealed in September 1999, started in January 2000 as a pilot project. The application of the agricultural environmental provisions is not only our harmonizing obligation, but it was also connected with the execution of the tasks laid down in the national laws. In this way the introduction of the NAEP is also related to the Acts on the general rules of the environment protection, the nature protection, the development of the agricultural economy (Act CXIV of 1997), which makes it possible to provide the activities on the protection of the environment and land with an appropriate subvention.

A program kialakítása és bevezetése segíti a Nemzeti Környezetvédelmi Program és az Országos Területfejlesztési Konceptió megvalósítását is. Ilyen kapcsolódó feladat továbbá az Érzékeny Természeti Területek hálózatának kialakítása, amely részét képezi az agrár-környezetvédelmi program tervezett intézkedéseinek. Az agrárgazdaság fejlesztéséről szóló törvény az agrárgazdaságban a fő célkitűzések között jelöli meg az alábbiakat: "(e) a termelő tevékenység összhangba hozása a természeti környezet megőrzéséhez fűződő ösztársadalmi érdekekkel, az agrárgazdaság fenntartható fejlődésével".

E törvény szerint: "az agrártermelés jogi és gazdasági feltételeinek kialakításakor a Kormánynak biztosítania kell, hogy: (d) a földtulajdoni és használati viszonyok alakulása a termőföld jobb hasznosítását eredményezze".

A törvény a Kormány által kialakítandó agrártámogatási rendszerrel kapcsolatban megállapítja, hogy az elsősorban a következő elemekre épül: "(g) a termőföld minőségének megőrzése, illetve javítása az erdő vagyon fenntartásának, növelésének, védelmének, az agrárkörnyezet gazdálkodás minőségi javításának támogatása".

Az érzékeny természeti területek rendszerét a magyar természetvédelmi törvény az Európai Unió agrár-környezetvédelmi támogatási rendszere mintájára, a jogharmonizáció jegyében, ahhoz illeszkedően vezette be. Meghatározása szerint "érzékeny természeti terület az olyan extenzív művelés alatt álló terület, amely a természetkímélő gazdálkodási módok megőrzését, fenntartását, ezáltal az élő helyek védelmét, a biológiai sokféleség fennmaradását, a tájképi és kultúrtörténeti értékek megóvását szolgálja". A természetvédelmi törvény értelmében támogatást kell biztosítani a természetkímélő gazdálkodást folytatóknak.

Alkalmaz-e az országa környezetvédelmi adókat v. díjakat (pl. a mezőgazdasági kibocsátásokra) az elv teljesítéséhez? Felvet-e a mezőgazdaság olyan speciális problémákat, amelyek lassítják azon intézkedések törvénybe iktatását, amelyek a mezőgazdasági termelőket irányítják? (pl.: az USA-ban nehézségek adódtak az állattartó helyeken a levegőszennyezés mérése során, amelyek késleltették a szabályozást)

Magyarország a környezet védelmének általános szabályairól szóló keretörvényben az alábbi

The creation of the program and its implementation help the realization of the National Environmental Program and the National Region Development Concept. Furthermore such a relating task is the creation of the Sensitive Natural Areas which makes a part of the planned provisions of the NCP. The Agricultural Development Act points out the main objectives in the agricultural economy as follows: "aiming at a harmony amongst the growing activity, the social interest of the natural conservation and the sustainable development of the agricultural economy".

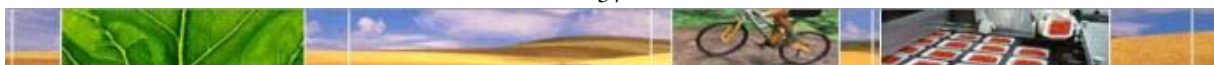
According to this Act: "Upon the establishment of the legal and economical conditions of the agrarian protection the government has to assure that: (d) the landownership and the use of land shall result in better utilization.

The Act regarding the subsidy system established by the government declares that it consists of the following elements: (g) the preservation and the improvement of the land quality, the promotion of the maintenance, expansion, protection of the forest property, the promotion of the quality improvement of the agrarian environment.

The system of the sensitive natural lands is implemented by the Hungarian Nature Conservational Act according to the EU agrarian- conservation subvention's system in terms of the law harmonization, suiting to it. According to its definition "sensitive natural land is such a land under extensive cultivation which promotes the preservation and maintenance of the nature-saving farming methods, hereby the protection of the habitat, the subsistence of the biological diversity, the preservation of the scenic and cultural historical values." According to the Nature conservation act subvention must be given to those who perform nature saving farming.

Does his country apply environment protection taxes or charges (for instance to the agricultural emissions) to comply with the principle? Does the agriculture evoke any problem which sets back the implementation of the provisions that leads the agricultural growers? (for example in the USA there were difficulties with the meaning of the air pollution at the breeder places, which delayed the regulation)

In the frame act on the general rules of the environment protection Hungary ordered to apply the

környezetvédelmi díjakat rendeli alkalmazni.
A környezet használata után fizetendő díjak
A környezet terhelését, igénybevételét csökkentő intézkedések fedezetét megteremtő díjak:

- a) környezetterhelési díjak,
- b) igénybevételi járulékok,
- c) termékdíjak,
- d) betétdíjak

Ezek mértékét úgy kell megállapítani, hogy azok ösztönözzék a környezethasználót a környezet igénybevételének és terhelésének csökkentésére. Időben és mértéküket tekintve fokozatosan kell azokat bevezetni. Díjak felhasználásának céljaira vonatkozó részletszabályokat akként kell kialakítani, hogy a befolyt összeg döntő része a díj fizetésének meghatározásakor alapul vett környezetterhelés, illetőleg környezetigénybevétel mérséklésére legyen fordítható.

A. KÖRNYEZETTERHELÉSI DÍJ

A környezet veszélyeztetése, terhelése, igénybevétele után megállapítható díjak azt a célt szolgálják, hogy a környezet megóvásának, illetve szennyezése és károsítása elkerülésének vagy megszüntetésének költségeit, illetve azok egy részét a környezethasználókra hárítsák át. Ennek következtében a környezethasználók gazdasági döntéseiknél nem hagyhatják figyelmen kívül a környezetvédelmi költségeket, és így ösztönzik őket a környezethasználat mérséklésére, ésszerűsítésére.

A törvényben nevesített egyes díjak és mértékük fokozatosan kerültek bevezetésre, lehetővé téve a gazdálkodók számára az aránytalanul nagy alkalmazkodási költségek elkerülését és környezetvédelmi intézkedéseik tervezhetőségét. Az ütemezett bevezetés ugyanakkor ösztönzést jelent számukra, hogy beruházásaiknál érvényesítsék a környezeti szempontokat.

A környezetvédelmi szabályozás megújításának első lépéseként megalkotott, a környezet védelmének általános szabályairól szóló törvény (a továbbiakban: Kvt.) teremtette meg a jogszabályi alapját a környezet terheléséhez kapcsolódó díj fizetési kötelezettség bevezetésének. A környezetterhelési díjról szóló törvény (2003. évi LXXXIX. törvény) célja, hogy új alapokra helyezze és rendezze, helyes irányba terelje a környezet valamennyiünk érdekét szolgáló méltányolható mértékű használatát. Mindenki, aki használja a környezetet, érdekelt abban, hogy ez a használat hosszú távú és igényeit kielégítő, teljes körű

following environmental protection charges.
Charges Payable for Using the Environment
The charges that provide cover for the measures reducing the loading and the utilization of the environment are:

- a) environmental load charges,
- b) utilization contributions,
- c) product charges,
- d) deposits.

The amount of the charges shall be established in such a way that they should encourage the users of the environment to reduce the utilization and loading of the environment. The charges shall be introduced gradually with respect to their date and amount.

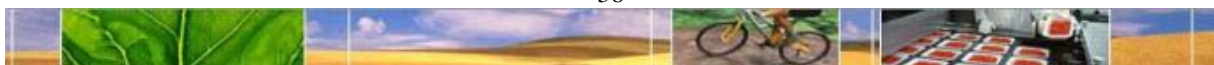
The goals and manner of using the charges shall be specified in specific other legislation that provides for the charges in such a manner that the greater part of the amount collected may be spent on reducing the environmental load and/or the level of utilization of the environment that was taken as basis when the payment of the charge was determined.

A. ENVIRONMENTAL LOAD CHARGES

The charges paid for loading, utilization of the environment has the aim to settle the costs of the preservation, pollution and avoidance or stop of the damage performed on the environment or on a part of them upon the users of the environment. In consequences of that by the economical decision making process of the users of the environment the environment protection costs can not be neglected and therefore they will be inspired to mitigate and rationalize the use of the environment.

The charges and their measures laid down in the Act have been introduced gradually making it possible for the growers to avoid the large adaptive costs and plan their environment protection provisions. However the planned introduction meant to be an inspiration for them so that they could enforce the environmental considerations in their investments.

The Act on the general rules of the environment protection as the first step taken for the renewal of the environment protection regulations was the legal base to introduce the charge obligation upon loading of the environment. The aim of the Act on the environmental load charges (Act LXXXIX of 2003) is to arrange and lead into the right direction the use of the environment at a reasonable level serving our interests. Everybody who uses the environment is concerned that the use shall be performed in a long term and shall be satisfactory and all inclusive. However the possibilities offered by the environment

legyen. Azonban a természetes környezet biztosította lehetőségek sem végtelenek. Egyrészt az értékek pótolhatatlansága, másrészt az újratermelésüknel fokozottabb felhasználás mindinkább természeti környezeteink fokozatos feléléséhez vezet.

A környezet túlzott terhelése, esetleges szennyezése, illetve ezeknek költségei, mérséklésének, elhárításának anyagi terhe ugyanis többnyire nem az okozónál jelentkezik, hanem az egész társadalom számára jelent terhet. A tényleges használó, környezetterhelő valójában mentesül a csökkentés költségeinek viselésétől.

Elengedhetetlen ezért egy olyan szabályozórendszer megalkotása, amely a környezet használóját teszi érdekeltté a terhelés csökkentésében. A környezet fokozódó használatával egyre sürgetőbbé válnak a megóvást és helyreállítást szolgáló intézkedések. A megvalósítás költségeit az állam nem tudja teljes mértékben felvállalni, indokolt tehát a környezethasználók bevonása is a finanszírozásba.

Ennek alkotmányos alapja a közteljesítés kötelezettsége, amely mindenkit arra kötelez, hogy tevékenységéhez, jövedelméhez mértén járuljon hozzá a közösség érdekeit szolgáló kiadásokhoz, így a környezet megóvásának költségeihez.

A környezet védelmét szolgáló szabályozásnak sajátos kettősségre kell figyelemmel lennie. Egyfelől a környezetkárosítás következményeinek, a környezet durva terhelésének a szabályozása a jog már jól ismert eszközzel, módszereivel (felelősség, szankció stb.) jól meghatározható és napjainkra alapvetően rendezett.

A környezethasználat másik módja, amely nem környezetkárosító célzatú, de következménye társadalmi összességében már mégiscsak közös fellépést kíván. Ez a használat tehát nem jogellenes, viszont a használattal együtt járó terhelés megszüntetése, mérséklése, ezek érdekében erőforrások koncentrációja hatékonyan csak társadalmilag megvalósítható úgy.

Ennek megfelelően a környezetterhelési díj rendszere a környezetterhelő (kibocsátó) díjfizetési kötelezettségére épül. A környezetterhelési díjak mind mértékük révén, mind a hozzájuk kapcsolódó kedvezményeknek köszönhetően, olyan gazdasági szabályozó eszközök lesznek majd, amelyek hozzájárulnak a környezeti minőség javításához. A környezetterhelési díjak mértékét a törvény úgy állapítja meg, hogy hosszú távon meghatározhatók és kiszámíthatók legyenek, s ezáltal a díjfizetésre

are not endless. On one hand the irreplaceable nature of the values, on the second hand the increased utilization are leading gradually to a shortage of our environment.

The excessive loading of the environment, the promiscuous pollution or the costs of the mitigation and prevention do not appear in the interest of the causer, rather than it loads the whole society. The effective user, loader of the environment is exempted from the bearing of the mitigation's costs.

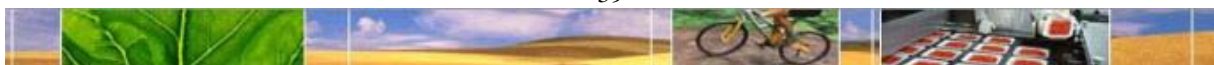
That is why it is essential to create such a ruling system which makes the user of the environment concerned about the mitigation of the loading. With the increasing use of the environment it is more urgent to take the appropriate measures for the prevention and restoration. The state can not undertake all the costs of the execution but it would be sensible to invite the users of the environment into the financing.

The constitutional base of this is the general and proportionate sharing of taxation which obliges everyone to contribute to the expenses serving everyone's interest accordingly to the conservational costs.

The regulation of the environment protection has a double character. On the one hand the regulation is well determined on the consequences of damaging the environment, on the offensive loading of the environment by means of the well known legal methods and it is arranged basically.

The other type of the environment loading which does not have any aim to damage the environment but its consequence requires being determined in a social sense. Accordingly this use is lawful, however the stop, mitigation of the loading deriving from the use, the conservation of the resources could be realized only at a social level.

According to this the system of the environmental loading charges are built upon the paying obligation of the environment loader (emitter). The environmental load charges by means of their measure and the allowances connected to them will be such economical ruling means which contribute to the reparation of the environment quality. The measure of the environmental load charges is determined by the Act in such a way, that they should be determinable and countable in a long term and hereby the paying

kötelezettek stratégiai döntéseikbe, költségkalkulációikba beépíthessék azokat.

obligation could be built into the strategic decisions and costs calculations of the charge payers.

Környezetterhelési díjat tehát törvény állapíthat meg egyes anyagoknak vagy energiafajtáknak a levegőbe, vízbe, talajba juttatása miatt, a kibocsátott anyag vagy energia mennyiségével arányosan. Ez arra ösztönözheti a kibocsátókat, hogy kibocsátásaikat csökkentsék. A terhelési díjak alkalmazásával érvényesíthető az az elv, hogy a határérték alatti kibocsátások okozta környezetterhelés is minimalizálандó, mivel a kibocsátásoknak nem a környezet terhelhetősége kell hogy határt szabjon, hanem a minél jobb környezeti állapotot kell célul kitűzni.

The environmental load charges may be set by the law for getting into the air, water, land of certain substances or amounts of the emitted substance or energy, proportionally with the amount of the emitted substance or energy. This inspires the emitters to mitigate their emissions. By means of the load charges the principle can be enforced, that the load of environment caused by emissions under the threshold limit has to be mitigated, because the load of environment should not set a limit to the emissions, rather as appropriate environmental state should be reached as possible.

A környezetterhelési díjak három csoportját különböztethetjük meg tehát:
levegőterhelési díj
vízterhelési díj
talajterhelési díj

We distinguish three groups of the environmental load charges as follows:

Air load charges
Water load charges
Land load charges

LEVEGŐTERHELÉSI DÍJ:

AIR LOAD CHARGES:

A törvény meghatározza, hogy ki a díjfizetésre köteles kibocsátó a levegőterhelési díj esetében. A díjfizetési kötelezettség a levegőtisztaság-védelmi jogszabályok szerint bejelentés köteles tevékenységekhez kapcsolódik és azon kibocsátókat terheli, akiknek helyhez kötött légszennyező pontforrása a külön jogszabály szerint bejelentés köteles.

The Act determines which emitter is obliged to pay charges in case of loading the air. The paying obligation is connected to a duty of announcement according to the rules of air cleanliness and protection and it is set for those emitters of whom air polluter source is bound upon announcement according to other law.

A díj hatálya nem terjed ki a mozgó forrásokra és a külön jogszabályok alapján bejelentésre nem kötelezett, az 500 kW bemenő hőteljesítményt nem haladó tüzelőberendezésekre; valamint a bemenő hőteljesítménytől függetlenül a lakossági, illetve közintézményi hőellátást biztosító tüzelőberendezésekre. Nem terheli továbbá díjfizetési kötelezettség a távhőtermelőt és a távhőszolgáltatást végző kibocsátót azután a levegőterhelő anyag kibocsátás után, amelyet a lakosság, illetve a közintézmények részére értékesített hőenergia miatt bocsátott ki.

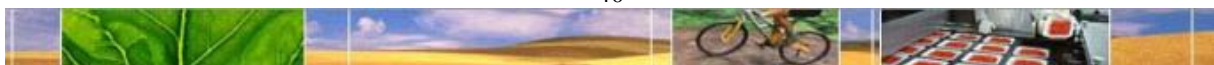
The charges do not have effect upon the moving resources and fuel equipments without announcement obligation according to the separate law with more heat accomplishment than 500 kW; together with fuel equipments providing residential and public institutional heat supply independently from the heat accomplishment. The paying obligation does not charge the heat producer and the emitter performing heat supply after the emission of the air loading substance, which was emitted because of the heat energy in favour of the population (residents) or the public institutions.

Mentesítés a díj fizetése alól:

Exemptions from the paying of the charges:

Az ún. megszakítható fogyasztói szerződéssel rendelkező kibocsátók levegőterhelési díj alóli mentesítésben részesülnek. Ugyancsak mentesíteni kell az ellátási válsághelyzet miatti tüzelőanyag váltásból, vagy a villamos energia rendszer válságának megoldásához szükséges kibocsátásból adódó többlet terhek alól a kibocsátót. A törvény meghatározza, hogy mely kibocsátott anyagok után

The emitter who has a breakable consumer contract comes in for the exemption of the air load charges' paying. The emitter must be exempted from the extra charges deriving from the fuel change or from the emission needed to the solution of the electric system's crisis. The Act determines the emitted substances after which air load charges have to be paid. According to the Act the measure of the air load

kell levegőterhelési díjat fizetni. A törvény alapján a levegőterhelési díj mértékét a levegőterhelési díj alapja (a levegőterhelő anyag évenként kibocsátott teljes mennyiségének természetes mértékegységben (kg-ban) kifejezett tömege) és a levegőterhelő anyagok egységdíja határozza meg. A gyakorlatban a magyar hatóságok már észlelik, hogy a kibocsátók a díj bevezetésének hatására felülvizsgálják a berendezéseiket és a kibocsátásaikat.

VÍZTERHELÉSI DÍJ

A törvény azt a kibocsátót kötelezi vízterhelési díj fizetésére, aki vízjogi engedélyezés alá tartozó tevékenységet végez. A törvény meghatározza, hogy mely kibocsátott anyagok után kell vízterhelési díjat fizetni. A vízterhelési díj mértékét a törvény szerint több tényező határozza meg, így a vízterhelési díj alapja (a vízterhelő anyag évenként kibocsátott teljes mennyiségének természetes mértékegységben (kg-ban) kifejezett tömege), az egyes vízterhelő anyagokra megállapított egységdíj, valamint a területérzékenységi, illetve az iszap-elhelyezési szorzó.

Egyes esetekben nem terheli díjfizetési kötelezettség a kibocsátót, így az általa felhasznált vízben eredetileg is megtalálható vízterhelő anyagok mennyisége, az egyesített csatornarendszer esetén a záportúlfolyón bevezetésre kerülő vízterhelő anyagok, valamint a felhasznált vízmennyiségben levő vízterhelő anyagok után, továbbá a kizárólag csapadékvíz elvezetést végző kibocsátót.

TALAJTERHELÉSI DÍJ

A törvény alapján talajterhelési díj fizetési kötelezettség azt a kibocsátót terheli, aki helyi vízgazdálkodási hatósági-, illetve vízjogi engedélyezés alapján szennyvízelvezetést alkalmaz, és a műszakilag rendelkezésre álló közcsatornára nem köt rá.

A törvény a talajterhelési díj mértékét a talajterhelési díj alapja, az egységdíj, valamint a területérzékenységi és a veszélyeztetési szorzó szorzataként határozza meg.

Talajterhelési díj alapja a helyi vízgazdálkodási hatósági jogkörbe tartozó szennyvízelhelyezésnél, valamint a vízjogi engedély alapján végzett tevékenységnél a szolgáltatott víz mennyisége, illetve a talajra, talajba juttatott szenny- és használt víz éves mennyisége (speciális csökkentések figyelembe vétele mellett).

charges is determined by the basic of the heat charges (in natural measure determined mass of the whole amount of the air loading substance emitted yearly) and the unit charges of the air loading substances. In practice the authorities have already noticed that the emitters supervise their equipments and emissions because of the introduction of the charges.

WATER LOAD CHARGES

Such an emitter is obliged to pay the water load charges by the Act who carries out an activity which comes under the water laws permission. The Act determines the emitted substances after which water load charges have to be paid. According to the act the measure of the water load charges is determined by more components, like the basic of the water load charged (the mass determined in natural measure of the whole amount of the water load charges emitted yearly), the unit charges of each water load substances and area sensitive or mud-allocation factor.

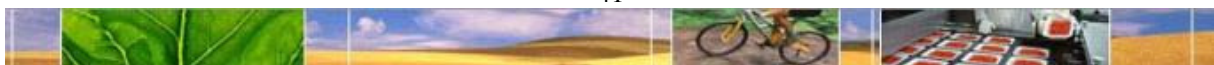
In some cases the emitter is not obliged to pay the charges in case of the water loading substances existing originally in the water used by himself, in the event of the united canalization system, after the water load substances introduced by the slower overflow and after the loading substances in the used water amount, furthermore if the emitter performs exclusively the diversion of the rainwater.

LAND LOAD CHARGES

According to the Act an emitter is obliged to pay the land load charges if he applies sewerage-system coming under the competence of water management and water laws permission, furthermore if he does not attach the public pipe available mechanically.

The measure of the land load charges is determined by the basic of the land load charges, the unit charges, area sensitive and endangering factor.

The basis of the land load charges is the amount of the provided water in the event of the sewerage allocation belonging to local water management's competence and the performed activity coming under the water laws permission, furthermore the yearly amount of the sewerage (taking into account the special reductions) and used water allocated on the soil and in the soil.

B. IGÉNYBEVÉTELI JÁRULÉK

Hasonló célokra és okokra vezethető vissza az igénybevételi járulék intézményének bevezetése. Ezt a környezeti elem erőforráskénti felhasználása után, az igénybevett mennyiséggel arányosan kell a környezethasználónak megfizetni. Az igénybevételi járulék bevezetése várhatóan a környezeti erőforrásokkal való takarékosabb gazdálkodásra, anyag- és energiatakarékos technológiák bevezetésére fogja ösztönözni a környezethasználókat.

Tekintettel arra, hogy a kerettörvényben adott felhatalmazás alapján a mai napig nem született meg a részletszabályokat rögzítő külön törvény, így csak a kerettörvényben rögzítettekre hivatkozhatunk. Az igénybevételi járulék tehát a környezet egyes elemeinek igénybevételi módjai után fizetendő, ugyancsak saját nyilvántartás és önbevallás alapján, illetve folyamatosan vagy meghatározott időközönként. A díj mértéke várhatóan területi tényezők szerint eltérő lehet.

C. TERMÉKDÍJ

A termékdíj rendszerének bevezetése közvetett módon és várhatóan széles körben segíti elő a környezet állapotának javulását, mivel azokat nem a közvetlen környezetterhelés megvalósulása miatt, hanem a későbbi, potenciálisan bár, de bizonyosan bekövetkező terhelés mérséklése céljából kell megfizetni. Az egyes termékek funkciójuk betöltése során, használatukkal, valamint elhasználódásuk után (általában hulladékként) terhelik vagy veszélyeztetik a környezetet. E veszélyek és várható terhelések csökkentésének érdekében a termék előállítója és/vagy forgalmazója - külön törvényben meghatározott termékek esetében - köteles a termék egységére megállapított díjat fizetni. A termékdíj egyrészt a tartósabb, többször felhasználható termékek kifejlesztésére ösztönöz -ezzel kíméli a környezeti erőforrásokat -, másrészt ösztönöz az elhasznált termékek anyagának ismételt felhasználására, termelésbe való visszavezetésére - szintén csökkentve így a környezet igénybevételét - harmadrészt lehetőséget ad a termékekből eredő egyes környezetterhelések megelőzése vagy mérséklése anyagi alapjainak megteremtésére.

A hulladékgazdálkodás évek óta komoly problémákkal küszködik: a lerakóhelyek fokozatosan megtelnek, újak nyitására kevés lehetőség nyílik. A hulladékégetés ugyan nem a legjobb módja a hulladéktól való megszabadulásnak, de az országban működő hulladékégető kapacitás a szükségesnél

B. UTILIZATION CONTRIBUTION

The introduction of the utilization contribution can be originated in the same objectives and reasons. It has to be paid by the users of the environment after the use-performed by means- of the natural component proportionately with the loaded amount. The introduction of the utilization contribution may be an inspiration for the users of the environment for the more economical management of the natural means, the introduction of substance- and energy friendly technology.

Regarding the fact that the authorization given in the frame Act the separate Act containing detailed rules has not been revealed till today, therefore we can refer only to the rules laid down in the frame Act. Consequently the utilization contribution has to be paid after the load of certain natural components, also according to the own registration and admission either continuously or on fixed terms. The measure of the charges may differ according to the territorial factors.

C. PRODUCT CHARGES

The introduction of the product charges may help the restoration of the environmental state in an indirect and widely used way, because they do not have to be paid according to the performance of the direct environmental load, rather than the mitigation of the load happening later potentially, though surely. Certain products load or endanger the environment in the course of their functional fulfillment or after their deterioration (generally as a waste). On behalf of the mitigation of the danger and potential load, the producer and/or the distributor is obliged to pay charges-after products determined in separate Act-determined on the product unit. On one hand the product charge is more permanent and inspires to develop products which can be used more times -by means of this sparing the natural means- on the other hand it inspires the recycling of the used deteriorated products and the diversion into the production, production diversity-mitigating also the load of environment- on the third hand it enables to make the legal basis of the preventive and moderating measures of certain environmental loadings deriving from the products.

The waste management has been struggling with serious problems for years: the dumping place are filled gradually, there is not any chance to open new ones. Waste burning is not the best way to get rid off the waste, but the waste burning capacity is lower than it would be needed in the country. Moreover the usage of the waste happens rarely, although the

kevesebb. Emellett a hulladékok hasznosítására ritkán kerül sor, pedig az elszállított kommunális és ipari hulladék jelentős mennyiségben tartalmaz újrafeldolgozható vagy újrafelhasználható anyagokat. Bizonyos termékek termelése, forgalmazása, használata, majd hulladékkénti kezelése a környezetet terheli. A környezetterhelés társadalmi szintű optimumának elérése, megközelítése érdekében ösztönözni kell a szennyezőket arra, hogy a termékekből képződő hulladékok hasznosításának, visszaggyűjtésének, ártalmatlanításának költségeit beépítsék az áraikba. Ez az Európai Közösség direktívájában meghatározott "szennyező fizet" elv alkalmazását jelenti. A környezetterhelés csökkentésére irányuló költségeknek a termék árába történő beépítésére több lehetőség van. A környezetvédelmi termékdíjról szóló törvény (1995. évi LVI. törvény) egy olyan konstrukciót mutat be, amely biztosítja, hogy a gazdaságosság követelménye is megvalósuljon. A termékdíj bevezetésének egyik célja ösztönző hatások elérése a szennyező termékek fogyasztásának visszaszorítására, illetve az azt helyettesítő környezetkímélő termék felhasználásának szélesítésére. A termékdíj másik célja a különböző környezetvédelmi feladatok támogatására történő forrásteremtés, amely egyben egyéb, pl. költségvetési források kiváltását is szolgálja. A környezetet terhelő termékek közül a gumiabroncsokra (beleértve a mezőgazdasági gépjárművek gumiabroncsait is), a csomagolóeszközökre, a hűtőberendezésekre és hűtőközegekre, egyéb kőolajtermékekre, akkumulátorokra, reklámhordozó papírokra és az elektromos elektronikai berendezésekre vonatkozó termékdíjak bevezetését célozza a törvény, egységes szerkezetbe foglalva az 1992. májusa óta már működő üzemanyagok környezetvédelmi termékdíjával, összehangolva a Központi Környezetvédelmi Alap szabályozásával. A környezetvédelem céljain és szempontjain túl a szabályozás figyelembe veszi a hazai piaci semlegesség és a nemzetközi versenyképesség megőrzésének követelményét, valamint az európai közösségi szabályokkal való harmonizáció elősegítését.

A termékdíj hatásainak hatékonyabbá tételét szolgálja a betétdíj, amellyel a termék fogyasztója ösztönözhető a már használhatatlanná vált vagy számára feleslegessé vált használt termékek visszajuttatására a termelésbe.

D. BETÉTDÍJ

A hulladékgazdálkodásról szóló törvény "A gyártó kötelezettségei" fejezetében szabályozottak szerint a gyártó köteles a terméket és csomagolását úgy kialakítani, valamint olyan technológia- és termékfejlesztést végrehajtani, amely az elérhető leghatékonyabb anyag- és energiafelhasználással jár,

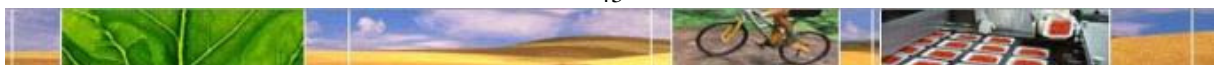
delivered communal and industrial waste contains recyclable or reusable materials in large amounts. The production, distribution, use, waste management of certain products load the environment. In order to reach or approach the socially acceptable optimum of the environmental load, the polluters have to be inspired to build in the costs of the waste usage, - recollection, - disposal into their prices. It is meant to be the application of the polluter pays principle in the EC doctrine. There are more possibilities for the calculation of the costs intending the mitigation of the environmental loads into the prices of the products. The Act on the environment protection charges determines such a construction which assures the realization of the rentability. The first aim of the introduction of the product charges is the attainment of the inspiring effect to roll back the consumption of the polluting products, furthermore to broaden the use of substitute environment friendly products. The second aim of the product charges is the creation of sources for the support of environmental task, which serves at the same time for instance the coming forth of the budget resources. Among the environment loading products the Act aims the introduction of the product charges on the tires (including the tires of agricultural motor vehicles too), the packing means, the cooling system and cooling agent, other petroleum products, accumulators, publicity bearing papers and the electric-electronic equipments, in uniform structure with the environmental product charges of the fuels existing from May 1992, harmonized with the regulation of the Central Environment Protection Found. The regulation besides the aims and points of the environment protection takes into account the inland market neutrality and the requirement of the maintenance of the international competitiveness, furthermore the harmonization with the EC rules.

The deposit helps to make the effects of the product charges more effective by which the consumer of the product can be inspired to recycle the unusable or unnecessary products into the production.

D. DEPOSIT

On the basis of Act XLIII of 2000 On Waste Management the duties of the manufacturer:

The manufacturer shall design the product and its packaging - as provided for in a separate legal rule - and develop the product and technology in such a manner as to result in the maximum possible

továbbá elősegíti a termék újrahasználatát, hulladékká válását követően annak környezetkímélő kezelését, hasznosítását, illetőleg ártalmatlanítását.

Továbbá a gyártó köteles az azonos célra szolgáló nyers- és alapanyagok, félkész termékek, az azokból készült termékek, továbbá csomagolóeszközeik közül azokat előnyben részesíteni, amelyek gyártásának és felhasználásának anyag- és energiaigénye alacsonyabb, használata kevesebb hulladék keletkezésével jár, illetőleg az azokból készült termék, csomagolóeszköz tartósabb, többször használható, hulladékként kevésbé terheli a környezetet.

A gyártó köteles a külön meghatározott termékekre vagy termékcsoportokra külön megállapított arányban és feltételek mellett az általa belföldön forgalmazott termékből származó hulladékot, illetőleg a használt terméket a forgalmazótól, a fogyasztótól visszafogadni, illetőleg visszaváltani annak újrahasználatára, hasznosítására vagy környezetkímélő ártalmatlanítására érdekében.

A gyártó saját döntése alapján is visszafogadhatja, visszaválthatja a forgalmazótól vagy a fogyasztótól a termékéből származó hulladékot vagy használt termékét, illetőleg ennek elősegítésére a termék forgalmazóival önkéntes megállapodást köthet.

A gyártó a visszavételi kötelezettségének teljesítését, illetőleg az önkéntes visszavételt a megosztott felelősség elve alapján átruházhatja a forgalmazóra vagy az arra feljogosított hulladékkezelőre.

A gyártó az így visszavett hulladékról a hulladék birtokosa kötelezettségeinek megfelelően köteles gondoskodni.

A gyártó termékének forgalomba hozatalát megállapodás alapján ahhoz a feltételhez kötheti, hogy a forgalmazó vállaljon kötelezettséget a termék elhasználódása utáni betétdíj begyűjtésére. A gyártó a betétdíjas termékét vagy annak hulladékát köteles a forgalmazótól visszavenni és a betétdíjat számára megfizetni.

A forgalmazó kötelezettségei

A termék vagy szolgáltatás forgalmazója (a továbbiakban együtt: forgalmazó) köteles gondoskodni azon termékek, illetőleg csomagolásuk, illetve azok hulladékának fogyasztóktól történő

efficiency in the use of resources and energy, and additionally, to promote the re-use of the product and, when the product becomes waste, the environmentally sound management, recovery and disposal of such waste.

When considering the choice of raw materials and basic materials, semi-finished or finished products and packaging materials serving an identical purpose, the manufacturer shall give preference to those that demand less resources and energy in the course of their production and use, that result in the generation of less waste, that result in longer lasting products and packages, are repeatedly re-usable and have a reduced impact on the environment.

For products specified in other legal rules, in the rate and under the conditions specified therein, the manufacturer shall, with a view to re-use, recovery or safe disposal, take back (return) with or without deposit, from dealers and consumers the waste or used items originating from products marketed by him domestically.

The manufacturer may take back, with or without deposit, his used product or the waste originating from his product from the dealer or consumer on the basis of his own decision as well, or may conclude a voluntary agreement with the dealers of the product to promote return.

On the basis of the principle of shared responsibility, the manufacturer may fully or partly confer his duties to a dealer or waste operator authorised for such activity.

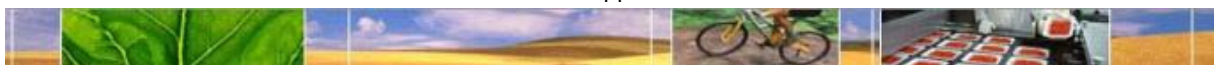
The manufacturer shall take care of the waste originating from his operations as well as the waste taken back in the same way as the holder of the waste is obliged to do.

Based on an agreement, the manufacturer may permit the marketing of his product on the condition that the dealer undertakes the obligation of returning the spent products with the refund of deposit.

The manufacturer shall take back from the dealer the products that were given out against deposit as well as the wastes of such products, and shall refund the deposit to the dealer.

Duties of the dealer

-The dealer of products or services (hereinafter together: the dealer) shall ensure the return (from the consumers) and separate collection of the products marketed (sold, repaired, serviced) by him on the

visszafogadásáról, szelektív gyűjtéséről és a gyártónak vagy az arra feljogosított hulladékkezelőnek történő átadásáról, amelyek forgalmazását (kereskedelmét, javítását, karbantartását) megállapodás alapján végzi.

A forgalmazó saját döntése alapján is visszafogadhatja, visszaválthatja az általa forgalmazott használt terméket, illetőleg csomagolását és azok hulladékát a fogyasztóktól, amennyiben a hulladékok kezeléséről, hasznosításáról a vonatkozó szabályoknak megfelelően gondoskodik.

A forgalmazó köteles azt a használt terméket, csomagolást vagy hulladékot, amely után a fogyasztó betét- vagy letéti díjat fizetett, a fogyasztótól visszavenni és részére a díjat visszafizetni.

A begyűjtés ösztönzésére a forgalmazó a gyártótól függetlenül is alkalmazhat betétdíjat vagy letéti díjat.

A termék forgalmazója, a gyártó és a hulladékkezelő szerződésben állapíthatják meg a használt termék vagy a hulladék gyűjtésének módját és feltételeit. Törvény vagy kormányrendelet az ilyen szerződés megkötését kötelezően előírhatja.

A gyártó magatartása, döntése határozza meg döntően a keletkező hulladék tulajdonságait és befolyásolja a későbbi felhasználás körülményeit. A gyártó fontos kötelezettsége a hulladék - ismételt felhasználása, illetve a forgalmazótól történő visszavétele.

A forgalmazóval kapcsolatos rendelkezések abból a célból kerültek a törvénybe, hogy ne csak a termék gyártója legyen kötelezve a hulladékgazdálkodással kapcsolatos szabályok betartására, hanem a termékkel egyéb módon kapcsolatba kerülő gazdasági szereplő is. A termék forgalmazója azért fontos szereplő, mert egyrészt a betétdíjak, letéti díjak ki- és visszafizetése általa történik, másrészt a hulladék egy része is nála keletkezik. A törvény a fent említett, a gyártóra vonatkozó kötelezettség mellett egyes esetekben a forgalmazó számára is előírja a visszavételi kötelezettségeket. Fontos rendelkezése a törvénynek, hogy kötelezi a forgalmazót a használt terméknek, csomagolásnak vagy hulladéknak a visszavételére és a fogyasztó által fizetett betét-vagy letéti díj visszafizetésére.

A törvény ugyanakkor nem csak a termék forgalmazóira, hanem a szolgáltatói tevékenységeket forgalmazókra is kötelezettségeket ró, biztosítva azt, hogy például az autó- és egyéb szerelő műhelyek tevékenysége által keletkező hulladékok termelője is felelős legyen a hulladékgazdálkodási szabályok betartásáért.

basis of an agreement as well as the packaging or waste of these products, and shall deliver the above to the manufacturer or waste operator authorised for such activities.

-The dealer may take back, with or without deposit, products, their packaging and waste from consumers on the basis of his own decision as well provided that he ensures the treatment and recovery of waste in accordance with the relevant rules.

-The dealer shall take back from the consumer the used product, packaging or waste for which the consumer has paid a deposit and shall refund the deposit to the consumer.

-Independently from the manufacturer, the dealer himself also may apply the deposit system to encourage return.

-The dealer, the manufacturer and waste operator may fix in contract the methods and conditions of the collection of used products or waste. Acts or governmental decrees may render the conclusion of such contracts obligatory.

-At the point of sale, and according to the provisions laid down in the separate legal rules, the dealer may take back the waste of the products sold by him. No special permit shall be required for this activity.

Duties of the consumer

The consumer shall employ the organised waste gathering systems, including those that gather waste separately.

In cases specified in law, the consumer shall return the products that became waste to those obliged or authorised to take them back.

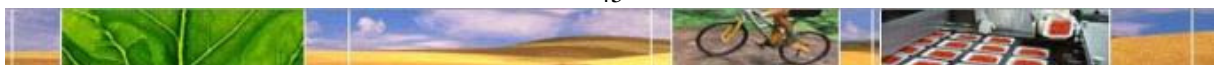
Duties of the producer/holder of waste

The producer/holder of waste shall collect the waste produced in the course of his activity or which entered into his possession by any other way, and ensure the recovery or disposal of such waste.

The producer/holder shall perform his duties related to recovery or disposal

-himself, according provisions laid down in legal rules, by means of appropriate recovering or disposing procedures, equipment, installations, or

-by conferring his duties to an operator authorised and licensed for such activities, and paying the costs of the waste treatment.

Acts, governmental decrees or, in case of municipal waste, local governmental decrees may oblige the producer/holder of waste to collect the waste separated by kind, to package and label the separated waste according to its composition and forward the pre-processed waste to the economic organisation or waste operator responsible for gathering.

If in the course of the operations of the manufacturer, dealer or consumer waste is generated, the performer of the operations in question shall ensure the management of the waste according to the rules applying to the producer of the waste.

The transporter of waste shall be responsible for the safe transportation of the consignment to the place of destination.

E. ENERGIAADÓ

Az energiaadóról szóló törvény (2003. évi LXXXVIII. törvény) 2004. január 1-jétől az externális környezeti károk energiaárakba történő környezetvédelmi szempontú beépítése, és adó jellegű ösztönzőkkel a gazdasági szereplők energiatakarékosságra történő ösztönzése céljából energiaadót vezet be a villamos energiára és a földgázra. Az energia adóztatása továbbá eszköz a Kyotói Egyezmény céljainak, és más környezetvédelmi elvárásoknak történő megfeleléshez. A törvény az alkalmazási körben meghatározza, hogy energiaadót a földgáz és a villamos energia mennyisége alapján kell fizetni, és hogy a befolyt összeg a központi költségvetést illeti meg.

Állattartás, rovarirtók v. más vegyszerek alkalmazása, vagy a speciális típusú termények növekedése (Az Agrárjog című 2002-es Brisbane-i találkozó a genetikailag módosított növényekkel foglalkozott, tehát ezzel a kérdéskörrel csak minimális terjedelemben kell foglalkozni a referátumban).

Állatkár

A hatályos Polgári Törvénykönyvünk szerint: „Aki állatot tart, az általános szabályok szerint felel azért a kárért, amelyet az állat másnak okoz.”

Állattartónak minősül az, aki állatot birtokában vagy felügyelete alatt tart.

Közömbös, hogy az állattartó tulajdonos-e vagy valamilyen jogviszony folytán kerül az állat a birtokába. Állattartó az is, aki az állatot csak ideiglenesen tartja őrzetében.

Nem minősül állattartónak az állam mint a vadon élő állatok tulajdonosa. Aki alkalmazottként vagy szövetkezeti tagként tart állatot, ugyancsak nem

E. ENERGY TAX

The Act LXXXVIII. of 2003 about the Energy Tax inaugurated the energy tax to the electricity supply and to the natural gas. The tax on energy is an instrument to the adequacy of the goals of the Kyoto Agreement. The Act defines, that the energy tax need to pay by the amount of the electricity supply and the natural gas. The budget is entitled to this sum.

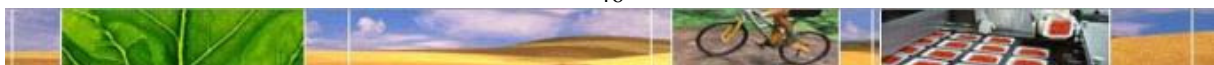
-What areas of agricultural production raise special issues of liability in your nation? Livestock production, application of pesticides and other chemicals, raising of special types of crops? (The Agrarian Law topic for the 2002 Brisbane meeting focused on Genetically Modified Crops, so that issue should receive only minimal attention in your report.)

Persons who keep animals shall be liable, in accordance with general provisions, for damages caused by their animals to other persons.

The keeper of animals, who is in possession or have in tow of animals.

Indifferent, that the keeper of animals is owner, or get into the domain of the animal through a sort of legal relation.

The state isn't qualified as keeper of animals, although owner of the animals, which live in the wild.

minősül állattartónak, ilyen esetben az állattartó a munkáltató, illetve a szövetkezet.

Az állat által okozott károsodás keletkezhet ember életében, egészségében, testi épségében, növényzetben, más állatban, illetve vagyontárgyban.

Főszabály szerint az állattartó az általános szabályok szerint, tehát vétkességi alapon felel a károsulttal szemben. A kivételes szabály vonatkozik a vadállat tartójára, aki úgy felel, mint az, aki fokozott veszéllyel járó tevékenységet folytat.

Itt azonban különbséget kell tenni a vadállat és a vadállatnak nem minősülő állat között. A vadon élő állatok által okozott károk megtérítésére vonatkozó szabályokat a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló törvény (1996. évi LV. törvény) tartalmazza.

A vadállat tartójának kártérítési felelősségére tehát a fokozott veszéllyel járó tevékenységgel okozott kárért való felelősségi szabályt, az objektív felelősségi alakzatot kell alkalmazni. A vadállat tartója a felelősség alól csak annak bizonyításával mentheti ki magát, hogy a kárt olyan elháríthatatlan ok idézte elő, amely a fokozott veszéllyel járó tevékenység körén kívül esik.

A mezőgazdasági szennyezés (trágyázástól és növényvédőszerektől) okozott-e speciális problémákat a felelősség megosztásánál?

A növényvédelemről szóló törvény (2000. évi XXXV. törvény) célja az ember egészségének megóvása érdekében a környezet és a természet védelme.

A növényvédelem számára hasznos szervezetek megkímélése, a gazdasági növények beporzásában meghatározó szerepű rovarok védelme, a vízi ökoszisztémák peszticid terhelésének megelőzése érdekében a forgalomba hozatalra és felhasználásra engedélyezett szerek alkalmazásának helyes mezőgazdasági gyakorlatán és az ehhez szükséges gépek kijuttatástechnikai alkalmasságán túl megfelelő biztonsági szabályok is szükségesek. Ennek része az integrált növényvédelem alkalmazása, a háziméhek védelmét biztosító intézkedési kötelezettségek, a vizek védelmét szolgáló biztonsági sávok vegyszerezésének tilalma, valamint a növényvédő szerek kereskedelmi mennyiségére vonatkozó tárolási tilalom. A vegyszeres növényvédelmi munkavégzés, valamint a terméskövelő anyagok felhasználása során az emberi egészség megóvása érdekében valamennyi biztonsági szabályt maradéktalanul be kell tartani. Ezen

The animal can cause damage in the human life, salubrity, greenery, another animal, and assets.

The keeper of animals is liable by the culpability up to the aggrieved party. Keepers of animals that are wild by nature shall be subject to liability in the same way as persons pursuing activities that involve considerable hazard.

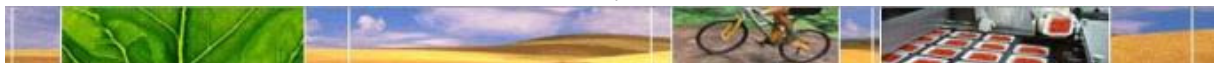
The Act on Game Management, Game Protection and Hunting (Act LV of 1996) involves the rules about the reimbursement of the damages, which cause games.

The keeper of games is liable in the same way as persons pursuing activities that involve considerable hazard. The keeper of the games can apologize with the substantiation, that the damage is a consequence of an unavertable cause, which is out of the activity that involve considerable hazard.

Does the diffuse of agricultural pollution (e.g., from fertilizers and pesticides) raise special problems in assigning responsibility? Are special legal instruments applicable?

The aim of the Act XXXV of 2000 about the pest control is the protection of the environment and the nature towards the protection of the human's salubrity.

The grower, the supplier must be observe all of the safety rules towards this aim. That endanger the salubrity of a person or an animal or endanger the environment with a pesticide, have to pay pest control penalty.

szabályok betartása, illetve betartatása kivétel nélkül vonatkozik az őstermelőre, a szolgáltatóra vagy a munkáltató által foglalkoztatott felhasználóra is.

A törvény szerint növényvédelmi bírságot kell kiszabni azzal szemben, aki növényvédő szerrel olyan cselekményt valósít meg, amellyel az ember és az állat egészségét vagy a környezetet, illetve a tájkép szempontjából jelentős értékű növényállományokat veszélyezteti.

A mezőgazdasági termelők felelősek-e a környezeti károkért a saját területükön vagy csak a mások tulajdonában álló területeken bekövetkezett károkért?

A termőföldről szóló törvény (1994. évi LV. törvény) külön fejezetben szabályozza a talaj védelmét.

A talajvédelem célja tehát a káros folyamatok megelőzése, illetve mérséklése, továbbá a már bekövetkezett károk elhárítása. A mezőgazdaság tulajdoni- és termelési viszonyainak átalakulása szükségessé teszi a helyzetnek megfelelően az állam, a földhasználó, valamint a beruházó és üzemeltető talajvédelmi feladatainak és kötelezettségeinek a nemzetközi követelményeknek megfelelő pontos meghatározását.

Mivel a talajt érő természeti és emberi eredetű káros hatások jelentős részének elhárítása a földhasználó erejét meghaladja, a termőföld termékenységének és minőségének megőrzésére irányuló tevékenységben az állam jelentős szerepvállalása is szükséges.

A törvény szerint az államnak gondoskodnia kell a talajok minőségi állapotának folyamatos figyelemmel kíséréséről, a talajvédelem irányításáról, szervezéséről, ellenőrzéséről, valamint a talajvédő gazdálkodást ösztönző támogatási rendszer kialakításáról és működtetéséről. A termőföld minőségének védelmét megelőző jelleggel nagyrészt csak a termelési folyamatba épített talajvédő eljárásokkal, ellenőrzési rendszerrel lehet biztosítani. Ezért a törvény szerint a talajvédelem felügyelete és irányítása - a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium közreműködése mellett - a Földművelésügyi Minisztérium feladata.

A törvény szerint a földhasználó alapvető kötelezettsége, a termőföld olyan megművelése, amely az eredményes gazdálkodás mellett egyidejűleg a termőföld védelmét is szolgálja. Azokon a területeken, ahol a szakszerű gazdálkodás önmagában nem elégséges a káros folyamatok megelőzésére, vagy mérséklésére, ott csak megfelelő műszaki, kémiai vagy biológiai beavatkozások szakszerű alkalmazásával lehet a talaj védelmét biztosítani. Ezen talajvédelmi beavatkozások a talaj minőségét tartósan

Are agricultural producers responsible for environmental damage to their own land or only for harm to land owned by others?

Act LV of 1994 on Arable Land regulates the SOIL CONSERVATION

The objective of soil conservation is to preserve the fertility and quality of arable land, and to prevent its physical, chemical and biological deterioration. Conservation of the soil is the joint responsibility of the state and the land user, and of the investor and operator.

Soil shall be protected by approved professional soil conservation cultivating procedures, soil protection measures and facilities designed for the prevention of water and wind erosion that jeopardizes the quality of arable land (hereinafter jointly referred to as 'erosion'), extreme water conditions, interventions, processes causing sodification, acidification and other physical, chemical and biological deterioration or contamination, as well as for preserving the fertility of soil.

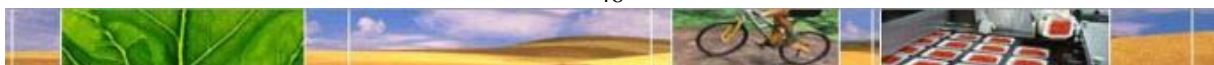
Soil conservation shall be implemented directly by the land user.

State Responsibilities

The state shall develop and operate a system of files and records of soils, broken down according to grade in the form of soil charts and other information databases. The state shall also operate a surveying, monitoring, control and information system in order to oversee changes in soil grades.

Based on the results of surveys, monitoring and control activities, the state shall enact and introduce nationwide legal, economic and technical regulations and/or interest system in order to prevent detrimental trends in the quality of arable lands.

The state shall support activities aimed at the prevention of deterioration and preservation of the quality of arable lands as prescribed in specific other legislation.

befolyásolják és speciális talajtani ismeretet igényelnek. Ezért a szükséges beavatkozásokat objektív talajvizsgálatokra alapozott talajtani szakvélemény készítésének kell megelőznie, amely a törvényben előírt esetekben a hatósági engedély vagy hozzájárulás szakmai alapját képezi. A földhasználó ilyen kötelezettségeinek meghatározása során a törvény a "megelőzés" elvét és az Európai Közösség országainak szabályait érvényesíti.

Mivel a termőföldön megvalósuló különböző célú beruházások jelentős mértékben veszélyeztetik a környező területek talajának minőségét, a törvény előírja a beruházások megvalósításának és üzemeltetésének engedélyezéséhez a talajvédelmi szakhatósági hozzájárulás beszerzését. Az állam a talajvédelemmel összefüggő területi feladatait a talajvédelmi hatóság útján látja el. A talajvédelmi hatóság a talajjal kapcsolatos beavatkozásokat és eljárásokat engedélyezi, valamint egyéb szakhatóságok talajjal összefüggő engedélyezési eljárásaihoz szakhatósági hozzájárulást ad.

Az engedélyekben és a szakhatósági hozzájárulásokban foglaltakat, valamint a törvény egyéb talajvédelmi előírásainak betartását a talajvédelmi hatóság rendszeresen ellenőrzi, a talajvédelmi kötelezettségek betartását szakmai információkkal segíti. A hatóság a törvény előírásainak megsértése esetén a termőföld további romlásának megakadályozása céljából a kár okozójával szemben a kártétel súlyosságának megfelelő arányú talajvédelmi bírságot szab ki, amelyet a talajvédelem anyagi ösztönzését segítő Földvédelmi Alapba kell befizetni.

Mi a helyzet a vízszennyezéssel, azon vizek kapcsán, amelyek teljesen egy farm mellett helyezkednek el, vagy határosak a mezőgazdasági termőterülettel? /pl.: a finn törvény alapján, amely a környezeti károk kompenzálásáról rendelkezik, a polgári jogi felelősséget nehéz lenne érvényre juttatni, ahol a farmerek tulajdonában vannak a felszín alatti vizek közvetlenül/közvetve/.

Tekintettel arra, hogy a hatályos magyar jog szerint amennyiben törvény másképpen nem rendelkezik a felszín alatti vizek, a felszín alatti vizek természetes víztartó képződményei, a folyóvizek és természetes tavak, valamint ezek medre kizárólag az állam tulajdonában vannak, így a környezeti károk vonatkozásában a polgári jogi felelősséget az állam juttathatja érvényre, éppen a szennyező fizet elv alapján. A 193/2001. (X. 19.) és a 220/2004. (VII. 21.) számú kormányrendeletek alapján Magyarországon 2005. végéig felül kell vizsgálni a nagy állattartó telepeket valamennyi környezeti elem védelme

The state shall define the national soil conservation strategy and the long and medium-term action programs for the implementation of such, shall provide for the preparation of plans containing national and regional soil conservation tasks, for the scheduling of tasks as well as for the propagation of environmentally-friendly technologies and procedures to prevent the deterioration of the quality of arable lands, and the organization and support of research and development activities as appropriate.

The state shall perform the tasks stipulated in international agreements related to soil conservation.

The state shall operate a soil conservation authority to handle licensing and regulatory tasks related to soil conservation.

The Ministry shall carry out state responsibilities related to soil conservation with the cooperation of the Ministry of Environmental Protection, through the phytosanitary and soil conservation stations (hereinafter referred to as 'soil protection authority').

Obligations of Land Users

Land users shall cultivate the land in a manner providing for soil conservation and as best adjusted to the ecological features of the land by the coordination of general farming and production techniques and soil protection measures, also in observation of the requirements of nature preservation, environmental protection, water protection, public hygiene and veterinary provisions set forth in specific other legislation.

Land users shall

- obtain authorization from the soil conservation authority for the implementation of all soil conservation duties

- obtain the approval of the local branch of the public health, animal health, environmental protection and water management authority, as well as the approval of the clerk of the settlement's local government.

The Soil Conservation Authority and its Responsibilities

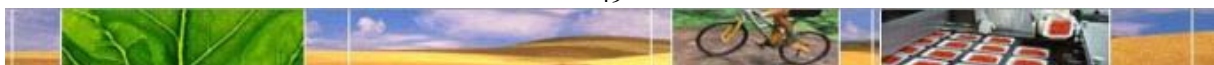
The soil protection authority shall oversee

- fulfillment of the soil conservation obligations

- the existence of authorizations and approvals and compliance with the soil conservation requirements set forth therein, and

- compliance with soil conservation requirements in respect of arable land removed from production without proper authorization.

The soil protection authority shall provide regular information to land users and investors to promote the observance of soil conservation obligations, to

szempontjából. A felülvizsgálatok és a szükséges intézkedések költségeit az üzemeltetőknek, azaz a szennyezőknek kell vállalnia.

A köz- vagy magánjogi alapelvek alapján, mely mezőgazdasági tevékenységek vezetnek szigorú felelősség alkalmazásához? (objektív felelősség) Mely tevékenységek alapulnak a vétkességen?

Megfelelő mezőgazdasági tevékenységek

1. *Meghatározott-e az országuk megfelelő mezőgazdasági gyakorlatot vagy környezetvédelmi ajánlásokat a mezőgazdaságra? Ha igen, akkor ezek kötelezőek-e vagy önkéntesek?*

2. *A megfelelő mezőgazdasági gyakorlat megállapította-e a környezetvédelem minimális szintjét. Igényelhet-e a farmer pénzügyi támogatást ezen gyakorlat alkalmazásához? Vannak-e szankciók az engedelmesség elmaradásának?*

3. *Vannak-e környezetvédelmi szabályok, rendeletek, amelyek arra ösztönzik a farmereket, hogy minimalizálják a farmjaikon az inputot (pl. trágya, rovarirtó, gyomirtó)?*

4. *Van-e környezetvédelmi szempontból különbség a tekintetben, hogy egy földterület saját tulajdonú vagy bérlők? Például a mezőgazdasági haszonbérlet megköveteli-e a bérlőktől, hogy környezetvédelemnek megfelelő tevékenységet folytassanak?*

E témakörben a Magyar Köztársaság jogalkotását nagy mértékben meghatározza az Európai Unióhoz való csatlakozásunk. A „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” illetve „Helyes Gazdálkodási Gyakorlat” fogalmainak és feltételrendszerének kialakítása alapvetően a közösségi támogatási rendszerrel kapcsolódik egybe.

A Közös Agrárpolitika (KAP) joganyagából alapvetően a 1257/1999/EK (a vidékfejlesztési támogatások) illetve a 1782/2003/EK tanácsi rendeletek (közvetlen támogatások) érdemelnek kiemelés.

A 1782/1999/EK rendelet alapján közvetlen kifizetésben részesülő mezőgazdasági termelő köteles betartani a jogszabályban foglalt gazdálkodási követelményeket, továbbá a mezőgazdasági földterületek jó környezeti és ökológiai állapotára vonatkozó előírásokat.

A 1782/2003-as rendelet III. mellékletben említett, jogszabályban foglalt gazdálkodási követelményeket a közösségi jogszabályok a következő területeken állapítják meg: egyrészt köz-, állat- és növényegészségüggyel; másrészt környezettel,

provide assistance for improving farming techniques and to prevent soil quality degradation.

Soil Protection Penalty

In the event of any proven violation of soil conservation related obligations and/or requirements, the soil protection authority shall fine the land user, developer or other person responsible for causing any damage.

What about the pollution of waters located entirely on one farm or adjacent to agricultural land?

By the Hungarian law the state is the owner of the rivers and lakes, and there's watercourse. By the decree of the government 193/2001. (X. 19.) and the 220/2004. (VII. 21.) in Hungary the farms have to be examined. The polluter have to undertake the costs of the reviews and the necessary measures.

Under public and private law principles in your nation, what agricultural activities lead to application of strict liability (objective liability)? What activities may result in liability based on fault (culpa liability)?

Good Agricultural Practices

Has your nation identified Good Agricultural Practices or Environmental Reference Levels (defined as practices or emission levels) for agriculture? If so, are these practices mandatory or voluntary?

Do Good Agricultural Practices establish a minimum level of environmental protection? Does the farmer receive financial help to apply these practices? Are there sanctions for failure to comply?

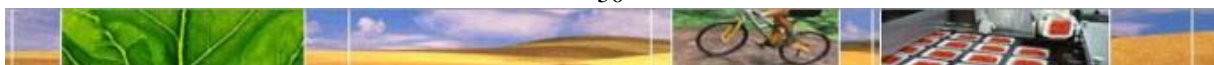
Are there laws, regulations, or policies that encourage producers to minimize use of farm inputs?

Is there an environmental difference between land that is owned and land that is rented? For example, do agricultural leases impose special requirements for tenants to follow environmentally sound practices?

We follow the EU regulations, which establishing common rules for direct support schemes under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers.

Our Prescriptions of “Good Farming Practice”:

Subsides to Agricultural Producers and the Polluter

harmadrészt állatok kíméletével kapcsolatban.

A tagállamok biztosítják valamennyi mezőgazdasági földterület, különösen a termelésből kivont termőterületek jó mezőgazdasági és ökológiai állapotának fenntartását. Ennek során a tagállamok (hazánk esetében ez a vidékfejlesztési támogatásokra is kiterjedő 4/2004. (I.13.) FVM rendelet - az egyszerűsített területalapú támogatások és a vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot”, illetve a „Helyes Gazdálkodási Gyakorlat” feltételrendszerének meghatározásáról. is) a rendeletben kialakított keret alapján nemzeti vagy regionális szinten meghatározzák a jó mezőgazdasági és ökológiai állapotra vonatkozó minimumkövetelményeket, figyelembe véve az érintett területek olyan egyedi sajátosságait, mint a talaj- és az éghajlati viszonyok, a meglévő gazdálkodási rendszerek, a földhasználat, a vetésforgó, a gazdálkodási gyakorlat és a mezőgazdasági üzemszerkezet. Mindez nem sérti az 1257/1999/EK tanácsi rendelettel összefüggésben a helyes gazdálkodási gyakorlatra vonatkozóan alkalmazott előírásokat, valamint a helyes gazdálkodási gyakorlat referenciaszintje fölött alkalmazott agrár-környezetvédelmi intézkedéseket.

Amennyiben a mezőgazdasági termelő a neki közvetlenül felróható cselekmény vagy mulasztás következtében nem tartja be a jogszabályban foglalt gazdálkodási követelményeket vagy a jó mezőgazdasági és ökológiai állapotra vonatkozó előírásokat, az előírások megsértésének naptári évében számára nyújtandó közvetlen kifizetések teljes összegét csökkenteni vagy törölni kell. A támogatáscsökkentés, illetve a támogatás köréből való kizárás csak abban az esetben alkalmazandó, ha az előírások megsértése (a) a mezőgazdasági tevékenységgel, vagy (b) a mezőgazdasági üzem mezőgazdasági földterületével (ideértve a területpihentetés alá vont parcellákat) kapcsolatos.

A 4/2004-es FVM rendelet célja, hogy az egyszerűsített területalapú támogatás, illetve a vidékfejlesztési támogatások igénybevétele feltételeként szükséges, egyes nemzeti és európai uniós jogszabályokban előírt minimális gazdálkodási és környezetvédelmi követelményeit meghatározza.

Az egyszerűsített területalapú támogatások igénybeviteléhez szükséges „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” feltételrendszerét a rendelet 1. számú melléklet tartalmazza, míg a vidékfejlesztési támogatások igénybeviteléhez szükséges „Helyes Gazdálkodási Gyakorlat” feltételrendszerét a rendelet 2. számú melléklet tartalmazza. A „Helyes Gazdálkodási Gyakorlat” előírásait az 1. számú mellékletben meghatározott feltételekkel együtt kell alkalmazni.

A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter a

Pays Principle

Do subsidies to agricultural producers require compliance with environmental measures?

Will failure to comply with environmental requirements result in loss or reduction of subsidies?

We can pick out agricultural subsidies and subsidies for rural areas. These are direct subsidies, where the only condition is to follow the Prescriptions of “Good Farming Practice”

Do subsidies to agricultural producers in your nation encourage practices that damage the environment and therefore violate the Polluter Pays Principle?

The agricultural producer have to keep the rules of the plant protection.

In case of a great infection, the state helps to the agricultural producer. If the agricultural producer hold off with the measures, the authority makes it, but later the producer has to pay the costs of the measure.

Does your nation distinguish between minimum environmental requirements, that agricultural producers must meet at their own expense, and higher environmental standards for which compensation may be granted?

Prescriptions of „Good Farming Practice”

Agriculture and other industries

Is agriculture in your nation affected by the failure to apply the Principle to other industries?

As for me, not. The neighbour countries of Hungary are EU member, or in the future will be the member of EU.

Possible Developments

Are there areas where agricultural producers are likely to face increased liability in the future?

Yes, in the field of genetic technology. In Hungary the Act XXVII of 1998 on genetic technology deals with this problem.

The genetic technology involve considerable hazard. The Hungarian Civil Code rules the activities, which involve considerable hazard.

Is your nation considering any new laws that address emissions from agriculture or the responsibility of agricultural producers? Would those measures apply

meghatározott előírásokon kívül további feltételeket is megállapíthat a támogatások igénybevételéhez.

A rendelet hatálya a támogatást igénybe vevő mezőgazdasági termelőre terjed ki, aki a rendeletben meghatározott követelményeket a gazdaságának teljes területén köteles alkalmazni a vonatkozó támogatás igénylése esetén.

A támogatási szempontok (minimális követelmények) teljesítését a közösségi és magyar jogszabályokban meghatározott pontrendszer alapján kell elbírálni és értékelni.

Mivel a támogatások elsősorban területek használatát illetik, ezért ugyanolyan követelmények vonatkoznak a területek egyik vagy másik jogcím (pl. tulajdon, haszonbérlet, etc.) szerinti használatjára.

the Polluter Pays Principle?

Yes, the Recodification of the Hungarian Civil Code will touch the the responsibility of agricultural producers. The rules of environmental monitoring are expected.

A mezőgazdasági termelőknek juttatott támogatások és a szennyező fizet elv

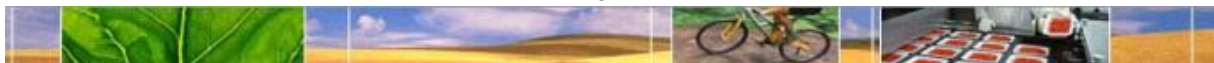
A mezőgazdasági termelőknek juttatott támogatások megkívánják-e a környezetvédelmi intézkedések betartását? Eredményezhetik-e a környezetvédelmi követelmények be nem tartása a támogatások csökkenését?

A hatályos agrártámogatás magyar rendszere nagymértékben az Európai Unió szabályozásán alapul. E tekintetben megkülönböztetünk agrár, vidékfejlesztési, és területi alapú, lényegében közvetlen támogatásokat. Az agrártámogatások specialitása 2013 végéig áll fenn, amíg Magyarországnak joga van az uniós finanszírozás fokozatos volta miatt saját költségvetéséből kiegészíteni a támogatások e formáját. A közvetlen támogatások esetében a támogatás egyedüli feltétele a megfelelő mezőgazdasági tevékenység betartása. A vidékfejlesztési támogatások egyik legjelentősebb része az agrár-környezeti támogatások, ahol speciálisan magyar szabályként különböző művelési ágakra tekintettel elkülönül a megfelelő mezőgazdasági tevékenységet kísérő környezeti intézkedések sorozata.

A közvetlen támogatások kísérő intézkedéseinek be nem tartását pontrendszerrel ellenőrzik. A részleteket lásd a megfelelő mezőgazdasági tevékenység leírásánál.

A mezőgazdasági termelőknek juttatott támogatások fokozzák-e azt a gyakorlatot, amelyekkel károsítják a környeztet, és ezzel sértik a szennyező fizet elvét?

A mezőgazdasági tevékenység gyakorlása során a termelőnek kötelező betartania a növényvédelmi feladatokat. E tekintetben a termelés növényvédelmi részének biztosítása a termelő kötelezettsége. Ha a károsító olyan mértékben elszaporodott, hogy az ellene való védekezés már nem várható el akkor azt állami pénzből fedezik. Ha azonban elvárható, de a termelő nem hajtja végre, akkor a növényvédelmi hatóság elvégzi, és ennek a költségeit a termelőre

hárítja át. E költségek közül a növényvédő-szerek beszerzésére adható állami támogatás, melyből néhány faj ki van zárva. E támogatás növényvédő szer környezetbe történő kijuttatásával jár, azonban a megfelelő környezeti normák betartása a hatóság részéről biztosított. (25/20004 (II.3.) FVM rendelt 145-146. §§ai)

Megkülönböztet-e az országa minimális környezeti követelményeket, melyeket a termelők saját költségükön kell teljesíteni, és magasabb környezeti mértéket, melyekért kompenzáció adható?

A területi alapú támogatások tekintetében az általában „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” betartása az alapkövetelmény, míg a helyes gazdálkodási gyakorlat a vidékfejlesztési támogatásoknál fordul elő, és ennek megfelelő betartásáért járnak az agrár-környezetvédelmi támogatások.

A „Helyes Gazdálkodási Gyakorlat” előírásai

Hektáronként kiadható maximális nitrogén (N) hatóanyag mértékei különböző adottságú és érzékenyséű területeken.

Mezőgazdaság és más iparágak.

A mezőgazdaságot érinti-e az országában az elv alkalmazásának kudarca más országokban?

Álláspontom szerint nem. A Magyarországgal szomszédos államok többsége már tagja az EU-nak, vagy a közeljövőben tagja lesz és követi az ezzel összefüggő környezetpolitikát a mezőgazdaságban is. Más szomszédos államok a nemzetközi jog regionális megállapodásait követik.

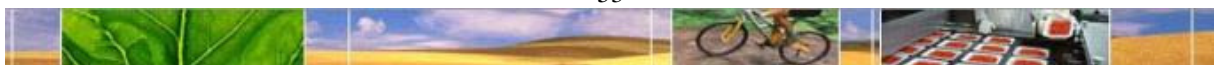
Lehetséges fejlődés

Vannak-e olyan területek, ahol a mezőgazdasági termelők valószínűleg szembesülni fognak a megnövekedett felelősséggel a jövőben? (pl.: a genetikailag módosított termények kapcsán több országban)

A genetikailag módosított termények kapcsán, Magyarországon is szükség volt a géntechnológiai tevékenység jogi szabályozására. A géntechnológiai tevékenységről szóló törvény (1998. évi XXVII. törvény) külön fejezetként szabályozza a géntechnológiai tevékenységből eredő károkért való felelősséget. Ennek alapján a géntechnológiai tevékenység fokozott veszéllyel járhat, ezért az abból eredő károkért való felelősségre szintén a Magyar Polgári Törvénykönyv veszélyes üzem működéséből eredő károkra vonatkozó rendelkezései az irányadóak. Erre vonatkozó szabályozás részletes kifejtését lásd feljebb.

Tervez-e az országa olyan új jogszabályokat, amelyek meghatározzák a mezőgazdasági kibocsátási értékeket vagy a mezőgazdasági termelők felelősségét?

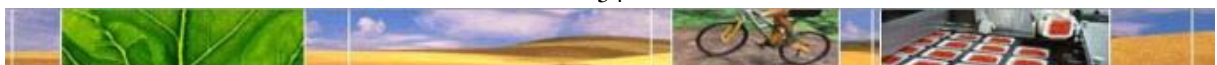
Ezek az intézkedések alkalmazni fogják-e a szennyező

fizet elvet?

Lásd a fent ismertetett Ptk. kodifikációt, amely előreláthatólag a fentiekben ismertetettek szerint fogja érinteni a felelősségi szabályokat. A végrehajtás, különösen a környezetvédelmi ellenőrzések szabályainak kodifikálása várható. Magyarország a határértékkel szabályozott kibocsátások tekintetében átvette és folyamatosan átveszi az európai szabályokat. 2005. végéig például a felszín alatti szennyező anyagok és határértékek tekintetében is új, egységes európai és magyar szabályozás várható.

KISS Péter
Joghallgató, Miskolci Egyetem

Péter KISS
Student, University of Miskolc

Novotni Zoltán

Zoltán Novotni

Novotni Zoltán (1931-1993) – akit neves jogtudósként és a Miskolci Egyetem jogászképzésének egyik alapító atyjaként tisztelünk – a miskolci jogászcsalád gyermekeként 1954-ben szerzett az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán oklevelet. 1957-ig a fővárosi közigazgatásban dolgozik, de a Munkástanács tagsága miatt elbocsátják, visszaköltözik szülővárosába, Kazincbarcikán majd Füzesabonyban ügyvédjelölt. Később Miskolcon vállal jogtanácsosi feladatot az építőipar illetve a biztosítás területén. A gyakorlati jogászi munka mellett kezd kibontakozni és kiteljesedni a rendszeresen tanulmányokat író és előadásokat tartó jogtudósi tevékenysége.

Novotni Zoltán (1931-1993) is respected as a famous legal expert and one of the founders of the jurist training at the University of Miskolc. He was born in a lawyer family in Miskolc, and he graduated of Faculty of Law at Eötvös Lóránd University in 1954. He was working in the administration of Budapest until 1957, then he moved back to his hometown. He was candidate for lawyer in Kazincbarcika and Füzesabony. Later he worked as a legal adviser in the area of building trade and insurance. He did not only practice-oriented job but also wrote dissertations, delivered lectures and had a legal expert activity.

A biztosítási jog területén országosan elismert szaktekinetély és 1973-ban az ELTE Állam- és Jogtudományi Karának Miskolcra kihelyezett tagozatán a polgári jog oktatója, 1980-tól egyetemi docens. 1982-ben jelentős szerepe volt a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának létrehozásában. Igazi iskolaalapító volt, a miskolci jogi képzésnek infrastrukturális és szellemi megalapozója. Gazdag szakmai munkássága az agrárjog, a környezetvédelem, a biztosítás, a társasági jog és a privatizáció területére is kiterjedt. Ezen témákban nagyhatású előadásokat tartott Franciaországban, Olaszországban és Costa Ricán is. 1986-ban nagydoktori fokozatot szerzett, a Miskolci Egyetemen betöltötte a tanszékvezetői, intézetigazgatói, dékáni és rektorhelyettesi méltóságokat.

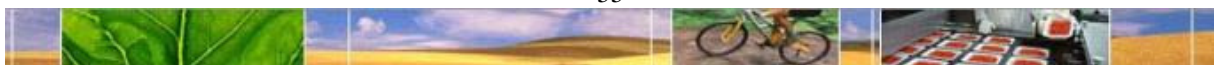
He came national acknowledged expert in Finance Law, and in 1973 he became Civil Law's teacher in Miskolc in the placed department of ELTE's Faculty of Law, and he is associate professor from 1980. In 1982 he had significant roll in establishing Faculty of Law in Miskolc. He was the infrastructural and spiritual founder of Law Faculty in Miskolc. His many sided professional labour covered Agricultural Law, Environment Law, Finance, Public and Private Law. In these topics he delivered impressive lectures in France, Italy and Costa Rica. He became first Faculty leader then dean, and pro-rector at the University of Miskolc.

Sikerült beszélmem a jogi karunkon agrárjogot tanító Dr. Török Géza tanár úrral, akinek szerencséje volt közel 10 évig ismernie és egy tanszéken tanítania Novotni Zoltán professzor úrral. Szívesen emlékezett vissza egykori kollégájára, és az első kép, amely először eszébe jutott – az ő szavaival élve – „Zoli bácsiról”, hogy egy végtelenül nyugodt, megfontolt ember volt, akit szinte semmivel sem lehetett kihozni a sodrából. Ha találkozni akart vele egyik diákja, vagy munkatársa, akkor nem a szobájában, hanem a jogi kar folyosóján kellett keresni, mivel tanítványai között érezte legjobban magát.

I got the chance to talk to Dr. Török Géza who teaches Agricultural Law in Miskolc. He was working almost 10 years with Dr. Novotni Zoltán in the same department. He has a delightful reminiscence if his one time workmate. The first memory that came to his mind about „uncle Zoli” is that he was a really calm and moderated person, and almost nothing could ruffle his temper. He didn't spend much time in his office, if a student or a workmate wanted to meet him, they had to look for him on the corridor, because he loved to be with his students.

A fiatalokat, kezdő jogászokat felkarolta, segítette, bárki bizalommal fordulhatott hozzá. Török Géza úgy emlékszik vissza rá, mint egy hihetetlen barátságos, közvetlen emberre, akit kollégái a dékáni kinevezése után is, - a maximális tisztelet megadása mellett – tegeztek. Rendkívül jó kapcsolatteremtő léppésséggel

He helped and supported the young and beginner lawyers, everyone could trust him. Török Géza remembers to Novotni as a really friendly and outgoing person, and after he became the dean his workmates still theed him by the biggest respect. He had outstanding communication skills and

bírt, számtalan kapcsolata volt az egyetemen kívül is.

uncountable relationships even outside the University.

Végig erős volt, betegsége csak az utolsó egy-, másfél évben látszott meg rajta. Halála nagy veszteség volt nemcsak a jogi kar, hanem az egész magyar jogásztársadalom számára. Tanítványai és kollégái is gyakran csak úgy szólították, hogy: a „Mester”. Ő volt mindenki „Zoli bácsija”.

Lots of present teachers – who are recently working at the University – were his students.

Nobody realized his disease, only in the last one and a half years. His death was a big loss not only for the Faculty of Law but also for the whole Hungarian lawyer society. His students and colleagues often just called him as: „Master”. He was everybody’s „uncle Zoli”.

Ő volt az a személyiség, aki 1991-ben megjelent cikkével- amelyet egy Olaszországban elhangzott előadás kapcsán írt, megteremtette a modern értelemben vett magyar agrárjog alapjait. Mi a Miskolci Egyetemen tevékenykedő agrárjogászok, őt tekintjük szellemi elődünknek.

He established the Hungarian Agricultural Law’s ground in a modern way, with his article published in 1991. This article was made for an Italian lecture. We – the agricultural lawyers of University of Miskolc – regard Novotni as our spiritual predecessor.

Mint joghallgatók nap mint nap találkozunk emlékével, megjelenik tanáraink szellemiségében, de látjuk a jogi épület egyik előadójánál elhelyezett domborművét, és a tiszteletére létrehozott Novotni Alapítvány által kiadott könyvekből sajátítjuk el a jogtudomány alapjait.

We as law-students meet his reminiscence, it shows up in our teachers’ unwordliness and we see his relief by one of the lecture halls of the Law Department. Our text books are edited by Novotni foundation, which is made for Novotni’s respect.

